

علم قرآن تن

مقدمة لابن الجزري
ترجمه سی

مترجم :

(ملاکس پوصادنده امام و مدرس عطاء الله عیبک اللین)

مطبعة کریمیه قزاندہ کند مصارف لریله

۱۹۰۴ نیجی سنهده .

КАЗАНЬ.
Типографія Торговаго Дома Братьевъ Каримовыхъ.
1904 г.

علم قرآنندن

مقدمه لابن الجزری ترجمہ سی

مترجم :

(ملا کس یوصادندہ امام و مدرس عطاء اللہ عبید اللین)

طبع اولندی قراندہ مطبعہ کریمپورہ

کند مصارف لریله ۱۹۰۴ نجی سنہ

باصہ سینہ رغصت ویرلری سانکت پیتر بورغاک ۹ نجی اییوندہ ۱۹۰۴ نجی یلدہ

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 9 Іюня. 1904 г.

КАЗАНЬ.

Типографія Торговаго Дома Братьевъ Каримовыхъ.

1904 г.

3

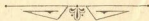
مترجم دن بر ایکی سوز: دینمزنک اساسی اولان قرآن عظیم الشان فی اوقوغان وقتده قواعد تجویدیه فی رعایه ایتمک ووقف موضع لرینی بیلمک واجب و لازم اولماقی (ورتل القرآن ترتیلا) آیه کریمه سی و (رب تال و القرآن یلعنه) حدیث شریفی ایلان ثابت اولوب، دخی تغبیر و تحریفدن غایت درجه مصون و محفوظ قیلمق ایچون قرآن کریم فی یازغان وقتده مصاحف عثمانیه رسومنی رعایه قیلمق هم واجب و لازمدر.

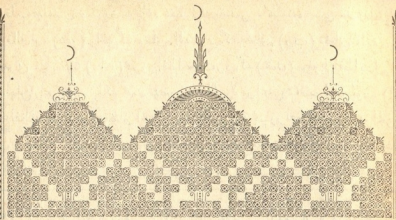
بناء علیه علماء کرام رمهم الله علم التجوید، علم الوقوف، علم رسوم المصاحف فنلرنده کوب کتب و رسائل تألیفی ایتمشدرلار. و بوجهل دن مولانا الشیخ محمد بن محمد بن محمد الجزری الشافعی نك تألیفی اولان (المقدمة) نام رساله فنون مذکوره قواعدینی علی وجه التمام دینله چک مرتبه جامع اولدیغندن رساله مذکوره دیار مزده بین القراء بک مستعمل و معروف اولمشدر. و اول رساله (۱۰۷) و علی روایة (۱۰۸) بیت و شعر دن عبارت اولوب غایت موجز و مطالعہ سی آغرا اولدیغندن (ابناء وطنه خدمت نیت خیریه سیله) اوزمزنک آچیق آنا دیلمزگه ترجمه قیلمق فی مناسب کورلدی.

ترجمه ده اول اصل معنی فی سنکره بیت نك تفصیلنی بیان قیلرب خارجدن هم بعض فائده لی سوزلارنی ضم قیلنوب تزیین و توشیح ایدیلدی. و هر صحیفه سنک بر ایکی بیت نك شرح و ترجمه سی بیان ایدیلوب سنکره توغری برخط = سزق تارتلوب خط نك آستینه مولانا طاش کپزی زاده شرمندن (و آز موضعلرده مولانا علی القاری شرمندن) کوچرلوب یوقاریده مذکور بیت نك اعرابی بیان ایدیلدی.

گرچه ترجمه ده اعراب یازمق عادت اولماسه ده لکن قواعد نحویه گه تطبیق قیلمق ایستیان ذوات کرام ایچون مفید اولماقنی امید ایدیلدی، و تطبیقات نحویه گه اقتداری یاخود احتیاجی اولمیان آدملر فقط خط مذکورگ یوقاری طرفینه باقارلر دیه ظن ایدیلدی.

عطا الله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) يَقُولُ رَاجِي عَفُورِ بْنِ سَامِعٍ * مُحَمَّدِ بْنِ الْجَزْرِيِّ الشَّافِعِيِّ

(۱) يقول ايتور اوشبورسالده ذكر قيلوناچف سورلرنك مجموعسى (راجى عفورب) الله تعالى نك عفونى اميد اينكوچى من (سامع) صفة الله بوكه هر شينى ايشنكوچى اول (محمد) اول عفونى اميد اينكوچى محمد (بن الجزرى) صفة محمد بوكه جزرى اوغلى اول (الشافعى) اول محمد بن الجزرى شافعى در يعنى شافعى المذهبدر . معلوم اولنه مصنف رح نك كنيه سى ابو الجير لقبى شمس الدين اسمى محمد بن محمد الجزرى در مذهبه شافعى در . جزرى بلاد شرقه اولان جزيرة ابن عمر كه نسبتدر الشافعى بر يا ايلان اولوب اصله امام محمد بن ادريس فى باباسى شافعى القرشى كه نسبتدر . ايكى يا ايلان اولغانده بر آدمنى امام شافعى مذهبه نسبتدر بنا عليه قياس ايكى يا ايلان كلتورمك ايدى لسكن بر يا ايلان كلتردى تخفيف ايچون .

(۱) يقول فعل مضارع صيغتهسى قال يقول دام يدوم كى . يقول نك مقولى مجموع مافى الكتاب بولادر مستقبل صيغتهسى ايله ايتمكى خطبه اصل كتابكه مقدم اولماقنى اشعار ايچوندر . (راجى) مرفوع تقديره بولوب يقول كه فاعل مضاعف عفوكه . راجى اسم فاعل صيغتهسى اصله راجودر او طرفه واقع اولوب ما قبلى مكسور اولك يغبندن داونى

یاغه قلب قیلندی صکره ضمه یاغه ثقیل اولدیغندن یانک ضمه سنی حذف ایدلدی
 راجی قالدی. (عفو) راجی که مضای الیه رب که مضای (رب) مضای الیه عفوکه
 رب مرئی معنی سنک (سامع) مجرور لفظا صفت رب که (محمد) مرفوع لفظا بدل یا که
 عطی بیان راجی دن. یا که محمد منصوب لفظا بولادر اعنی تقدیر ایدیلوب (ابن)
 مرفوع لفظا صفت محمد که مضای الجزری که (الجزری) مجرور لفظا مضای الیه. الجزری
 مصنف رح نیک آتاسینک لقبیدر (الشافعی) مرفوع صفت محمد که اصله یا مشدده
 ایله الشافعی اولوب ضروره وزن ایچون تخفیف ایدیلوب ساکن قیلنمشدر .

(۲) الْحَمْدُ لِلَّهِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَي نَبِيِّهِ وَمُصْطَفَاهُ .
 (۳) مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَمَقْرِي الْقُرْآنِ مَعِ حَبِيهِ

(۲) (الحمد) جمیع افراد حمد (لله) الله تعالی که مختصر (وصلی الله) الله تعالی
 رحمت قیلغای ایدی (علی نبیه) اوزینک پیغمبرینه (ومصطفاه) دخیک سایلانمش
 بناسینه یعنی حمد علیه السلام که .
 (۳) (محمد) محمد علیه السلام که (دآله) دخیده محمد علیه السلام نیک آلینه (وصحبه)
 صحابه لرینه رحمت قیلغای ایدی (ومقرئ القرآن) دخیک قرآن اوقغوچیلارغه
 رحمت قیلغای ایدی (مع حبه) قرآن فی محب لار ایلان. یعنی قرآن فی اوقغوچیلارغه
 هم قرآن فی سیوچی ایمان اهل لرینه رحمت قیلغای ایدی دیمکدر *

(۲) الحمد مرفوع لفظا عامل معنوی مبتدا معرفه لام تعریف ایله (لله) لام حرف جر
 لفظه الله مجرور لام سببلی جار مجرور ظرف مستقر مجازی متعلق بولادر مقرر عامل
 حصل که یا که حاصل که . عامل مقرنک تحتند ه فاعل ظرفی که ضمیر هوراجع حمد که
 جمله ظرفیه مرفوع محلا عامل معنوی خبر مبتدا جمله سی استنافیه. (وصلی) واو حرف
 عطف صلی فعل ماضی صیغه سی ربی کبی (لفظه الله) مرفوع لفظا عامل قیاسی فاعل
 صلی (علی) حرف جر (نبی) مضای هاغه (ها) مجرور محلا مضای الیه نبی که (نبی)
 مجرور بعلى عامل سماعی جار مجرور متعلق صلی غه منصوب محلا عامل قیاس مفعول به
 غیر صریح صلی غه. صلی جمله سی معطوف الحمد لله جمله سینته خبریه انشائییه دن قطع
 نظر ایدیلوب عطف قصه بر قصه بولادر. (ومصطفاه) واو حرف عطف مصطفاه مجرور

تقدیرا معطوف نبیه گه. مجرور تقدیرا اولماقی آخرتک الف مقصوره اولدیغندندر .
 (ها) مجرور محلا مضای الیه بولادر مصطفی غه ضمیر راجع لفظه الله غه .
 (۳) محمد مجرور لفظا عامل قیاسی بدل یا که عطف بیان بولادر علی نبیه دن (وآله)
 مجرور لفظا معطوف محمد گه (ها) مضای الیه (وصحبه) معطوف آله گه قریبا محمد گه
 اصالة (ومقرئ القرآن) وادحرف عطف مقرئ مضای اصلک مقرئین اولوب اضافه
 سببلی نون جمع ساقط اولمشدر مفردی مقری کلور (مع) مضای هم ظرفی مکان
 جمله سندن منصوب محلا مفعول به غیر صریح عامل مقدر الکاثر گه تحتنده هو فاعل
 ظرفی جمله ظرفیه صفت مقرئ القرآن غه. (عجه) محب مضای الیه مع گه مضای هاغه
 (ها) مجرور محلا مضای الیه محب گه .

٤) وَبَعْدَ اِنْ هٰذِهِ مَقْدِمَةٌ ﴿٥﴾ فِيمَا عَلٰى قَارِئِهِ اَنْ يَعْلَمَهُ

٥) اِذْ وَاٰجِبْ عَلَيْهِمْ مَحْتَمٌ ﴿٥﴾ قَبْلَ الشَّرْعِ اَوْ اَلَا اَنْ يَعْلَمُوْا

(۴) (وبعد) بسم الله حمد صلوة صکره ایتنه من (ان هذه) حقیقتنده اوشبو قصیدک
 (مقدمه) مقدمه در (فیما) شوندا این نرسه فی بیانک (علی قارئه) قرآن فی اوقوغوجی غه
 واجب بولادر (ان یعلمه) اول نرسه فی بلمکک . یعنی بورساله ده قارئی القرآن غه
 بلورگه واجب بولغان نرسه لر فی بیان قیلادر دیمکدر .

(۵) (اذ) شونکچون بو مقدمه فی بلمک واجب در (واجب علیهم) اول قرآن اوقوغوجی لارغه
 واجب (محتم) لازم (قبل الشروع) قرآن غه کرشمکدن قبل (اولا) قرآن غه
 کرشمکدن اول (ان یعلموا) آنلرنک بلمکری .

(۴) (وبعد) واو ابتدائییه (بعد) مبنی علی الضم منصوب محلا ظرفی ومفعول
 فیه مقدر اقول گه تقدیر کلام وبعد فاقول ان هذه مقدمه بولادر . بو طریقته اعراب
 اما تقدیر اید بلمگان صورتکدر اما نظم کلام ده اما تقدیر اید لسه (وبعد) واو
 ابتدائییه هوض مقدر اما دن امامها مقامینه قائم تقدیر کلام مهمایکن من شیئی
 فاقول بعد ان هذه مقدمه بولادر . مهیا کلم مجاز اتدن ان شرطیه معنی سنی متضمن
 اولوب فعل شرط جزاء شرطیه محتاج در مرفوع محلا بولوب مبتدا بولادر (یکن) فعل
 شرط مهیا ایله مجزومدر اجتماع ساکنین اولدیغندن واو ساقطدر ضمیر هو فاعل

يكن (من شئ) جملة سى حال فاعل يكن دن (اقول) فعل ضمير انا فاعل (بعد) مبنى على الضم مضاف اليه سى منويدر اى بعد البسمة والحمدلة والتصلية ومجلا منصوب بولوب مفعول فيه بولادر اقول گه (اقول) جملة سى جزاء شرطه جملة شرطية خبر مبتدا . وبومقامنك زياده تفصيلتى طلب ايدنلر مفصل نحو كتابلرينك ظروف وهرروف شرط مجثلرينه مراجعت ايدرلر . (ان) حرف مشبهة بالفعل (هذه) ها حرف تنبيه دن (ده) اسم اشاره دن منصوب مجلا اسم ان (مقدمة) مرفوع لفظا خبران (فيما) فى حرف جر (ما) موصوله (على) حرف جر (قارئة) مجرور بعلى جار مجرور مقدر اولان يجب گه متعلق (ان) ناصبه ومصدرية (يعلم) فعل ضمير هو فاعل ضمير متصل راجع ماغه منصوب مجلا مفعول يعلم گه يعلم جملة سى در تأويل مصدر مرفوع مجلا بولوب فاعل بولادر مقدر يجب فعليه يجب جملة سى صلة الموصول . (۵) (اذ) ظرف زمان او زنده تعليل معنى سى هم واردر متعلق بيت سابقه سى مقدر يجب فعلينه (واجب) مرفوع مبتدا (عليهم) متعلق واجب گه هم ضميرى راجع قارئ القرآن غه (مهتم) مرفوع تأكيد لفظى واجب گه (قبل) ظرف زمان ومضاف منصوب لفظا مفعول فيه واجب گه (الشروع) مضاف اليه (اولا) منصوب على الظرفية واجب گه ظرف قبل الشروع فى تأكيد (ان يعلموا) ان ناصبه مصدرية (يعلم) فعل ضمير هم فاعل يعلم جملة سى در تأويل مصدر مرفوع مجلا بولوب خبر مبتدا بولادر . ان يعلموا نك مفعولى بيت آتية اولان مخارج الحروف اولادر .

٦) مَخَارِجُ الْحُرُوفِ وَالصِّفَاتِ * لِيَلْفِظُوا بِأَفْصَحِ اللِّغَاتِ

٧) مَحْرَرِى التَّجْوِيدِ وَالْمَوَاقِفِ * وَمَا الَّذِى رَسِمَ فِي الْمَصَاحِفِ

٨) مِنْ كُلِّ مَقْطُوعٍ وَمَوْصُولٍ بِهَا * وَتَاءِ انْشَى لَمْ تَكُنْ تَكْتُبُ بِهَا

(۶) (مخارج الحروف) حرفلرنك مخرجلرينى بملك لرى واجب (والصفات) دخيدة حرفلرنك صفاتلرينى (ليلفظوا) سوزلاسونلر ايجون (بافصح اللغات) لغتلرنك اگ فصيحى اولان عرب لغتى برلن * (۷) (محبرى التجويد) اول قارئ القرآن محرر بولغانلرى حالده تجويدى (والمواقف) دخيده وقف موضعلرنى

(وما الذى رسم فى المصاحف) دخينه مصاحف عثمانیه ده رسم قیلونغان نرسه لر نی *
 (۸) (من كل مقطوع) هر مقطوع دن بولغوجی اول مصاحف عثمانیه ده رسم قیلونغان
 نرسه (و موصول) موصولدن بولغوجی (وتاء انثی) تاء تأنیث دن بولغوجی . صفة
 تاء تأنیث بو که (لم تكن تكتب) یازلور بولما دی یعنی یازلما دی (بها) ها ایلان بلکه تاء
 مجروره صورتند یازلدی . خلاصه بو رساله ده احکام تجرید ، احکام وقف ، دخینه
 مصاحف عثمانیه ده مرسوم شیلر مثلا نیندای کلمه لر مقطوع یازلغان ونینداین
 کلمه لر موصول یازلغان ، وتاء تأنیث نیچه موضعه تاء مجروره صورتند ، یازلغان
 شونلر هر قایوسی بیان قیلوناچقدر .

(۶) (مخارج) مضای ومنصوب لفظا بولوب بیت سابقه مضی یعلموا که مفعول (الحروف)
 مضای الیه (والصفات) لام عوض مضای الیه دن اصلک وصفات الحروف تقدیرند
 بولوب معطوف مخارج الحروف که (لیلفظوا) لام تعلیل ایچون متعلق بیت سابقه مضی
 یعلموا که (یلفظوا) فعل تخننده هم فاعل ضمیر راجع قارئ القرآن غه (بافصح)
 مضای ، متعلق یلفظوا غه (اللغات) مضای الیه * (۷) (محرری) مضای اصلده
 محررین اولوب اضافه سببلی نون ساقط اولمشدر قارئ القرآن دن مال بولادر
 (التجوید) لام مضای الیه دن عوض تجوید القرآن تقدیرند بولوب مضای الیه
 (والموافق) معطوف التجوید که (وما) واو عاطفه (ما) زائد (الذی) موصول یا که
 ما موصوله (الذی) تأکید ما (رسم) فعل مجهول ضمیر هو قائم مقام
 فاعل ضمیر راجع ما غه (فی المصاحف) متعلق رسم که رسم جمله سی صلة الموصول
 موصول مع الصلة معطوف الموافق که قریبا التجوید که اصالة * (۸) (من) حرف
 جر (کل) مضای و مجرور من ایله جار مجرور متعلق بیت سابقه مضی رسم فعلینه
 (مقطوع) مضای الیه (و موصول) معطوف مقطوع که (بها) با حرف جر بمعنی فی (ها)
 مجرور بها جار مجرور متعلق موصول که (وتاء) مضای مجرور لفظا معطوف مقطوع که
 (انثی) مضای الیه (لم) حرف جازم (تکن) فعل اصلک تکنون اولوب لم جازمه
 دخولی بعدنده اجتماع ساکنین اولوب واو حذف ایدلمشدر کن تخننده هی
 اسم کان ضمیر راجع تاء انثی غه (تکتب) فعل هم نائب فاعل (بها) متعلق تکتب که
 تکتب جمله سی خبر تکن جمله تکن صفت تاء انثی غه *

﴿ باب مخارج الحروف ﴾

(٩) مَخْرَجُ الحُرُوفِ سَبْعَةٌ عَشْرٌ ﴿ عَلَى الَّذِي يَخْتَارُهُ مِنْ اخْتِبَارِ

(١٠) فَالْفِ الجَوْفِ وَاخْتَارَهَا وَهِيَ ﴿ حُرُوفٌ مَدِّ لِلهَوَاءِ تَنْتَهَى

(٩) (مخارج الحروف) حرفلرنك مخرجلری چقا تورغان بیرلری (سبعة عشر) اون بیدیر (على الذی) شونداین قول اوزرینه بولغانی حاله (بختار) اختیار قیلادر اول قولنی (من اختیر) مخارجده واقع اولان قوللرنی تجربیه قیلغان من (١٠) (فالف الجوف) بس جوف الف یعنی بوغاز و آغزا بیچندن چیقا تورغان الف حرفی (واختارها) دخیده الف نك ایکی اختی که ما قبلی مضموم اولان واد ساکنه ایلان ما قبلی مکسور اولان یا ساکنه در (وهی) اول الف، واد، یا (حروف مد) حرف مد لر (للہواء) هواغه (تنتهی) منتهی بولورلار. معلوم اولنه مخرج نك معنی سی موضع خروج الحرف دیمکدر اگر بر حرف نك مخرجنی بلورگا قصد قیلساگ شول حرفنی ساکن یا تشدیدلی قیلوب ما قبلینه همزه وصلیه ویردوب ایتوب قاراغل صوت و تاوش قایو موضعه منقطع اولورسه شول موضع مذکور حرف نك مخرج محقق اولور مثلا آب، آح، آد کبیلر. مخرج ایکی قسم اولوب بری مخرج محقق و دیگرى مخرج مقدردر. مخرج محقق شونداین مخرج که تاوش آند منقطع بولور. اما مخرج مقدر شونداین مخرجدرکه فرض و تقدیری اولور یعنی بر حرف نك معین مخرجی اولما دیغندن بر مخرج فرض قیلنور و بو مخرج مقدر حروف مدنك مخرجلریدرلر زیرا حروف مدنك تاوشلری بر موضعه منقطع اولما یوب جوف حلق و جوف قسم اوزره مند اولوب آغزدن چیقوب هواغه منتهیدرلر بنا علیه بونلرنك مخرجلری جوف حلق و فم اولسه كرك دیه تقدیر ایتمشدرلر. مصنف اولا فالف الجوف دیه مخرج مقدرنی بیان ایدب صکره ثم لاقصی الحلق دیوب مخرج محققنی بیان ایده در.

(٩) (مخارج) مضاف مرفوع مبتدا (الحروف) مضاف الیه (سبعة عشر) ترکیب تعدادی مبنى فتحه مرفوع ملاحظه مبتدا (على الذی) تقدیر کلام کائنه على القول الذی بولوب حال مخارج الحروف ذی اسم موصول (بختار) فعل ها مفعول ضمیر

راجع موصولغه (من اختبر) فاعل ، بختار جمله سی صلة الموصول . موصول مع
 صلته صفت مقدر القول گا . (من اختبر) نك اعرابی : من موصوله (اختبر) فعل
 ضمیر هو راجع موصولغه فاعل اختبرگه ، معفولی مخذوف ای اختبر الاقوال .
 اختبر جمله سی صلة الموصول موصول مع صلته فاعل بختار . (۱۰) (فالف الجوف)
 تقدیر كلام فالف مخرجها الجوف (فالف) مرفوع مبتدا (مخرجها) مبتدا ثانی الجوف
 خبر مبتدا ثانی ، مبتدا ثانی مع خبره اولگی مبتدا گه خبر (یا که) الجوف
 جرایله مضای الیه الی که صائم النهار ، قائم الليل کبی اضافه الی الظرفی بابتدن
 بو تقدیرده کیله چک وهی مرفوع مد خبر مبتدا بولادر الف الجوف که بعض نسخه ده
 خبری مقدم مبتداسی مؤخر بولوب للجوف الف کلمشدر . (واختاها) واد
 حرف عطف (اختا) مضای هاغه مرفوع بالفی لفظیه معطوف الی که (ها) مضای الیه
 (وهی) واد ابتدائییه (هی) مرفوع محلا مبتدا ضمیر راجع مجموع الفی واختاها گه
 (حروف) مضای ومرفوع لفظا خبر مبتدا (مد) مضای الیه (للهاوا) متعلق تنتهی گه
 (تنتهی) فعل ضمیر هی فاعل تنتهی جمله سی صفت حروف بولادر .

(۱۱) ثم لاقصى الحلق همزهاء * ثم لوسطه فعین هاء

(۱۲) ادناه غین خاؤها والقاف اقصى اللسان فوق ثم الكاف

(۱۱) (ثم) صکره (لاقصی الحلق) بوغازنک اگ یوقار یسینه بولغوچیدر یعنی
 لساندن اگ براف موضع سیگه خاسدر (همز) همزه حرفی (هاء) دخیده هاحرفی
 (ثم) صکره (لوسطه) بوغازنک اورطه سیگه خاسدر (فعین) عین حرفی (هاء) دخیده
 ها حرفی یعنی عین مهمله هاء مهمله حرفلری . (۱۲) (ادناه) بوغازنک توبانی
 یعنی لسانگه اگ اقرب موضع سی (غین) غین معجمه حرفیدر یعنی غین معجمه
 حرفینک مخرجیدر (خاؤها) دخیده اول غین نك خاسیدر یعنی خاء معجمه مخرجیدر
 غین نك خاسی دیبکی مخرجلری متحد اولدیغندندر . خلاصه : بوغازنده اوج مخرج
 اولوب برنجی اگ یوقاری کوکراککه یاقین موضع سی همزه ایله ها مخرجیدر .
 ایکنچی بوغازنک اورطه موضع سیدر عین مهمله ایلان هاء مهمله مخرجیدر .
 اچونچی بوغازنک اگ توبان موضع سی هاء معجمه ایلان غین مخرجیدر .

(والقائ) قاي حرفى (اقصى اللسان) لسانك ال يوقاروسندندر (فوق)
 يوقافنك مخرجى كاي مخرجينه نسبة لسانك فوقنددر (ثم) قافدن صكره لسانك
 يوقاروسندندر (الكافى) كاي حرفى .

(۱۱) (ثم) حرفى عطفى (لاقص) لام حرفى جراقصى مضافى ومجروور تقديرا جار
 مجروور متعلق عامل مقدر كائن كه ضمير هوفاعل ظرفى . جملة ظرفيه مرفوع محلا
 خبر مقدم (الحلق) مضافى اليه (همز) مرفوع لفظا مبتداء مؤخر جملهسى معطوف
 للجوف التى كه ياخود فالى مخرجها الجوف كه . (ها) مرفوع لفظا معطوف همز كه
 بحسب المعنى حرفى عطفى دن بشقه . حرفى عطفى ترك قيلماقى ضرورة وزن
 ايجونددر ياخود همزه ايله هانك مخرجك شدة اتصالى اولديغنى اشعار ايجونددر
 (ثم) حرفى عطفى (لوسطه) خبر مقدم (فعين) مبتداء مؤخر جملهسى معطوف
 لاقصى الحلق همز جملهسىگه (هاء) مرفوع معطوف عين كه بحسب المعنى بدون
 حرفى العطف فعين ديكانده فازائك ياكه تعقيبيه اولوب همزه ايله ها عين ايله
 ها آرالارنده مخرجده تعقيب اولديغنى اشعار ايجونددر . (۱۲) (ادناه) مبتدا
 باضافه ضمير راجع الحلق غه (غين) خبر مبتدا (هاؤها) معطوف غين كه بحسب
 المعنى ضمير راجع غين كه اضاغه اتحاد مخرج ملابستى اولديغى ايجونددر .
 (والقائ) مرفوع مبتدا (اقصى) تقدير كلام كائن من اقصى بولوب خبر مبتدا
 (اللسان) مضافى اليه (فوق) مبنى على الضم مضافى اليهسى حذف ايدلوب
 ضم كه مبنى قيلنمشدر اصلده اقصى اللسان فى فوق اللسان بالنسبة الى مخرج
 الكافدر (ثم) حرفى عطفى (الكافى) مبتدا خبرى محذوف من اقصى اللسان در .
 جملهسى معطوف والقائ من اقصى اللسان جملهسىگه .

(۱۳) ^اسْفَلُ ^والْوَسْطِ ^فجِجِيمِ ^{ال}شَّيْنِ ^{يَا} وَالضَّادِ ^{مِن} حَافَتِهِ ^{اِذْ}وَلِيَا

(۱۳) (اسفل) بوكافنك مخرجى قاي مخرجينه نسبتا لسانك اسفلنددر (والوسط)
 لسانك اورطهسى (ججيم) جيم مخرجيدر (الشين) دخيده شين مخرجيدر (يا)
 هم يا مخرجيدر . جيم ، شين ، يا حرفلى لسانك اورطهسندن چيقارلار . اگر
 (جيم الشين) اضاغه اولسه معنىسى شين جيمى ديمك اولور . شين جيمى ديمكى

اتحاد مخرج ملابستی اولدیغندندر . بعض نسخهده هر قایوسی نکره بولوب فجیم شین ، یا کلمشدر . الحاصل لساننک اگ فوقندن چیقادر قانی مرفی صکره کافی مرفی ولساننک اورطه سندن چیقادر جیم ، شین ، یا مرفلری . (والضاد) ضاد مرفی (من هافته) لساننک یانندن وجانهندن حاصل بولادر (اذ ولیا) شول وقتده حاصل بولادر هر نچان لساننک هافه لری یا قین بولسه لار .

(۱۳) (اسفل) مبنی علی الضم بیت سابقه فی الکافی که ظرف اصلده فی اسفل اللسان بالنسبة الی القافی اولمشدر (والوسط) مرفوع مبتدا الی لامی مضای الیه دن عوضدر ای وسط اللسان (فجیم) فائزانه (جیم) مرفوع خبر مبتدا بولادر مضای تقدیر ایدیلوب ای فمخرج جیم (الشین) مرفوع لفظا بولوب معطوف بحسب المعنی جیم گه . جیم فی نکره الشین فی معرفه قیلماقی استقامة وزن ایچوندر . یا که الشین مجرور لفظا مضای الیه جیم گه . اضافه ادنی ملابسه اولدیغندندر . (یا) مرفوع معطوف جیم گه . قصر ایدلمکی ضرورة وزن ایچوندر . (والضاد) مرفوع مبتدا (من هافته) حاصل تقدیر ایدیلوب خبر مبتدا . (اذ) ظرف زمان اوزنده تعلیل معنی سی هم واردر عاملی مقدرده اولان حاصلدر . (ولیا) فعل ماضی تثنیه صیغه سی مفردی ولی کلور ضمیرهما فاعل راجع هافه گه زیرا هافه لسان ایکیدر . یا که (ولیا) ماضی مفرد صیغه سی آخیرنداغی الی تثنیه الی اولمایوب مجرد اشباع ایچوندر بو تقدیرده ضمیرهو فاعل بولوب راجع هافه گه . تذکیر ضمیر هافه طرف معنی سنده اولمق اعتباری ایله در . اذ کلمه سی ننگ تفصیلی : اذ کلمه سی مرفی اولوب تعلیل ایچوندرا کثر وقتده ظرفیت ایچون مستعملدر جمله اسمیه گه هم فعلیه گه داخل اولادر اگر مضارع غه داخل اولسه معنی سنی ماضی غه تحویل ایده در (واد یمکر بک الذین) نظم جلیلنده اولدیغی کبی . (قاضی بیضاوی) اذ کلمه سی دائما منصوب علی الظرفیه بولوب هیچ ترکیبده مرفوع ومجرور اولماز دیمشدر اذ کلمه سی بعدنده کی جمله گه مضای اولادر . حین ، یوم کبی معرب اولان ظرفلر اذ کلمه سینه مضای اولسه لار اذ کلمه سی مجرور ومنون اولادر بومشدر . حینشدر کبیلر . وآز وقتده مستقبل ایچون هم کلمشدر فسوف تعلیمون اذ الاغلال فی اعناقهم نظم جلیلی کبی .

(۱۴) لَاضْرَاسٍ مِّنْ اَيْسَرٍ اَوْ يَمْنِيهَا * وَاللَّامُ اَدْنِيهَا لِمَنْتَهِيهَا

(۱۵) وَالنُّونُ مِّنْ طَرَفِهِ تَحْتَ اَجْعَلُوا * وَالرَّاءُ يَدَانِيهِ لِظَهْرِ اَدْخُلْ

(۱۴) (لاضراس) آزو دشلرگه ياقين بولسه لار (من ايسر) صوگ طرفدن بولغاني حالده (اويمنيها) ياكه اول حافة لساننك اوگ طرفندن بولغاني حالده . يعنى ضاد حرفي چيقه در لساننك يانلرندن هر چقان اول حافتى لسان ياقين بولسه لار صوگ طرفده غى ضرسلرگه ياكه اوگ طرفده غى ضرسلرگه . لکن جانب ايسردن اخراج سهل رك واستعمال بوزندن اكثر در اما جانب ايمن دن اخراج آغر واستعمال بوزندن اقلدر حضرت عمر الفاروق رضى الله عنه هر ايكي جانبندن اخراج ايلامشدر . (واللام) لامنك مخرجى (ادنيها) حافة لساننك اقربيدر (لمنتهياها) حافة لساننك منتهى سينه . يعنى لامنك مخرجى حافة لساننك منتهى سينه اگ ياقين موضع سيدر . معلوم اولنه حافة لسان ديمك تلنك ياني ، وقريى ، وجانبى ديمكدر . وبوحافة لسان ديگانمز وسط لسان توغروسندن آلوب طامن دشلرينك آخير نسه قدردر . يعنى ابتداسى وسط لسان توغروسندن اولوب انتھاسى طامن دشلرينك اگ آخيرسى وخارجى فمگه اگ ياقينى توغروسنددر .

(۱۵) (والنون) نوننك مخرجى (من طرفه) اول لساننك طرفندن يعنى اوچوننددر . طرفى لساننك ابتداسى حافتى لساننك انتھاسى توغروسندن باشلاندر (تحت) نون نى لامنك تحتند (اجعلوا) قيلگز سز لر (والراء) رانك مخرجى (يدانيه) اول رانك مخرجى ياقين بولور نوننك مخرجينه . صفت را بوكه (لظهر) ظهر لسان جهتينه (ادخل) داخل ركدر . يعنى رانك مخرجى نون مخرجينه نسبة ظهر لسان جهتينه مائلدر .

(۱۴) (لاضراس) متعلق ومفعول بيت سابقده غى وليا فعلينه (من ايسر) كائنا تقدير ايد بيلوب حال بولادر وليادن (اويمنيها) معطوف بولادر من ايسرگه ضمير راجع حافةگه ياكه اضراس كه . (واللام) اى مخرج اللام مبتدا (ادنيها) خبر مبتدا ضمير راجع حافةگه (لمنتهياها) لام حرف جر اختصاص ايچون (منتهى) متعلق ادنى غه مضائق هاغه (ها) مضائق اليه . (۱۵) (والنون) اى مخرج النون مبتدا (من طرفه) خبر مبتدا ضمير راجع لسانغه (تحت) مبنى على الفم ظرف مكان بولادر

كيله چك اجعلوا كه (اجعلوا) امر صيغه سى ضمير انتم فاعل مفعولى محذوف و تقدير كلام اجعلوا النون تحت اللام (والراء) مبتدا مضاف تقدير ايديلوب اى مخرج الراء (يدان) فعل ضمير هو فاعل راجع راعه (ها) ضمير راجع مخرج النون مفعول يدا نغه يدان جمله سى خبر مبتدا (لظهور) متعلق كيله چك ادخل كه (ادخل) اسم تفضيل صفة را . بعض نسخه ده جمع صيغه سى ايله ادخلوا كلمشدر بوتقد برده ماضى ياكه امر صيغه سى بولادر .

١٦) وَالطَّاءُ وَالذَّالُ وَتَامِنَهُ وَمِنْ * عَلِيَا الثَّنَايَا وَالصَّفِيرِ مُسْتَكِنِ

١٧) مِنْهُ وَمِنْ فَوْقِ الثَّنَايَا السُّفْلَى * وَالظَّاءُ وَالذَّالُ وَثَا لِّلْعَلِيَا

١٨) مِنْ طَرَفَيْهِمَا وَمِنْ بَطْنِ الشَّفَةِ * فَالْفَا مَعَ اطْرَافِ الثَّنَايَا الْمَشْرِفَةِ

(١٦) (والطاء) طانك همجى (والذال) ذغى دال نك همجى (وتا) ذغى تانك همجى (منه) طرف لساندن تل اوچوندن (ومن عليا الثنايا) ذغى يوقاروغى ثنيه دشرلندندر . يعنى طاء، دال، تا حرفلرى چيقه در تل اوچى ايله يوقاروغى ثنيه دشرلر نك توبلرى آراسندن . (والصفيير) حروف صفيير نك همجلىرى « حروف صفيير صاد، زاء، سين حرفلرى در » (مستكن) آنلر نك چيقماقلىرى مستقردر .

(١٧) (منه) اول طرف لساندن (ومن فوق الثنايا السفلى) ذغى توبانگى ثنيه دشرلر نك يوقاروسندن . يعنى حروف صفيير چيقالار تل اوچى ايلان توبانگى ثنيه دشرلر نك اوسندن (والظا) ظانك همجى (والذال) ذغى ده ذال نك همجى (وثا) ذغى ده تانك همجى (للعليا) ثناياى عليا كه نامدر . (١٨) (من طرفيهما) لسان و ثناياى عليانك اوچلارندن بولغانى حالده . يعنى ظا، دال، تا حرفلرى چيقه در ثنيه دشرلر نك اوچى ايلان تل اوچوندن . (ومن بطن الشفة) ابرون ايچوندر (فالفا) فانك همجى (مع اطراف الثنايا المشرفة) يوقاروغى ثنيه دشرلر نك اوچى ايلان . يعنى فاحرفى چيقادر بطن شفة ايلان يوقاروغى ثنيه دشرلر نك اوچوندن .

(١٦) (والطاء) مبتدا مضاف تقدير ايديلوب اى ومخرج الطاء (والذال) معطوف الطاء كه (وتا) هم معطوف اى ومخرج الذال ومخرج التاء . (منه) خبر مبتدا ضمير

راجع طرف لسان گه (ومن) معطوف منه گه (علیا) مجرور تقدیرا بمن ومضاف (الثنا یا)
 مضای الیه (والصغیر) ایکی مضای تقدیر ایدلوب مبتدا ای ومخرج حروف الصغیر
 (مستکن) خبر مبتدا ۱۷ (منه) متعلق مستکن گه ضمیر راجع طرف اللسان غه (ومن
 فوق) معطوف منه گه. (الثنا یا) مضای الیه فوق غه (السفلی) صفت الثنا یا غه (والظا)
 ای مخرج الظاء مبتدا (والذال) ای مخرج الذال معطوف والظا غه (ونا) ای مخرج
 الثاء معطوف (للعلیا) کائن تقدیر ایدیلوب خبر مبتدا ۱۸ (من طرفیهما) جار
 مجرور مقدر کائنا گه متعلق بولوب حال بولادر مبتدا اولان ومخرج الظاء دن ضمیرهما
 راجع لسان وثنا یا گه (ومن بطن) مضای وخبر مقدم (الشفة) مضای الیه (فالسا)
 فاسی زائده (الفا) مبتدا مؤخر مضای تقدیر ایدیلوب ای مخرج الفا (مع اطراف)
 حال مبتدا اولان مخرج الفاء دن هم مضای (الثنا یا) مضای الیه (المشرفة) صفة الثنا یا غه.

۱۹) لِلشَفَتَيْنِ الْوَاوُ بَاءٌ مِيمٌ * وَغَنَةٌ مَخْرَجُهَا الْحَيْشُومُ

﴿ باب صفات الحروف ﴾

۲۰) صِفَاتُهَا جَهْرٌ وَرِخْوٌ مُسْتَقِلٌّ * مُنْفَتِحٌ مُصَمِّتَةٌ وَالضِدُّ قَلْبٌ

۱۹) (للشفتین) ایکی ایرونگه خا صا در (الواو) واو مخرجی. واو دن مراد حرف مد
 اولماغان واو در. (باء) دخی ده با حرفی نک مخرجی (میم) دخیک میم مخرجی (وغنة)
 حروفی غنه (مخرجه) اول حروفی غنه نک مخرجی (الحیشوم) بورون تانا ویدر. یعنی
 واو، با، میم حرفلری چیقلا ر شفتین آراسندن، غنه حرفلری خیشوم دن.
 ۲۰) (صفاتها) اول حرفلرنک صفاتلری یعنی مخرجلرنک حصول وقتنک عارض اولان
 کیفیتلری. صفات الحروفی دیگانی ایکی نوع اولوب بری مالها ضد، دیگری ما
 لیس لها ضد در. مالها ضد اولان لری جهر، رخو، استغاله، انفتاح، اصمات در
 ضد لاری همس، شده، استعلا، الطباق، ذلقر. مصنف رح اولانها ضد
 اولان قسمی ذکر ایلادی وشول صفاتلرنی ذکرده بحسب ما اتفق من الوزن
 بعضیسنی مصدر صیغه سی ایله وبعضیسنی مشتق صیغه سی ایله ذکر ایدوب دیدیکه
 (جهر) قیقرما قلیق تاوشنی کوتارمکک (رخو) یومشا قلق (مستقل) استغاله (منفتح)
 انفتاح (مصمته) اصمات در لار. (والضد) او شبو صفات خمسهنک ضد لارنی (قل)

ايت و ذکر قيلغلسين تا که ضد لری ايله اون صفات اولورلار . معلوم اولنه مستقل ، منقطع ، مصمته لفظلری مشتق صيغهلری ايله ذکر ايديلمکی فقط ضرورة وزن ايچون اولوب بومقامک معانی مصدر به لری یعنی استفاله انفتاح اصمات معنی لری مراد بولادر . اما مشتق روشنچه معنی ديرگانک بويله دينلور : (مستقل) آنک ايلان تلفظ وقتنک لسان توبان اولغوچيدر (منقطع) آنک ايله تلفظ وقتنک لسان ايله يوقاری قاماش آراسی آچيق بولغوچيدر . (مصمته) ممنوعه در یعنی رباعی خماسی اولان کلمه لرنگ آنلردن ترکیبی ممنوعه در . تفصیلی کیله چکدر .

۱۹ (للشفتين) ظرف خبر مقدم (الواو) ای مخرج الواو مبتدأ مؤخر (بائيميم) معطوفلر الواوغه بحسب المعنی بدون حرف العطف . (وغنه) مبتدا بولادر مضای تقدیر ايدیلوب ای و حروف الغنة مخرجهما مبتدأ ثانی (الخيشوم) خبر مبتدأ ثانی جمله سی اولگی مبتداه خبر . ۲۰ (صفاتها) مبتدا ضمير راجع حروف گه (جهر) خبر مبتدا (ورخو ، مستغل ، منقطع ، مصمته ،) بحسب المعنی معطوفلر جهرگه . عطف ربطدن مقدم در فافهم . (والضد) منصوب کیله چک قل ايلان (قل) فعل امر صيغه سی ضمير انت فاعل جمله سی معطوف صفاتها جهر جمله سينه . صفاتلردن بعضیسنی مذکر قبلماقی صفاتنی اوصاف ايله تاویلگه بنا ادر .

(۲۱) مهدوسها فحشته شخص سکت * شديدها لفظا اجد قبط بکت

(۲۱) (مهدوسها) اول حرفلرنگ همس ايله یعنی حقی وضعیف آواز ايله ايتوله تورغانلری (فحشه شخص سکت) فحشه شخص سکت ترکیبنک اولان اون حرفلدر . و بو اون حرفلردن ماعد اقالغان اون توقز حرفلر مجهوره حرفلریدر . معلوم اولنه ارباب التجويد اصطلاحنده حروف مجهوره شوندا این حرفلرلر : حرف حاصل اوله تورغان صولوشنگ کلیسی تاوشلانوب صوت قوی حاصل اولور . و بو حروف مجهوره حروف مهوسهنگ ضدیدر زیرا مهوسه شوندا این حرفلرلر : حرف حاصل اوله تورغان صولوشنگ کلیسی تاوشلانماز بلکه بعضیسی تاوشسز قالور . بويله فرق سرا قرائت صورتنک ظاهر اولمايوب فقط جهرا قرائت صورتنک متعق اولور مثلاً « اذ » لفظيله تلفظ ايدوب ذالک م ايدیلسه صولوشنگ کلیسی اولی و آخری صوت جهری ايلان تاوشلانور . اما « آص » لفظيله تلفظ ايدوب صاد حرفنده

مد ایدلسه صولوشنك باشى صوت جهوى ایلان تاوشلانسهده اما آخرى فقط صوت خفى ايله تمام اولور . (الماصل جمهورهده حرفنك آخرندهفى تاوش بعینه اولندهگى كبی اولور . اما مهموسهده حرفنك آخرندهفى تاوش اولنده اولان تاوش قه نسبة ضعیف اولور . (شدیدها) اول حرفلرنك شدیدى وقویسى (لفظ اجدقطبکت) اجد قطبکت ترکیبند اولان سکز حرفلردر . (حروف شدید دیگانمز شونداين حرفلرلر : اوزلرینك مخرج لرنده قوی اولوب آنلره شدت لازم اولدیغندن اوزلری ایلان برگه تاوش وآوازنگ جریانی منع ایدرلر . یعنی آنلرده صولوش و تاوش توقالوب کیسلوب قالور آرتق سوزمق ممکن اولماز . وبو حروف شدید حروف رخو ولینیهنگ ضدیدر (حروف لینیه شونداين حروفلرلر : اوزلرینك مخرج لرنده قوی اولمايوب اوزلری ایلان برگه تاوش وآوازنگ جریانی منع ایلرلر . یعنی آنلرده صولوش و تاوش توقالوب قالماز بلکه اوزاق سوزوب تورمق ممکن اولور .

(۲۱) (مهموسها) مبتدا (فحشه شخص سکت) مضای تقدیر ایدیلوب خبر مبتدا ای حروف فحشه الخ مهموسهاده ضمیر راجع حروف گه یا که صفات گه (شدیدها) مبتدا (لفظ) خبر مبتدا هم مضای (اجد قطبکت) لفظ مراد بولوب مضای الیه . (فحشه شخص سکت) نك معنى سى : قزردى سکوت ایدن آدم دیمکدر اما (اجدقط) فقط بخش لفتنى قیلغل سین (بکت) غالب اولدی دیمکدر لکن بوه مقامه معنى لری مراد اولمايوب فقط شول ترکیبلرده جبولغان حروف لار مراددر .

۲۲) وَبَيْنَ رِخْوٍ وَالشَّدِيدِ لِنِ عَمْرٍ ۝ وَسَبْعَ عَلْوٍ خِصْ ضَغْطِ قِظْ حَصْرٍ

(۲۲) (وبین رخو والشدید) رخو حرفلری ايله شدید حرفلری بیننددر (لن عمر) لن عمر حرفلری . یعنی بو ترکیبده اولان بش حرفلرکه آنلارغه حروف بینیه دیرلر . اوشبو بش حروف بینیه وسکز حروف شدیدگه باشقه قالغان اون آلتی حرفلر رخو ولینیه حرفلریدرلر . (حروف شدید ، ولینیه ، و بینیه نك فرق و تحقیق لری بویله در : اگر حرفنك آوازی مخرجینه انحصار تام ايله منحصر اولوب آرتق جریانی اولماسه شدید

دینلور مثلا (الحج) لفظیده وقف ایدرسک تاوش و آوازگ توقماش اولوب
 مخرجینه منحصر بولوب قالور حتی آوازکنی اوزاق صورفق سهلک ایلان ممکن
 اولماز . اگر حرفنک آوازی مخرجینه اصلا منحصر اولمایوب بلکه جریان تام
 ایلان جاری اولسه رخوه ولینیه دینلور مثلا (الطش) لفظیده وقف ایدرسک
 نه قدر تاوش و آواز و بیروب تورفق اراده قیلساگ شول قدر ممکندر .
 اگر حرفنک آوازی مخرجینه انحصار تام ایله منحصر اولماسه و جریان تام ایلان
 جاری هم اولماسه بلکه بر حاله متوسطه اوزره اولسه حروفی بینیه دینلور مثلا
 (الحل) لفظیده وقف ایدرسک تاوش و آوازگ الحج لفظندهغی کبی انحصار تام
 ایله منحصرده اولماز هم الطش لفظندهغی کبی جریان تام ایله جاری هم اولماز
 بلکه بر حاله متوسطه اوزرینه اولور . (وسیع علو) یدی علو حرفلری (خص
 ضغطظ) خص ضغط قظ ترکیبنک اولان یدی حرفلرگه (محصر) منحصردر . (معلوم
 اولنه علو واستعلا حرفلری : شوند این حرفدر لر آنلر ایله تلفظ وقتنک اقصی لسان
 یوقاری قاماش جهتنه کوتار اولور . آنلر یدی حرف خص ضغط قظ حرفلریدر
 بونلردن قافی حرفیده استعلا دها اشددر (وبواستعلا حرفلرنک فقط اقصی لساننک
 استعلاسی معتبردر بقیت لساننک استعلا وعدم استعلاسی علی السویه درینا
 علیه وسط لسان حروفی ده هم کافی حرفیده اقصی لسان مستعلی اولمایوب بلکه اقصی
 لسان ایله وسط لسان آراسی فقط مستعلی اولدیغندن مذکور حرفلرنی حروف
 استعلا دن حد اینمیشدر لر زیرا بونلرده هم قدر استعلا اولسه ده حروفی مستعلیه ده گی
 چاقلی استعلا یوقدر . استعلا نک ضدی استغاله در مذکور خص ضغط قظ حرفلرینه
 باشقه حرفلر همهسی استغاله حرفلریدر لر .

(۲۲) (وبین) ظرف خبر مقدم ومضاف (رخو) مضاف الیه (والشدید) معطوف
 رخوگه (لن عمر) ای حروف لن عمر مبتدأ مؤخر (وسیع) مبتدا مضافی مقدر
 حروف غه (حروف) مضاف الیه (علو) صفة حروف گه (خص ضغطظ) حروفی تقدر
 ایدیلوب ظرفی کیله چک محصرگه (محصر) فعل ماضی بمعنی انحصار جملهسی خبر
 مبتدا . (لن عمر) بو مقامه مراد اللفظدر اما معنیسی (لن) امر صیغهسی لان
 یلین دن (عمر) منادی مفرد معرفه حرفی نداسی مخذوف در یا عمر یومشاقلقتنی
 قیلقل دیمکدر . کذلک خص ضغط قظ هم مراد اللفظدر اما اصلک (قظ) امر

صیغه سی قاطب بالکان دیرلر اقام به معنی سنک (خص) قامشدن بولغان بیت
(ضغط) تار وضیق معنی سنک کلام اقم فی خص ذی ضغط تورغل سین تار
بولغوجی تاش ابوده یعنی دنیاده شول قدرگه قناعت ایله دیمکدر .

۲۳) وصاد ضاد طاء ظاء مطبقة و فر من لب الحروف المنلقة

۲۳ (صاد ضاد طاء ظاء) ص، ض، ط، ظ حرفلری (مطبقة) مطبقة حرفلریدر .
وبو دورت حرفدن باشقه قالغان ۲۵ حرفی منفتحه حرفلریدر . هر وی مطبقة :
شوند این حرفدر لر آغزدن چیققلری وقتده اقصی لسان ووسط لسان یوقاری
قاماش جهتینه کوتارولور هم منطبق اولور . یعنی لسان ایله یوقاری قاماش آراسنک
آچوقلق قالماز . بو هر وی مطبقة هر وی مستعلیه جمله سندندر لکن مطبقة اخص
مستعلیه اعمدر . وبو هر وی مطبقة منفتحه ننگ ضدیدر زیرا منفتحه شوند این حرفدر لر
آغزدن چیققلری وقتده لسان یوقاری قاماش قه منطبق اولماز یعنی قاماش ایله
لسان آراسنک آچوقلق قالور وشول آچوقلقدان ربیع چیقار . وبو منفتحه مستقله دن
اعمدر مستقله اخصدر . (فر من لب) فر من لب حرفلری یعنی بو ترکیبده اولان آلتی
حرف (الحروف المنلقة) منلقة حرفلریدر لر . مذکور آلتی هر قه باشقه هر وی
مصنئه حرفلریدر لر . هر وی منلقة : لسان وشغه ننگ ذلقلرینه یعنی طرفلرینه منسوب
اولان حرفلردر بو آلتی حرفلردن لام، راه، نون حرفلری ذلق = طرف لساندن چیقرب
اما با، فاه، میم حرفلری ذلق شغه دن چیقارلار . منلقة مصنئه ننگ ضدیدر مصنئه
ممنوعه دیمکدر مذکور آلتی منلقة حرفلرینه باشقه حرفلرینه مصنئه دیمکری :
رباعی خماسی اولان کلمه لر ننگ فقط بو حرفلردن ترکیبی منع ایلدیکندن در یعنی
هر کلمه عربیه که بناسی رباعی یا خماسی اولسه شول کلمه ده منلقة حرفلرندن لا اقل
بر حرف اولمق کیراک فقط مصنئه حرفلریگنه اولمق جائز ایس ثقیل لکنی موجب
اولدیقتن بناء علیه اسم الذهب اولان (عسجد) کلمه سنی عربی دگل عجمی در
دیبه حکم ایتمشدر لر .

۲۳ (صاد) مضای تقدیر ایدیلوب مبتدا ای هر وی صاد (ضاد طاء ظاء) معطوقلر
صادکه بحسب المعنی (مطبقة) خبر مبتدا (فر من لب الحروف) مضای تقدیر ایدیلوب

مبتدا ای و حروف فر من لب (المحروف) خبر مبتدا (المدلقة) صفة الحروف. (فر من لب) بمقامه مراد اللفظ در اما اصله فتر ماضی صیغه سی من حرف جر لب خالص معنی سنه یا که لب عقل بمعنی الفاعل اولوب عاقل دیمکدر معنی کلام: (فتر) قاجدی جاهل (من لب) عاقل دن دیمکدر یا که (فتر) قاجدی مخلوقاتدن الله تعالی اوزرینه (من لب) عقلدن یعنی عقلی اولدیغی ایچون بو تقدیرده (ففروا الی الله) قول شریفینه اشارت اولادر. (لَبَّ) دن تنوین ضرورة وزن ایچون ساقط اولمشدر . مصنف رحمه الله مالا صفات الحروف نك مالہ ضد اولان قسمی بیاندن فارغ اولدی کیله چك (۲۴) نچی بیت ایله مالیس له ضد اولان قسمینه شروع ایدر .

٢٤) صَفِيرُهَا صَادٌ وَ زَاةٌ سَيْنٌ * قَلْقَلَةٌ قَطْبٌ جِدٌّ وَاللَّيْنُ

٢٥) وَاُو وَيَاءٌ سَكْنَا وَانْفَتَحَا * قَبْلَهُمَا وَالْاِنْخِرَافُ صَحِيحًا

٢٤ (صغیرها) اول حرفلرنك صغیری (صاد وزاء سین) ص، ز، س حرفلریدر لر . صغیر دیمک لغتک صوت بصوت بها البهائم معنی سنه در، و بو اوج حرفلرنی تلفظ وقتنک مذکور حرفلر ایله برگه صوت زائد چیقار صغیرگه اوخشار بنا علیه بونلره حروف صغیر دینلور . (قلقله) قلقله حرفلریدر لر (قطب جد) قطب جد ترکیبینه اولان بش حرفلر . قلقله وقلقله لغتده تحرك واضطراب معنی سنه در مذکور بش حرفلرنی ساکن ایدیلوب وقف ایدیلسه محرک تحرك و تقلقل حاصل اولور بنا علیه مذکور حرفلره حروف قلقله دینلور (واللین) حروف لین .

(٢٥) (واو ویا) واو یا حرفلریدر لر (سکنا) صفة واو یا بوکه ساکن اولدی لر (وانفتحا) فتحلی شوندا این نرسه (قبلهما) اول نرسه واو یانك قبلنک بولغوجی، یا که (وانفتحا) فتحلی اولدی لر ایکی حرف (قبلهما) صفة ایکی حرف بوکه واو یان قبللر (والانخرف) انخرف حرفلری (صححا) تصحیح ایدلدی اول انخرف .

٢٤ (صغیرها) مبتدا ضمیر راجع حروفکده (صاد) خبر مبتدا (وزاء سین) معطوفلر (قلقله) خبر مقدم (قطب جد) مضای تقدیر ایدیلوب خبر مبتدا ای حروف قطب جد (واللین) ای و حروف اللین مبتدا ٢٥ (واو) خبر مبتدا (واللین) گه (ویاء)

معطوف واوغه (سکنا) فعل ماضی ضمیرهما فاعل راجع واو یاغه جمله سی صفة واوویاغه
 (وانفتحا) انفتح فعل الفی اطلاق ایچون تقدیرده اولان (ما) لفظی ، (الذی) لفظی
 مرفوع محلا بولوب فاعل انفتح گه (قبلهما) ظرف مقدرده کی کائن گه . جمله سی صفة
 الموصول المقدر . انفتح جمله سی معطوف سکنا جمله سینه . یا که (انفتحا) الفی تشبیه
 ایچون اولور بو تقدیرده فاعلی مقدرده اولان (حرفان) بولادر (قبلهما) شول مقدر گه
 صفة بولادر ای انفتحا حرفان قبلهما . اکلونی البراغیث قبیلندن شاذدر . یعنی
 اکلونی البراغیث ترکیبی شاذ و خلاف قیاسدر زیرا نحویننک قاعده سی (اذا
 اسند الفعل الى المظهر يجب افراده ولو كان مثنی او مجمرعا نحو ضرب الزیدان ،
 وضرب الزیدون) اما ضربا الزیدان ، هم ضربوا الزیدون دیولمیدر والاعتداد
 فاعل لازم بولادر زیرا تشبیه جمع ضمیرلری بر فاعل اولوب اسم ظاهری ایکنچی
 فاعل اولادر بناءً علیه قیاس اکلننی البراغیث کیلمک لکن فاعلنک خلافتجه
 ضمیر جمع ایله اکلونی البراغیث دیمشدر کیله چک فاعلنک جمع اولدیغنه اشارت
 ایچون . کذلک ماخن فیده ده انفتح حرفان دیمک قیاسدر لکن قاعده نک خلافتجه
 ضمیر تشبیه ایله انفتحا حرفان دیمشدر کیله چک فاعلنک مثنی اولماقینه اشارت ایچون .
 (والانحراف) ای وحرورف الانحراف مبتداء (صححا) فعل مبني للمفعول الفی اطلاق ایچون
 ضمیر هونائب الفاعل جمله سی خبر مبتداء . صحح نك مفعولی بیت آتیده کیله در .

(۲۶) فِي اللَّامِ وَالرَّاءِ وَبِتَكَرِيرِ جَعِلَ * وَلِلنَّفْسِ الشَّيْنِ ضَادٌ اسْتَقْبَلُ

(۲۶) (فی اللام والراء) لام را حرفلرنده تصحیح ایدیلدی . لام را حرفلری انحراف
 ایله موصوف اولمقلاری زیرا لامده طرفی لسان اوزره انحراف ومیل واردر .
 اما راده ظهورلسان اوزره انحراف ولام جهتینه میل واردر بناءً علیه الثقی (ساقاو
 بیلتنک) آدم رانی لام قیلادر . (ویتکریر) دخیده تکریر ایلان (جعل) قیلنمش
 بولدی اول را . یعنی راده تکریر ممکن ، وتکریرنی قابل دیمکدر اما تکریردن
 اجتناب لازمدر فناککه (۴۳) نچی بیتنه بیان ایددر . (وللنفسی) نفسی ایچوندر
 (الشین) شین حرفی . نفسی : حرف ایله تلفظ وقتنده لسان ایله یوقاری قاماش
 آراسندن چیقغان ریح نك کوب ساچولمکیدر . ریح خارجه نك انتشاری صاد ،
 سین ، ثا ، را ، حرفلرنده هم اولدیغندن بعضیلر آنلرده هم نفسی واردر دیمشدر

لکن مذکور ریح خارجه نك انتشاری شین ده دها قوی واكثر اولدیغندن
 شین نك تفسی سنده اتغاق درلر بناء علیه شین ایله تلفظ وقتنده تفسی سنی
 بیان ایتمک کرکدر . اگر شین مشرده اولسه تفسی سنی اشباع لازمدر یعنی
 بیگرك شیشولدا توب ایتمک کرکدر فبشرناه کبی . (ضادا) ضاد حرفنی (استطل)
 استطاله قیلغل یعنی ض نی استطاله ده اوزنلق ایلان صفت قیلغل . ض حرفی
 استطاله ایلان موصوف اولماقی : ض حرفی مخرجنه حافه لسان نك اولندن آخیرنه
 قدر مستطیلدر حتی مخرج ضادنگ آخیری مخرج لامنگ اولیدر . مستطیل ایله
 مدود بیننده فرق : مستطل مخرجنده جاری اما مدود فی ذاته جاریدر . یعنی
 مستطیل نك مخرجی اولوب وشول مخرج نك جریان صوت جهتنده طولی اولوب
 مذکور حرف مستطیل بقدر طول مخرجه جاری اولور . اما مدودنگ مخرجی
 یوقلیغندن جریانی فی ذاته در ، بقدر طول مخرجه دگلدر . مدود بالمک الاصلیه
 برالی مقدارى مد ایدلور اما مستطیلده برالی مقدارندن آرزغه کمرك مد
 ایدیلور زیرا طول مخرج مقدارندن زیاده مد جائز دگلدر .

(۲۹) (فی اللام) متعلق بیت سابقه اولان صحیح فعلینه (والرا) معطوف (وبتکریر)
 متعلق کیله چک جعل گه (جعل) فعل مبنی للمفعول ضرورة وزن ایچون آخیری
 ساکن ایدلمش . ضمیر هو فاعل راجع راعه جمله سی خبر مبتداء محذوف تقدیر
 کلام وهو جعل . معلوم اولنه هرور هجانی تذکیر هم تأنیث جائز اولدیغندن
 آنلره راجع اولان ضمیرلرنی هم آنلرنک صفتلرنی مذکرده مؤنثه قیلغی جائزدر .
 (وللتفسی) خبر مقدم (الشین) مبتداء مؤخر (ضادا) منصوب کیله چک استطل
 ایله (استطل) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل .

﴿ باب معرفة التجويد ﴾

(۲۷) وَالْأَخْذُ بِالتَّجْوِيدِ حَتْمٌ لَّازِمٌ ﴿ من لم یجود القرآن فهو آثم ﴾

(۲۸) لِأَنَّهُ بِهِ الْإِلَهِ أَنْزَلًا ﴿ وَهَكَذَا مِنْهُ إِلَيْنَا وَصَلَا ﴾

(۲۷) (والاخذ) عمل قیلغی (بالتجوید) تجوید ایلان (حتم) قرآن اوقوغو چیغه
 واجبدر (لازم) لازمدر (من لم یجود القرآن) قرآن نی تجوید قیلماغان آدم (آثم)

گناهلیدر . یعنی بر آدم قواحد تجودیه فی رهاییه قیلما یوب لحن جلی و تغییر ظاهری
 قیلوب قرآن ننگ معنی سیننه و اعرابینه خلل و فساد کیلور لک روشده او قوسه آثم
 و فرض عین فی تارک اولوب مرام فعلنی قیلماش اولور و عقاب شدید مستحق اولور .
 اما بر آدم فقط لحن خفی قیلوب معنی سیننه و اعرابینه خلل کلنرماسه بلکه فقط لفظ ننگ
 حسن و حلاوتینه خلل کلنرسه مثلا لام ، رانگ تفخیم موضع لرندنه ترفیق قیلماق ،
 و ترفیق موضع لرندنه تفخیم قیلماق ، و راده تکریر قیلماق ، اظهار ، اخفا ، ادغام ،
 انقلاب لارنی ترک قیلماق کبیلر بوتقد یرده فرض عین فی تارک اولوب عقاب شدید
 مستحق اولماز ، بلکه فقط خوف عقابی موجب امرنی قیلماش اولور ، یا خود امر
 مستحب فی ترک قیلماش اولور . زیرا لحن خفی دن احتراز قیلور لقی درجه دقائق
 تجویدنی بیلمک هر آدمه فرض عین اولورسه حرج عظیم اولماق لازم کلور و الحال
 (وما جعل علیکم فی الدین من حرج) دغیده (لا یكلف الله الا وسعها) وارد اولمشر .
 تفصیلی علی القاریه مذکوردر اما بعضیلر لحن خفی دن هم احترازی واجب دیمشدر لر
 (۲۸) (لأنه) آنک ایچون اول قرآن (به) اول تجوید ایلان . یعنی (ورتل القرآن
 ترتیلا) دیوب امر بالتجوید ایلان (الاله) الله تعالی (انزلا) ایندردی (وهكذا)
 اوشنداقی تجوید ایلان (منه) الله تعالیدن (الینا) بزیم اوزریمزگه (وصلا)
 ایرشدی اول قرآن لوح المحفوظ ، حضرت جبرائیل علیه السلام ، و محمد علیه السلام ،
 اصحاب عظام واسطه لری ایلان .

(۲۷) (والاخذ) مبتدا (بالتجوید) متعلق و الاخذگه (حتم) خبر مبتدا (لازم) خبر
 سوکننده خبر حتم فی تفسیر قبیلندن (من) موصوله الندی معنی سنده بولوب مبتدا
 (لم یجود) فعل ضمیر هو فاعل (القرآن) مفعول . (لم یجود) جمله سی صله الموصول .
 (آثم) خبر مبتداء یا که من شرطیه اولوب جواینک فاسی محذوف اولوب من یعمل
 الحسنات الله یشکرها قبیلندندر . (۲۸) (لأنه) لام تعلیل اثم ایچون (ان) حرف
 مشبهه بالفعل (ها) منصوب محلا اسم ان ضمیر راجع قرآن غه (به) جار مجرور
 متعلق کیله چک انزلگه ضمیر راجع تجویدکه (الاله) فاعل کیله چک انزلگه (انزلا)
 فعل مفرد صیغه سی الفی اطلاق ایچون جمله سی خبران (وهكذا) وادعاطفه ها
 تنبیه ایچون کافی تشبیه ایچون ذالسم اشاره دن ، ذالایلان اشاره تجویدکه بولادر
 (منه) متعلق کیله چک و صلاگه (الینا) هم اوشنداقی و صلاغه متعلق (وصل) فعل

الفی اطلاق ایچون ضمیر هو فاعل راجع قرآن غه . معلوم اولنه کنذا لفظی ننگ
ایکی استعمالی اولوب بری بطریق اللغة استعمالدرکه کافی تشبیه ایلان اسم
اشاره دن مرکبدر کافی حرف جر ذا مجرور بکافی اولوب جار مجرور ایکی کلمه
اولور لار بودوقندک مثل ذلك معنی سنه بولور تشبیه و اشاره لك معنی لری مجاله قالور
میز هم کرکمز . ایکنچی بطریق الکنایه استعمالدرکه کنذا لفظی مجموع سی بر کلمه
مرکبه اولوب تشبیه و اشاره لك معنی لری منسوخ اولور یعنی قالماز بلکه کنایه
ایچون اولور میز هم حاجت اولور . کنایه اولماقی اکثر عددن کنایه اولور
عندی کنذا درهما کبی . بعض وقتده غیر عددن هم کنایه اولور خرجت یوما
کنذا کبی . بومقامده وهکذا دیکانک کنذا جار مجرور اولان کنذا در زیرا کنایه
اولغان کنذا اسم اشاره لك معنی سی منسوخ در الحال هاء تشبیه اسم اشاره دن
باشقه هه کر میدر صرح به الرض بس معنی کلام (ومثل ذلك منه الینا وصلا) الله تعالی
تجوید ایلان انزال قیلغان کبی الله تعالی دن بزگه هم تجوید ایلان واصل اولدی دیمکدر .

(۲۹) وَهُوَ اَيْضُهُ حَلِيَّةُ التَّلَاوَةِ * وَزِينَةُ الْاَدَاءِ وَالْقِرَاءَةِ

(۳۰) وَهُوَ اَعْطَاءُ الْحُرُوفِ حَقَّهَا * مِنْ كُلِّ صِفَةٍ لَهَا وَمُسْتَحَقَّهَا

(۲۹) (وهو) اول تجوید (ایضه) یعه دن مخارج الحروف والصفات کبی (حلیه التلاوة)
تلاوت بیزا کی در (وزینه الاداء) هم ادا زینتی در . حلیه . زینه بر معنی ده در لر .
(تلاوت، ادا قراة بینلرنده فرق : تلاوة قرآن فی متابعة او قوف اوراده ووظفه
کبی ، ادا لسان شیوخدن اخذ ایتمک ، قراة ادا وتلاوت ننگ هر ایکی سندن
عامدر . مولانا علی القاری دیمشدر . لسان شیوخدن اخذده ایکی طریق اولوب بری
متقدمین طریقیدرکه لسان مشایخ دن ایشتمکدر ، دیگرى متأخرین طریقیدرکه
مشایخ آلدنک اوقوب آنلرننگ تکللاب تور قلیدر . پو ایکی طریقنک قایوسی
اولی اولقنک اختلاف وارد لرکن بوزمان آهالیسینه نسبتا حفظه اقرب اولدیغندن
متأخرین طریقى اظهردر . اما لسان مشایخ دن اخذ ایدوب هم آنلرننگ حضرتنک
اوقوب ایکی طریقى جمع ایتمک دها علی در . (۳۰) (وهو) اول تجوید (اعطاء
الحروف) قاری ننگ بیرومکی در حرفلرگه (حقها) شول حرفلرنک حقلرنی (من کل صفة

لها) اول حقلر شول حرفلرگه بولغان هر صفت لازمه دن بولغوجی (ومستحقها) دخیده شول حرفلرنک مستحقلرنی یعنی صفات عارضه لرنی ویرمکدر . حقلن مراد صفة لازمه در نتا ککه من کل صفة الخ دیوب بیان ایلادی . مستحقن مراد صفات لازمه دن ناشیه اولان صفات عارضه در . صفات لازمه ذکرى سبقت ایلامش صفاتلدرر چهر ، همس ، شدت ، رخاوة کبیلر . (صفات عارضه ایسه صفات لازمه مذکوره دن ناشیه اولان صفاتلدرر ترقیق المستقل ، تفخیم المستعلی کبیلر .

(۲۹) (وهو) مبتدا (ایضا) مفعول مطلق مقدر اذنی فعلینه تقدیر کلام ائض ایضه بولوب مبتدا دن حال منزلتددر ای مقول فی حقه ایضه . (حلیة) مرفوع لفظا مبتدا مضای (القلاوة) مضای الیه (وزینة) مرفوع معطوف حلیه گه مضای الاداء گه (الاداء) مجرور مضای الیه (والقراءة) معطوف الاداء گه . (وهو) مبتدا ضمیر راجع تجوید گه (اعطاء) خبر مبتدا و بوا عطا مصدری ایکی مفعولگه متعدی اولوب اولگی مفعولینه مضاندر (الحروف) مضای الیه مفعول اول . (حقها) مفعول ثانی ضمیر راجع حرفک (اعطاء ننگ فاعلی محذوف) (القاری) لفظیلدر تقدیر کلام اعطاء القاری للحروف حقها ومستحقها الی آخره در .

(۳۱) **وَرَدَ كُلِّ وَاحِدٍ لِأَصْلِهِ * وَاللَّفْظُ فِي نَظِيرِهِ كَمِثْلِهِ**
 (۳۲) **مَكْمَلًا مِنْ غَيْرِ مَا تَكَلَّفُ * بِاللَطْفِ فِي النَّطْقِ بِلَا تَعَسُفٍ**

(۳۱) (ورد کلو احد) دخیده اول حرفلرنک هر قایوسنی قایتارمق ودرند ریمکدر (لاصله) اصلینه یعنی حیزینه وهرجینه قایتارمق ، آندن مراد وهر حرفنک مخرجلرنی بیان ایتمک دیمکدر ، (واللفظ) و الحال لفظ (فی نظیره) اوزینک مثلند و او عشا شنده (کمله) شول لفظ کبیلر . یعنی تجوید جمله سنندر که لفظ ثانیه تلفظ قیلماقلق اولاشول لفظنک مثلند تلفظ قیلونغان کیفیته . مثلا بر حرف ده ترقیق ایریلوب صکره ینه ترقیق فی مقتضی اولوب حرفی مذکورنک مثلی کلورسه شول مثلند هم ترقیق ایریلور ، یا که بر حرفنک تفخیم ایریلوب صکره ینه تفخیم فی مقتضی اولان مثلی کلورسه شول مثلند هم تفخیم ایریلور ، یا که بر حرفه

شدت ایدیلوب صکره بینه شدت فی مقتضی اولوب مثلی کلورسه شول مثلنده هم
 شدت ایدیلور شرککم کافلری تنوّفی نالری کبیلر وهکذا چهر ، همس ، اظهار
 ادغام ، وغیر ذلک احکام لرده هم حال شویله در . خلاصه : بر حرف ده احکام دن
 بر مخصوص حکم جاری اولوب صوکنده مثلی کلورسه شول مثلنده هم مذکور حکم
 مخصوص فی اجرا ایدریلور قراءه مناسبت و مساوت اوزرینه اولسون ایچون .

(۳۲) (مکملًا) حرفلرنک مخرجاً و صفة اداسنی تکمیل قیلغانی حالک . فتحه ایلان
 اولغانند (مکملًا) حرفلرنک مخرجاً و صفة اداسی مکمل اولغانی حالک . (من غیر ما
 تکلفی) تکلفدن باشقه (باللطف فی النطق) اول تکمیل قیلمی ، یا که مکمل اولمی
 نطقده تلتفی قیلمی ایله در (بلا تعسف) تکلفی و مشقندن باشقه .

یعنی تجوید : قاری ننگ حرفلرگه صفات لازمه و عارضه لر فی ویروب مخرجلر فی
 بیان اینمکیدر حرفلرنک اداسنی تکلف سرگنده قراءت مشقت سرگنه تلتفی ایله قیلغانی حالک
 دیمکدر نطقده بلا تعسف تلتفی قیلمی ننگ معنی سی قراءتند استقامت اوزره اولمی لقی
 افراط و تفریط جانبلرینه چیقماقی دیمکدر . مثلاً تکلفی و تعسفی قیلمی ننگ مثالی
 مد اصلی ده برالفی مقدارنده زیاده مد قیلمی ، تشدیدده تمضیع قیلمی (چاینامک) ،
 همزده تلبیین قیلمی ، (یومشامقی بین بین قیلمی) ترتیل ایله او قوغانک تمطیط
 قیلمی ، (آرتق صورتی) حدر ایلان او قوغانک ادماج (کلمه لر فی بربر سینه ادخال
 قیلمی) کبیلر . شول مذکور اتنک کل سندن اجتناب تیوشدر .

(۳۱) (ورد) مرفوع معطوف بیت سابقه ای اعطاء گه مضای کل گه (کل) مضای
 واحد گه (واحد) مضای الیه (لاصله) لام بمعنی الی بولوب متعلق رده گه . اصلدن
 مراد مخرجدر (واللفظ) مبتداء (فی نظیره) ظرف بولوب متعلق کیله چک کمثله گه
 (کمثله) کافی زائک (مثله) خبر مبتداء جمله سی حال رد کلو احد دن یا که اعطاء الحروف دن
 (۳۲) (مکملًا) حال اعطاء دن یا که رد کلو احد دن (من غیر ما تکلفی) متعلق مکمل گه
 (ما) زائده مین غیر تکلفی تقدیر ننگ تکلفی دن تموین ساقط ضروره وزن ایچون
 (باللطف) متعلق مکمل گه (فی النطق) متعلق اللطافی گه (بلا تعسف) حال اللطافی دن .

۳۳ و لیس بینه و بین ترکّه • الا ریاضة امری بفسکه

﴿ باب الترقیات ﴾

۳۴ فرقن مستفلاً من احرف وحادرن تفخيم لفظ الالف

۳۳ (ولیس) یوقدر فرق (بینه) اول تجوید ایلان (وبین ترکیه) تجویدی ترک آراسنک (الاریاضه امرئ) ایرنک مداومت قیلماقینه باشقه (بفکه) آغزی ایلان. فکدن مراد بومقامده فمدر. یعنی تجوید ایلان ترک تجوید بیننده فرق وفارق ریاضه بالفکرکه آغزایله قرائتگه وتکرارگه مداومت قیلماق هم افواه مشایخدن استماعگه دا بچیلق قیلمقدن تا رسوخ حاصل اولغاچمه. خلاصه تجویدی بیلمک واحکامنی اجرا قیلماق بیگ منعسر ایسه ده تکرار قرائت ومداومت استماع ایله حاصل اوله بلور دیمکدر. ۳۴ (فرقن) بس تلفظه نچکه قیلغل سین (مستفلاً) مستغنی (من احرف) حرفردن بولغوجی مستغنی یعنی حروفی مستغلیه نك ضدی اولان حروفی مستغله نی نچکه قیلغل زیرا جمیع حروفی مستغله ده تفخیم جائز ایسه مگر ایکی حرفی مستغله تفخیم جائز هم تیوشدر بری فتحه وضمه بعدنک واقع اولان لفظه الله نك لامنده دیگر ری رائنک بعض احوالنده تفصیلی کیله چکندر. اما حروفی مستغلیه خص ضغط قظ حرفلری نك همه سنک تفخیم ایدی بلور. (وحاذرن) صاقلانغل سین (تفخیم لفظ الالف) الفی لفظنی قالون قیلودن. یعنی حروفی مستغله نی ترقیق قیلغل تفخیم قیلماغل علی الخصوص حروفی مستغله جمله سندن اولان الفی حرفنده تفخیم دن صاقلانغل. الفی حرفنده تفخیم دن صاقلانمق الفی بر حرفی مستغله بعدنده واقع اولغان صورتده در یوخسه الفی بر حرفی مستغلی بعدنده یا که رأء مفقوحه بعدنک واقع اولورسه اول وقتده الفی حرفنی تفخیم ایدی بلور طال، قال، راجعون کبیلر.

۳۳ (لیس) فعل زیرا افعاله اولان تصرف بولیس ده جاریدر لست استمالستم الخ دیه تصرف ایدی بلور لکن افعال ناقصه جمله سندن ربنا علیه اسم مرفوع وخبر منصوب اوزره مختاجدر (بینه) ظرف بولا در مقدرده کی فرق که. فرق مرفوع بولوب اسم لیس (وبین ترکیه) مضافی الیه معطوفی بینه که بینه وترکه ده ضمیر لر راجع تجوید که. (الا) غیر معنی سنک (ریاضه) خبر لیس، الا کلمه سنک اوزینه اجرا اعراب ممکن اولما دیغندن ریاضت کلمه سی ایله برابر خبر اولمشدر. وبو ریاضت مضافدر (امرئ) مضافی الیه (بفکه) متعلق ریاضه گه.

۴۳ (فرقن) فانتزيع ايجون، مصنف رحمة الله اولا تجويد فرض اولوب تركي گناه اولماقنى هم تعريفنى وطريق تحصيلنى بهان ايتدى صكره تجويدنك احكامنى وقواعدى ذكرگه شروع ايتدى (رقف) امر صيغهسى نون تا كيد مخففه ايجون ضمير انت فاعل (مستفلا) مفعول (وحاذرن) واو عاطفه (حاذر) امر حاذر بحاذر مفاعله دن نون تا كيد مخففه ايجون ضمير انت فاعل (تفخيم) مفعول حاذرن گه مضانى لفظ غه (لفظ) هم مضانى الالف كه (الالف) مضانى اليه .

۳۵ وهمة الحمد اعود اهدنا * الله ثم لام لله لنا
 ۳۶ وليتلفى وعلى الله ولا الض * والميم من مخصصة ومن مرض

۳۵ (وهمة الحمد) دخیده ترقيق قيلغل سين الحمد همزه سنى (اعوذ) دخيد اعود همزه سنى (اهدنا) دخيد اهدنا همزه سنى (الله) دخيد الله همزه سنى يعنى حروف مستقله ده ترقيق ايدلمكى معلوم اولدى ايسه ده لکن همزه ده ترقيق فى دها رعايه وتحفظ واجبدر وبو همزه ده ترقيق بعض احوالنگنه اولماهوب بلسكه جميع احوالنگدر كرك الحمد . اعود ، اهدنا كى مرقق حرفلرگه مجاور اولسون كرك الله لفظنگه كى مفعوم حرفكه مجاور اولسون ، كرك اهدنا كى رخو حرفلرينه مجاور اولسون كرك الحمد اعود كى بينيه حرفلرينه مجاور اولسون (ثم) صكره ترقيق قيلغل (لام لله) لله لامنى يعنى لام اولى فى (لنا) دخیده لنا لامنى .

۳۶ (وليتلفى) دخيد ترقيق قيلغل وليتلفى لامنى لام اولى هم لام ثانيه فى (وعلى الله) دخیده على الله لامنى يعنى لام اولى فى (ولا الض) دخى ده ولا الضالين لامنى يعنى لام اولى فى وليتلفى ده لام اولى حرف رخو اولغان ياغه مجاور لام ثانيه حرف مستعلى اولغان طاغه مجاور هر ايكى سنك ترقيق قيلغل على الله ده مفعوم اولان لام جلاله مجاور لام اولى ده ترقيق قيلغل ، ولا الضالين ده حرف مستعلى ضادقه مجاور اولان لام اولى ده ترقيق قيلغل ديمكدر . مذکور ماده لارده لام مفعوم ومستعلى حرفلرگه مجاور اولد يغندن لام ده هم تفخيم احتمالى قريب اولد يغندن مصنف رحمة الله عليه ترقيق ايله امر اينمشدر . (والميم) دخيد ترقيق قيلغل سين ميم فى (من مخصصة) مخصسه لفظنگدن بولغان ميم فى يعنى هر ايكى ميم فى زيرا ايكسيك مفعوم حرفلرگه مجاوردر

(ومن مرض) دخیده مرض لفظندہ اولغان میمنی زبیراً بومیم هم مفتخم اولان راغه هم ضادقه مجاور اولدیغندن تفخیم قیلونمق احتمالی واردینا علیه ترقیقند دقت قیلغل.

۳۵ (وهمة) وادحرف عطف (همزة) منصوب معطوف بیت سابقه غی مستغلا گه مضاف الحمد گه (الحمد) مرفوع علی الحکایة مجرور محلایلوب مضاف الیه (اعوذ اهدنا الله) لفظلری كذلك مجرور محلایلوب معطوفلر الحمد گه بحسب المعنی (ثم) حرف عطف (لام) منصوب معطوف همزة گه هم مضافی لله گه (الله) مضاف الیه (لنا) بحسب المعنی معطوف لله غه حرف عطف ضرورة وزن ایچون حذف ایدلمشدر .

۳۶ (ولیتلطف، وعلی الله. ولا الض) لفظلری لفظامراد بولوب معطوفلر لله گه (والمیم) معطوف مستغلا گه (من محمصة) من تبعیض ایچون تقدیر کلام الکائن من محمصة بولوب صفة بولوا والمیم گه (ومن مرض) الکائن من مرض قوه سنده اولوب معطوف الکائن من محمصة گه .

(۳۷) وَبَاءٌ بَرَقَ بِأَطْلٍ بِهِمْ بَنَى ۞ وَأَحْرِصَ عَلَى الشَّدَةِ وَالْجَهْرِ الَّذِي

(۳۸) فِيهَا وَفِي الْجِيمِ كَحَبِ الصَّبْرِ ۞ رَبْوَةٌ اجْتَنَّتْ وَحَجَّ الْفَجْرِ

(۳۷) (وباء برق) دخیدک ترقیق قیلغل سین برق لفظینک باسنی (باطل) دخیده باطل لفظی نك باسنی (بهم) دخیده بهم لفظی نك باسنی (بنی) دخیده بنی لفظی نك باسنی . یعنی بانی ترقیق واجیدر مفتخم حرفکه مجاور اولسه برق کبی یاکه مفتخم حرفکه یاقین اولسه باطل کبی با طاعه یاقین در . یاکه خفی حرفکه مجاور اولسه بهم کبی ها حرف خفی دندر ، یاکه حرف ضعیف که مجاور اولسه بنی کبی ذال حرف ضعیف دندر (واحرص) دخیدک حریص اولغیل سین (علی الشدة) شدت اوزرینه (والجهر) دخیده جهر اوزرینه (الذی) آندا این جهر .

۳۸ (فیها) باده حاصل اولدی اول جهر (وفی الجیم) دخیدک جیم ده حاصل اولدی . یعنی باده ترقیق قیلغل دخیدک باده وجیم ده اولغان شدت وجهر گه حریص اولغل زبیرا بسا وجیم شدید وجمهوره حرفلری جمله سندن اولدیغندن شدت وجهرلری تحفظ واهتمام لازمدر . (کحب الصبر) اول باده وجیم ده اولغان شدت وجهر حب الصبر بالری کبی در (ربوة) دخیده ربوة باسی کبیدر (اجنتت) دخیدک اجنتت جیمی کبیدر . حب الصبر . حج الفجر دیوب اضافه ضرورة وزن ایچونددر ، یاخود

حب ایله الصبر ایکیسده باغه مثال اولمق سببلی ، حج ایله الفجر ایکیسیده
جیم که مثال اولمق سببلی ادنی ملابسهری اولدیغیدن اضافه ایدلمشدر .

(۳۷) (وباء) معطوف میم که مضاف برقفه (برق) مضاف الیه (باطل ، بهم ، بنی)
معطوفلر برق غه (واحرص) و او حرف عطفی (احرص) امر صیغه سی ضمیر انت
فاعل (علی الشدة) متعلق احرص که و احرص جمله سی معطوف فرقتن جمله سینه
(والجهر) معطوف الشدة که (الذی) اسم موصول ، صله سی بیت آتیده کله در ،
موصول مع صلته الآتیه صفت الجهر که . (۳۸) (فیها) فا حرف جر (ها) مجرور
فا سببلی جار مجرور متعلق عامل مقدر حصل که ضمیر هو فاعل راجع بیت سابقه سی
الذی که ، حصل فیها جمله سی صله الموصول . فیها ضمیری راجع باغه (وفی الجیم)
معطوف فیهاغه (کحب) خبر مبتدأ مقدر تقدیر کلام هما کحب الصبر بولادر
هما ضمیری راجع شدت ایله جهر که اللذین فی الباء والجیم ، و بوجوب مضاف الصبرغه
(الصبر) مضاف الیه (ربوة) بحسب المعنی معطوف حب که (اجتثت ، حج) لفظلری
هم حب که معطوف لار هم حج لفظی الفجر که مضافدر . الفجر مضاف الیه .

(۳۹) وَبَيْنَ مَقْلَبًا اِنْ سَكْنَا * وَاِنْ يَكُنْ فِي الْوَقْفِ كَانِ اَبِينَا
(۴۰) وَاِذَا حَضَرَ حَضْرَتُ الْحَقِّ * وَسَيْنَ مُسْتَقِيمٍ يَسْتَوُوا يَسْقُوا

(۳۹) (وبینن) تبیین ظاهر قیلقل سین (مقلقل) حرف مقلقلنی یعنی قطب جد
حرفلرنی . اما قافتک کشره سی ایله مقلقل اولسه اول وقتده معنی سی : ظاهر قیلقل
سین حرفنی قلقله قیلقلوچی بولغانک حالده (ان سکنا) اگر اول حرف مقلقل
ساکن اولسه (وان یکن) اگر بولسه اول سکون (فی الوقف) وقف حالنده بولسه
(کان) بولور اول حرف مقلقل ، یاغود ثقلقل (ابینا) بیگرک ظاهر . یعنی قلقله
حرفلری ساکن اولسه لار قلقله لرنی ظاهر قیلقل یقطعون ، یدخلون ، قطرة کبیلر .
اگر سکونلری وقف حالنده اولسه قلقله لرنی بیگرک ظاهر و بیان قیلقل لازمدر
عیط ، فارغب ، بسس المهاد کبیلر . بومر وف قلقله ده ساکن اولدیقلرنک قلقله لرنی
اظهار قیلقلنک سببی : زیرا بومرقلرده شدت و جهر مجتمع اولوب بونلرده تاوش
وصولوش منحصر اولدیغندن ساکن و قتلرنک بومرقلر ظاهر اولمازلار مگر قلقله لرنی

اظهار سبیلی ظاهر اولور لر . اما ساکن اولماد بقلرنده قلقه گه احتیاج یوقدر بلکه حرکتلوی مظهر در . (۴۰) (وحاءً محصص) دغیده بیان قیلغل سین الآن محصص الحق دیکانده محصص نك حاصنی (احطت) دغیدک احطت حاصنی (الحق) دغیدک الحق حاصنی (وسین مستقیم) دغیدک بیان قیلغل مستقیم نك سیننی (بسطوا) دغیده بسطوا سیننی (یسقوا) دغیده یسقوا سیننی . یعنی محصص دیکانده ایکی حاء مهمله نك ترقیقنی بیان ایله زبیرا اول ایکی حاء مستعلی حرفلرندن اولغان صادگه مجاوردر لر . هم احطت الحق لفظلرنده غی حالار نك ترقیقنی بیان ایله زبیرا اول حال مستعلی حرفلرندن اولغان طاعه و قافکه مجاوردر لر ، ینه سین مهمله نك انقناعنی واستغاله سنی بیان ایوب ترقیق ایله سین ساکن اولوب بعدنک حرف مستعلی کلکان صورتلرده زبیرا سین ساکن اولدیغنهک ضعیف اولوب آخیرنک مستعلی حرفلر کلدیکندن صادگه منقلب اولقی احتمالی وارد مستقیم بسطوا ، یسقوا کبیلر .

(۳۹) (وبینن) امر صیغه سی تفعیل بابندن ضمیر انت فاعل (مقلقلا) مقدر گه صفت تقدیر کلام حرفا مقلقلا ، اما قافنك کسری ایله اسم فاعل صیغه سی اولسه حال بولادر بین نك فاعلی انت دن ، بینن دیکانده نون ثانی تأکید مخففه ایچوندر . بینن مقلقلا جمله سی جواب بولادر شرط مؤخر گه (ان) حرف شرط (سکنا) الفی اطلاق ایچون سکن فعل ضمیر هو فاعل راجع مقلقلا گه (وان) حرف شرط (یکن) فعل ناقص ضمیر هو اسم یکن راجع سکونگه (فی الوقف) خبر یکن ، یکن جمله سی فعل شرط (کان) فعل ناقص ضمیر هو اسم کان راجع مقلقلا گه (ایینا) الفی اطلاق ایچون ایین خبر کان ، کان ایینا جمله سی جواب شرط .

(۴۰) (وحاءً) مضافی ، معطوفی مقلقلا که (محصص) مضافی ایله (احطت الحق) بحسب الحکایة مرفوع لر مجرور مملابولوب معطوف لر محصص گه (وسین) مضافی ، معطوفی حاء گه (مستقیم) مجرور لفظا مضافی ایله تنوین ضروره وزن ایچون ساقط اولمشدر (بسطوا یسقوا) بحسب المعنی معطوف لر مستقیم گه اصلک بسطون ، یسقون اولوب نون لری ضروره شعریه ایچون منفی ایدلمشدر .

﴿ باب الرآت ﴾

(۴۱) ورَقِّ الرَاءَ إِذَا مَا كَسِرَتْ ۞ كَذَاكَ بَعْدَ الْكَسْرِ حَيْثُ سَكَنْتَ

قسم فی متناولدر . (بس حاصل معنی راه ساکنه ننگ ماقبلی کسره متصله لازمه ایله مکسور اولسه ترقیق ایدیلور فرعون ، مریت کبیلدره ، اما کسره متصله لازمه ایله مکسور اولمسه ، بلکه متصله عارضه ایله ، یا که منفصله لازمه ایله . یا که منفصله عارضه مکسور اولسه راه ساکنه فی ترقیق ایدلمز بلکه تفخیم ایدیلور دیمکدر . فتفکر .

(۴۱) (ورقق) واو حرف عطفی رقق امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (الراء) مفعول . جمله سی معطوف و بینین مقللا گه دغیده بوجمله جزا بولادر شرط مؤخرگه (اذا) حرف شرط (ما) زائده (کسرت) فعل شرط ضمیر هی فاعل راجع راغه (کذاک) کافی تشبیه ایچون (ذاک) اشاره ترقیق راغه یا که راه مکسوره گه (بعد) ظرف مقدر اولان ترقق فعلینه مضای الکسرگه (الکسر) مضای الیه (هیث) مبنی ظرف مکان مضای بعدنگی جمله گه (سکنت) فعل ضمیر هی فاعل راجع راغه سکنت جمله سی مضای الیه هیث گه . (معلوم اولنه هیث کلمه سی دائما مضای بولوب مستعمل اولور هم مضای الیه سی مذکور اولماقی مبنی اولماقینه ضرر ویرماس . و یو هیث کلمه سی اکثر جمله گه مضای بولور و آز وقتده مفردکه هم مضای اولادر .

(۴۲) (ان) حرف شرط (لم) حرف جازم (تکن) بومقامده افعال تامه جمله سنددر اصلک تکن بولوب حرف جازم دخولی بعدنگ اجتماع ساکنین بولمق سببلی واو ساقط اولمشدر ، ضمیر هی فاعل راجع راغه . لم تکن جمله سی فعل شرط (من قبل) متعلق لم تکن گه مضای حرف گه (حرف) مضای استعلا گه (استعلا) مضای الیه . جزاء شرط مخذوف اولوب ماقبلی دالدر تقدیر کلام و رقق الراء الساکنه الواقعة بعد الکسر ان لم تکن من قبل حرف استعلا بولادر . (او) حرف عطفی (کانت) فعل ناقص (الکسرة) مرفوع لفظا اسم کانت (لیست) افعال ناقصه دن ضمیر هی اسم لیست راجع کسره گه (اصلا) خبر لیست . لیس اسمی خبری ایله جمله سی منصوب محلا بولوب خبر کانت بولادر . کانت جمله سی ایله معطوف اولادر لم تکن دیگانک لم جازمه ننگ دخولی اولان تکن جمله سینه . لکن لم جازمه ماضی صیغه سی اولان کانت کلمه سینه دخولی ممکن اولمادیغندن کانت قبلینه لم جازمه ننگ معنی سنی مفید اولغان (ما) کلمه سی تقدیر ایدلور تقدیر

كلام او ما كانت الكسرة ليست اصلا بولور. مذکور او كانت الكسرة ليست اصلا
جمه سينك عطفك برخیلی قوللر واردر تفصیلی علی القاری شرحك مذکور .

(۴۳) وَالْخَلْفُ فِي فِرْقٍ لِكَسْرِ يَوْجِدُ * وَآخِفٍ تَكَرِّرًا إِذَا تَشَدَّدَ

باب اللامات

(۴۴) وَفَخِمِ اللَّامُ مِنْ إِسْمِ اللَّهِ * عَنْ فَتْحٍ أَوْضَمٍ كَعَبْدِ اللَّهِ

(۴۳) (والخلف) اختلاف (في فرق) فرق لفظك (لكسر) فافتك كسره سي ايچون
(يوجد) موجود بولادر اول اختلاف . يعني فرق لفظينك راسته تفخيم وترقيق
ايديلمك حقك اختلاف واردر . تفخيم ايدنلرنك دليللري راء ساكنه بعدنه حرف
استعلا كلمشدر مرصاد ، قرطاس قبيلندن اولادر ديورلر . اما ترقيق ايدنلرنك دليللري
راء ساكنه بعدنه حرف استعلا كسره ده شول حرف استعلا ترقيق هه مناسب اولان هر كه كسره
برله متحرك اولديغندن مفخمه لك وصفينه انكسار وضعف كلديكندن ، يا كه راغه ايكي
كسره بينك وقوع سببلى ضعف كلديكندن ترقيق ايديلور ديورلر . (واخف) اخفا
قيلغل سين (تكريرا) رانك تكرير في (اذا تشدد) هر قايجان تشديد لي قيلونسه اول
را . يعني را تشديد لي اولسه شول رانك تكرير في اخفا قيلغل يوغسه تكرير في
اظهار ايدرسك بر را اورينه نيجه را اينولمك لازم كلور مثلا الرحمن الرحيم
ديگانده تكرير ايدوب (اررر) ديوب تورولسه راء واحده مشدده مقامينه
را آت متعدده اينولمك لازم كلور . (۴۴) (وفخم اللام) قالون قيلغل سين لامني (من اسم
الله) الله اسمندن بولغان حاله اول لام (عن فتح) فتحه بعدنه بولغان حاله اول لام
(اوضم) يا كه ضمه بعدنه بولغان حاله (كعبد الله) عبد الله لفظى كبي در ضمه
بعدنه واقع اولان اسم الله لامنك مثالى . يعني لفظه الله نك لامى فتحه يا كه ضمه بعدنه
واقع اولورسه مطلقا تفخيم ايديلور لما قام عبد الله ، سيوتنا الله ، قالوا اللهم ، كيبيلر .
اما اسم الله لامى كسره بعدنه كلورسه ترقيق ايديلور بسم الله ، اى الله شك ، بالله كيبيلر .

۴۴ (والخلف) مبتدا (في فرق) متعلق والخلف كه (لكسر) متعلق كيله چك بوجد كه
(يوجد) جملة فعلية خبر مبتدا (واخف) امر صيغه سي اخفادن ضمير انت فاعل
(تكريرا) مفعول جمه لسى جزا بولادر شرط مؤخر كه (اذا) حرف شرط (تشدد) فعل
شرط ضمير هي فاعل راجع راغه . (۴۴) (وفخم) امر صيغه سي ضمير انت فاعل

(اللام) مفعول (من اسم الله) متعلق مقدره اول مقدر حال اللام دن تقدیر کلام کائنا ذلك اللام من اسم الله ، من تبعيض ایچوندر . (عن) بعد معنی سنده مضای فتح که هم ظرفی بولادر مقدره اول مقدر حال بولادر اللام دن تقدیر کلام کائنا ذلك اللام بعد فتح (فتح) مضای الیه (اوضم) فتح که معطوف (کعبد) کافی حرفی جر (عبد) مضای لفظه (الله) مضای الیه عبد دال ننگ کسره سی ایله مجرور لفظا بولور ، یا که مثال و مکایت اولمق اوزره دال ننگ فتحه سی یا ضمه سی ایله اولوب مجرور محلا بولور . جار مجرور متعلق مقدر کائن که ضمیر هو فاعل ظرف ، جمله ظرفیه خبر مبتدأء محذوف تقدیر کلام مثاله کائن کعبد الله .

﴿ باب الاستعلاء والاطباق ﴾

(٤٥) وحرف الاستعلاء فخم واخصصا لا طباق اقوى نحو قال والعصا
 (٤٦) وبين الاطباق من احطت مع بسطت والخلف بنخلقكم وقع

٤٥ (وحرف الاستعلاء) استعلاء حرفلری (فخم) تغخیم و قالون قیلغل سین (واخصصا) خاص قیلغل سین (لا طباق) حرفی اطباقنی (اقوی) بیگراک قوی تغخیم ایلان (نحو) قال تغخیم قیلغمش ننگ مثالی قال کبی در (والعصا) دخیده العصا کبیدر . یعنی حرفی استعلاء خص ضغط قظ حرفلری اولوب بونلردن صاد ، ضاد ، طأ ، ظأ حرفلرند استعلاء و اطباق مجتمع اولدیغندن آنلره مستعلیه هم مطبقه دیورلر اما قالغان خ ، غ ، ق حرفلرینه مستعلیه غیر مطبقه دیورلر . من کور استعلاء حرفلرند مطلق مطبقه سنده و غیر مطبقه سنده تغخیم قیلغل اما مستعلیه مطبقه ده تغخیم فی غیر مطبقه ده نسبة اقوی قیلغل دیمگدر . قال استعلاء غیر مطبقه مثاله ، العصا استعلاء مطبقه مثالدر . ٤٦ (وبین) بیان قیلغل سین (الاطباق) طاننگ اطباقنی (من احطت) احطت لفظندن (مع بسطت) بسطت لفظی ایلان بولغانی حالده . یعنی اطباق حرفلرندن اولغان طابعندن تا کسه احطت بسطت کبیلر شول طانی تاگه ادغام ایدیلور و مع ذلك طاننگ استعلاء و اطباق صفتنی بیان قیلمق لازدر تا مدغمه ایلان مشتبه اولماسون ایچون . (والخلف) خلاف (بنخلقکم) نخلقکم قافند (وقع) واقع اولدی . یعنی احطت بسطت کبیلرده طانی تاگه ادغام متجانسین قیلونغانده

طاده اطباق واستعلاصفتی باقی در بالاتفاق، اما نخلقم ده قافنی کافکه ادغام منقار بین
قیلونیغانده قافنک استعلاصفتی باقی می، یا که دگلمی اختلاف وارد. و بو ایکی
قول هر قایوس جائز و مستدر لر مصنف رح نشر نام کتابنده ادغام محض اصح روایة
واوجه قیاسا دیهدر بنا علیه امام شاطبی بوخلافه اصلا التفات ایتمشدر .

۴۵ (و حرف) منصوب کیله چک فخم ایله هم مضای (الاستعلاء) مضاف الیه (فخم)
امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (واخصصا) اخصص امر خص یخص دن اصلده نون
تأکید حقیقه ایله اخصص اولوب وقف حالی اولدیغندن نونی الفکه قلب قیلنمشدر
ضمیر انت فاعل (لاطباق) لامنک حرکت سی ایلان همزة وصلیه سی حذف ایدیلوب
حرکتی لامگه نقل اولنمشدر منصوب لفظا بولوب مفعول اخصص گه (اقوی) صفت
مقدر گه تقدیر کلام بتفخیم اقوی من تفخیم حرف الاستعلاء (نحو) مضاف هم خبر
مبتدا محذوف تقدیر کلام مثاله نحو (قال) لفظا مراد مجرور مضاف الیه (والعصا)
معطوف قال گه، ۴۶ (وبین) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (الاطباق) مفعول (من
احطت) متعلق لاطباق غه، من تبعیض ایچونددر (مع) ظرفی مقدر که اول مقدر
حال بولادر احطت دن تقدیر کلام کائنا مع بسطت (والخلفی) مبتدا (بنخلقمکم) با
حرف جر بمعنی فی جار مجرور متعلق والخلفی گه (وقع) فعل ضمیر هو فاعل راجع
الخلفی گه جمله سی خبر مبتدا . مع ، وقع لفظلرینک سکونی ضرورة وزن ایچونددر .

۴۷) وَأَحْرِصْ عَلَى السَّكُونِ فِي جَعْلِنَا * أَنْعَمْتَ وَالْمَغْضُوبِ مَعِ ضَلَلْنَا

۴۸) وَخَلِصْ انْفِتَاحَ مَحْذُورًا عَسَى * خَوْفِ اشْتِبَاهِهِ بِمَحْظُورٍ عَصَى

(۴۷) (واحرص) مریص اولغل سین (علی السکون) سکون اوزرینه (فی جعلنا)
جعلنا لفظنک یعنی لامنده (انعمت) دخیده انعمت نوننده (والمغضوب) دخیده
المغضوب غین نه (مع ضللنا) ضللنا ایله بولغانی حاله یعنی ضللنا لام ثانسی نه
خلاصه : هر ساکن اولان حرفنک سکونینه مریص اولوب سکونی آچیق بیان
قیلغل مثلا جعلنا لامی ، انعمت نونی، المغضوب غینی ، ضللنا لام ثانسی کیلرده
اما جهله قراء کیی تحریک قیلماغل زیرا ساکن حرفی تحریک قیلغ غایه لمن
وتغییر اولدیغندن عند العلماء شدیداً ممنوعدر .

(۴۸) (وخلص) تمییز قبلغل آبرغل سین (انفتاح محذورا) محذورا لفظی نك انفتاح صفتنی (عسی) دخیده عسی لفظی نك انفتاح صفتنی (خوف اشتباهه) اول حرف منفتح نك اشتباه خوف اولدیغی ایچون (بمحظورا) محظورا لفظی ایلان (عسی) دخیده عسی لفظی ایله . یعنی انفتاح صفتنی اطباق صفتندن تمییز ایله مثلا ان عذاب ربك كان محذورا دیگانده محذورا ذالی نك انفتاحنی ، دخیده (عسی) ان یبعتك ربك مقاما محمودا) دیگانده عسی سیننی نك انفتاحنی تمییز ایله یوخسه محذورا مشبه اولور (وما كان عطاء ربك محظورا) آیه کریمه سنده اولان محظورا ایلان ، هم عسی مشبه اولور فعسی آدم ربه فغوی آیه کریمه سنده اولان عسی ایلان زیرا ذال ایلان ظا ، هم سین ایله صادحزچلرنك متحد در لراحد همانك آخردن امتیازی فقط صفت ایله در ذال وسین منفتحین ضاد ، وطا مطبقین در بناء علیه منفتحه ده فتح قم تیوشدر مطبقه دن تمییز اولسون ایچون .

(۴۷) (واحرص) رانك كسری ایلان امر صیغه سی حرص بجزص دن ضمیر انت فاعل (علی السكون) متعلق امرص گه (فی جعلنا) هم متعلق امرص گه (انعمت) بحسب المعنی معطوف جعلنا گه (والمغضوب) معطوف انعمت گه (مع ضللنا) كائنا مع ضللنا قوه سنده بولوب حال بولادر المغضوب دن وبوضللنا لفظی قرآنك (وقالوا اذا ضللنا فی الارض) آیتنده كلمشدر اما ظا ایلان ظللنا قرآنده كلمشدر بناء علیه بوبیتده اولان مع ضللنا لفظی ضاد ایلان اولادر اما ظاء اولمیدر كذا فی شرح علی القاری .

(۴۸) (وخلص) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (انفتاح) مفعول هم مضاف (محذورا) لفظا مراد مجرور مضاف الیه (عسی) بحسب المعنی معطوف محذورا گه (خوف) مفعول له خالص گه (اشتباهه) اشتباه مصدر مضاف فاعلینه ، فاعلی ضمیر اولوب راجع حرف منفتح گه بقرینه المقام (بمحظورا) مفعول اشتباهه گه (عسی) معطوف محظورا گه حرف عطفدن باشقه لضرورة الوزن .

(۴۹) وَرَاعِ شِدَّةَ بِيكَا فِي وَبِيَا * كَشْرِكِكُمْ وَتَتَوَفَى فِتْنَتَا
 (۵۰) وَאוּלَى مِثْلٍ وَجِنْسٍ اِنْ سَكَنَ * اَدْعِمِ كَقُلْرِ بٍ وَبِلِ لا وَابِنِ

(۴۹) (وراع) رعایه قبلغل سین (شدة) شدتنی شدت نك معنی سی بوقاریده

اوتدی (بکافی) کافده بولغانی حالده اول شدت (ویتنا) دخیده تاده بولغانی حالده (کشرککم) شرککم کافی کبیدر (وتتوفی) دخیده تنوفی ناسی کبیدر (فتنتنا) دخیده فتنه ناسی کبیدر. یعنی کافی تاده شدت فی رعایه قیلغل تکتل نتلوکبیلرده خصوصاً تکرار کیلگان صورتلرده بکفرون بشرککم ، تنوفاهم الملائکة ، واتقوا فتنة کبیلرده . (معلوم اولنه یوقاریک ذکر ایدیلمش چهر ، همس ، شدت ، رهو وغیر ذلك صفاتلرنک هر قایوسنی رعایه تیوشدر لکن مصنف رحمه الله تعالی بو مقامده هر قایوسنی رعایه ایله امر ایتمیبوب فقط خطر اعظم بولغان موضع لرنی ذکر ایتمشدر .

(۵۰) (واولی مثل وجنس) مثل وجنس اولان حرفلرنک اۆلگی حرفلرنی (ان ساکن) اگر اول حرف اۆل ساکن اولسه (ادغم) ادغام قیلغل سین (کقل رب) قل رب کبی در جنسین بولغان نک مثالی (وبلا) دخیده بل لا کبیدر مثیلین بولغان نک مثالی . (ارباب التجوید اصطلاحنده مثیلین دیمک : ایکی حرف اولوب مخرجده هم صفتده متحد اولمقدر ، وشول مثیلین دن حرف اول ساکن اولورسه ادهمانی آخرگه ادغام ایدیلور ، وبو ادغام گه ادغام مثیلین دینلور مثالی بل لا ، رحمت تجارتهم ، اضرب بعضاک کبیلر . ادغام نک معنی سی حرفین فی قانشدر وب حرف واحد مشدد قیلمقدر . آما متجانسین وجنسین دیمک : ایکی حرف اولوب مخرجلرنده متحد صفتلرنده باشقه اولمقدر وشول متجانسین دن حرف اول ساکن اولورسه ادهمانی آخرگه ادغام ایدیلور وبو ادغام گه ادغام متجانسین دینلور مثالی قل رب ، بل رفعه ، قالت طائفة ، اذظلموا ، کبیلر . اما حرفین اولوب مخرجا وصفه باشقه باشقه اولوب فقط مخرجده یا که صفتده تقاربلری اولسه مقاربین دینلور ، وبو مقاربین دن حرف اول ساکن اولورسه ادهمانی آخرگه ادغام ایدیلور وبو ادغام گه ادغام متقاربین دینلور ، وبو ادغام حرفلری قافی کافی مخرجلریدر الم تخلقکم کبی ، اما لام ، رأ ، نون حرفلرنده اختلاف واردر امام فرا هر قایوسی پر مخرجدن دیمشدر بو تقدیرده قل رب ، قل نعم لرده ادغام متجانسین اولور ، اما مهمور نجات هر قایولرینک مخرجلری باشقه باشقه اولوب فقط تقاربلری واردر دیمشدر بنا علیه قل رب ، قل نعم لرده ادغام متقاربین اولادر (وابن) اظهار قیلغل سین .

(۴۹) (راع) امر رعایه دن یا که مراعاتدن اولوب مفاعله بابندندر ضمیرانت فاعل (شده) مفعول (بکافی) باقی معنی سنده بولوب حال شده دن تقدیر کلام کائنه فی کافی (وبتا) معطوف بکافی گه (کشرککم) مضاف الیه در مضاف محذوف تقدیر کلام هی ککافی شرککم (وتتوفی) و تاء تتوفی قوه سنده بولوب معطوف ککافی شرککم گه (فتنه) و تاء فتنه قوه سنده بولوب ینه معطوف . الفی اطلاق ایچون .

(۵۰) (واولی) اصلده اولین بولوب اضافه سببلی فون ساقط اولمشدر اولی منصوب لفظا بولوب مفعول بولادر کیله چک ادغام گه (مثل) مضاف الیه (ان) حرف شرط (سکن) فعل شرط ضمیر هو فاعل راجع اوّل گه (ادغم) امر صیغه سی ضمیرانت فاعل جمله سی جزاء شرط (کقل رب) لفظا مراد مرفوع محلا خبر مبتدأ محذوف تقدیر کلام مثاله کقل رب (وبل لا) معطوف قل رب غه لفظا مراد بولوب (وابن) امر صیغه سی ایاننده ضمیرانت فاعل جمله سی معطوف ادغم گه مفعولی بیت آتیده کیله در .

(۵۱) فِي يَوْمٍ مَعْقَالُوا وَهُمْ وَقِلْ نَعْمٌ * سَبَّحَهُ لَا تَزِغْ قُلُوبَ فَالْتَقَمْ

(۵۱) (فی یوم) لفظنده اظهار قیلغل . مذکور فی یوم لفظنده دخیده الذی یوسوس کبیلرده حرفین مثلین جیولوب اوّلگی ساکن هم اولمشدر لکن مع ذلک ادغام ایدلماز بلکه اظهار ایدلور زیرا اوّلگی یا حرف مددر اگر ادغام ایدیلسه ادغام سببلی حرف مد زائل اولمق لازم کلور . (مع قالوا وهم) قالوا وهم لفظی ایلان بولغانی حالده . یعنی قالوا وهم ده ادغام مثلین قیلماغل بلکه اظهار قیلغل زیرا اوّلگی واد حرف مددر (وقل نعم) دخیده قل نعم فی اظهار قیلغل . یعنی قل نعم دیگانه لام ایله نون متجانسین اولسه لارده لامنی نونغه ادغام ایدلمز بلکه اظهار ایدیلور زیرا نون ساکنه گه ادغام ایدلمز نون ساکنه اوزی آتلیرغه ادغام ایدلگان حرفلردن . خلاصه نون ادغام ایدیلدر برملون حرفلرینه اما بالعکس بولمیدر یعنی برملون حرفلردن هیچ قایوسی نونغه ادغام ایدلمیدر (سبحه) دخیده اظهار قیلغل سببده حاء ساکنه فی اما محرچلرندک تقارب اولدیغندن حاتی هاغه ادغام قیلماغل زیرا ها هادن اقوی در اقوی اضعف که ادغام ایدلمز (لاتزغ قلوب) دخیده اظهار قیلغل ربنا لاتزغ قلوبنده

یعنی غین نی قافکہ ادغام قبلماغل زیرا حروف خلق صفوبتی ایچون ادغامدن بعیده در (فالتقم) دخیده اظهار قبلقل فالتقم الحوت دیگاند، لام فعلنی . یعنی لامنی تاگه ادغام قبلماغل زیرا لام ایله تابیننده بعد مخرج ادغام گامنافیدر . اما لام تعریفنی تاگه ادغام التوبة کبی یا که نون گه ادغام الناس کبی لر کثرة استعمال ایچوندر . (ادغام شمسیه و اظهار قمریه : - معلوم اولنه لام تعریف حروف قمریه گه یعنی (أَبْعَ حَبْكُ وَخَفَ عَقِيمُهُ) حرفلریقه بولوقسه اظهار ایدیلور الحمد ، الغفور ، الجلیل کبیلر . اگر حروف شمسیه گه یعنی (طَبَّ ثُمَّ صَلَّ رَحْمًا تَغْزُضُ ذَا نَعَمٍ * دَعَّ سَوْءَ ظَنِّ زُرِّ شَرِيفًا لِلْكَرْمِ) بیتنی نك اواقلنده اولان (۱۴) حرفکه بولوقسه لامنی شول حرفلرگه ادغام ایدیلور الناس ، الضالین ، الصادقین کبیلر . اما لام فعل حروف شمسیه گه بولوقسه ده ادغام ایدلماز بلکه اظهار ایدیلور نناککه مولانا سلیمان الجمزوری بیورمشدر : وَأَظْهَرَنَّ لَأَمْ فَعَلٍ مُطْلَقًا * فِي نَحْوِ قُلْ نَعَمْ وَقُلْنَا وَالنَّحْيِ .

(۵۱) (فی یوم) متعلق و مفعول و این گه (مع قالوا وهم) حال فی یوم دن تقدیر کلام کائنا مع قالوا وهم (وقل نعم) معطوف فی یوم گه ، یا که قالوا وهم لفظینه (سبحه ، لاترغ قلوب ، فالتقم) هر قایوسی لفظا مراد بولوب معطوفلر فی یوم لفظینه بحسب المعنی بدون حروف العطف .

﴿ بَابُ الظَّائِتَاتِ ﴾

(۵۲) وَالضَّادَ بِاسْتِطَالَةٍ وَمَخْرَجٍ * مَيِّزٌ مِنَ الظَّاءِ وَكُلُّهَا تَجِي

(۵۳) فِي الظَّعْنِ ظِلُّ الظَّهِرِ عَظْمُ الحِيفِ * أَيَقِظُوا نَظِرَ عَظْمِ ظَهْرِ اللِّفْظِ

(۵۲) (والضاد) ضاد حرفنی (باستطالة) استطاله ایله (ومخرج) دخیده مخرج ایله (میز) آیرغل سین (من الظاء) ظا حرفندن . معلوم اولنه حرفلر آراسندن لسانگه اگ آغر حرف ضاد حرفیدر بنا علیه السنه ناس ضاد حرفنی اخراج مختلفدرلر بعضیلر ظاء و بعضیلر ذال ، و بعضیلر دال مهمله قیلوب چیقارورلر لکن ضاد حرفنی ذال و دال حرفلرندن تمیزبیک مشکل اولمایوب آنچق ظا حرفندن تمیز

مشکل و متعسر اولدیغندن مصنف رحمه الله تعالی ظا حرفندن تمییز قیلغل دیوب امر ایتمشدر. یعنی ضاد حرفنی ظا حرفندن استطاله ایله تمییز قیلغل زیرا ضاد حافة لساننک اولندن آخیرنه قدر مستطلدن تفصیلی ۲۶ نجی بیتده اوتدی یته مخرج ایله تمییز قیلغل زیرا ضاد حافتی لسانندن چیقوب ظا رأس لسانندن چیقادر (وکلهما) اول ظالرنک کلیسی (تجیی) کیله درلر. مصنف رحمه الله تعالی ضاد حرفنی ظا حرفندن تمییز ایله امر ایوب صکره قرآنده ظا ایلان کلمش کلمه لرنی بیان ایده در اول کلمه لر مجموعسی ۲۶ کلمه اولوب کیله چک بیتلرده اصوللری اعتباری ایله ذکر ایدیلولر. (۵۳) (فی الظعن) ظعن لفظنده کلور. ظعن لفظی قرآنده فقط برکلمشدر سورة نخلده یوم ظعنکم . (ظل) دخیده ظل لفظنده کلور. ظل لفظی متصرفاتی ایلان (۲۴) موضعه کلمشدر اولا سورة بقرهده وظللتنا علیکم الغمام) فی ظلل من الغمام (الظهر) دخیده ظهر لفظنده کلور . ظهر لفظی ایکی موضعه کلوب بری سورة النورده ثیابکم من الظهیرة ، دیگرى سورة الرومده وهین تظرون در (عظم) دخیده عظم لفظنده کلور. عظم لفظی متصرفاتی ایلان قرآنده (۱۰۳) موضعه کلوب برنجی سورة بقرهده ولهم عذاب عظیم (الحفظ) دخیده حفظ لفظنده کلور. حفظ لفظی جمیع متصرفاتی ایلان قرآنده (۴۲) موضعه کلوب برنجی سورة بقرهده حافظوا علی الصلوات . (ایقظ) دخیده ایقظ لفظنده کلور. بولفظ قرآنده فقط بر موضعه سورة کفیهده و تحسبهم ایقظا کلمشدر (وانظر) دخیده انظر لفظنده کلور. بولفظ قرآنده (۲۲) موضعه کلوب برنجی سورة البقرهده و لاهم ینظرون کلمشدر (عظم) دخیده عظم لفظنده کلور. عظم لفظی متصرفاتی ایلان (۱۴) موضعه کلوب برنجی سورة البقرهده وانظر الی العظام کلمشدر (ظهر) دخیده ظهر لفظنده کلور بولفظ هم (۱۴) موضعه کلوب برنجی سورة البقرهده وراء ظهورهم کلمشدر (اللفظ) دخیده لفظ لفظنده کلور قرآنده فقط سورة قافده بر کلمشدر ما یلفظ من قول .

(۵۲) (والضاد) منصوب آلد اخی میز ایله (باستطاله) متعلق میزگه (ومخرج) معطوف باستطاله گه (میز) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (من الظاء) میزگه متعلق (وکلهما) مبتدا ضمیر راجع ظاآت گه (تجیی) فعل مهموز اللام همزه سی حذف ایدیلمش ضروره ایچون ضمیر هی فاعل راجع ظاآت گه یا که کل گه باعتبار معنی الجماعه . (۵۳) فی الظعن متعلق تجیی گه (ظل الظهر) الی آخره معطوفلر بعضیسی حرف عطی ایله ، وبعضیسی حرف عطفندن باشقه اولماقی ضروره وزن ایچوندنر .

۵۴) ظَاهِرٌ لِّظَى شِوَاظٍ كَظْمٍ ظَلَمًا * اَغْلَظُ ظَلَامٍ ظَفِرٍ اِنْتَظِرْ ظَمًا

۵۵) اَظْفِرْ ظَمًا كَيْفَ جَاوَعِظُ سِوَى * عِضِينَ ظَلِّ النَّحْلِ زَخْرَفًا سِوَى

۵۴) (ظاهر لظی شواظ کظم ظلما اغلظ ظلام ظفر انتظر ظما) دخیله ظاهر، لظی، شواظ، کظم، ظلم، اغلظ، ظلام، ظفر، انتظر، ظما، لفظلرنده کلور یعنی شولی لفظلرنک هر قابوسی ظا ایلان کلور ضادا ایلان کلمز. ظاهر لفظی ضد باطن معنی سنه بولوب کوب کیلور و ذروا ظاهر الاثم کبی، دخیله علو نصر معنی سنه بولوب کوب کیلور وان تظاهرا علیه کبی اما ظاهر معنی سنه بولوب فقط (۳) موضعه کلمشدر برنجی سورة امر ابده وما جعل از واجکم اللائی تظاهرون، ایکنجی و اچونجی سورة المجادله و الذین یظاهرون منکم، والذین یظاهرون من نساءهم، (ظی) لفظی قرآنده ۲ موضعه کلوب بری سورة المعارج ده کلانها لظی، دیگرى سورة اللیل ده فان فرتکم نارا تظی. (شواظ) لفظی قرآنده فقط سورة الرحمن ده کلمشدر شواظ من نار. (کظم) لفظی (۶) موضع ده کلوب برنجی آل عمران ده والکافمین الغیظ کلمشدر (ظلما) لفظی (۲۸۲) موضعه کلوب برنجی سورة البقره ده فتکونا من الظالمین کلمشدر. اغلظ لفظی (۱۳) موضعه کلوب برنجی آل عمران ده غلیظ القلب کلمشدر. (ظلام) لفظی (۲۶) موضعه کلوب برنجی سورة البقره ده وترکم فی ظلمات کلمشدر. (ظفر) لفظی سورة الانعام ده بر کلمشدر کل ذی ظفر. (انتظر) لفظی (۱۴) موضعه کلوب برنجی سورة الانعام ده قل انتظروا انا منتظرون کلمشدر. (ظما) لفظی اوج موضعه کلوب انجی براءه ده لا یصیبهم ظما، ۲ نجی طه ده وانک لاتظما، ۳ نجی نوره ده بحسبه الظمان ماء کلمشدر. (اظفر) دخیله اظفر لفظنه کلور بولفظ فقط سورة الفتح ده بر کلمشدر من بعد ان اظفرکم (ظنا) دخیله ظن لفظنه کلور بولفظ قرآنده (۶۷) موضعه کلوب برنجی سورة البقره الذین یظنون کلمشدر. (کیفجا) بولفظلرنک کلیسی نیچوک کیلسه ده یعنی مذکور الفاظنک هر قابوسی نیند این کیفیتچه تصرف ایدیلسه ده ماضی، مضارع، مصدر، صفت کبی هر قابوسی ظا ایلان کلور دیمکدر. مولانا علی القاری «کیفجا» ظنا لفظینه قید، یا که وعظ لفظینه قید دیمشدر یعنی ظن لفظی نیند این کیفیتچه تصرف ایدیلسه ده ظا ایلان اولور، یا که وعظ لفظی نیند این کیفیتچه تصرف ایدیلسه ده جمیع متصرفاتی ظا ایلان اولور ضادا ایلان

قرآنده (۸۶) موضعه کلوب برنجی سورة البقره ده وانتم تنظرون کلمشدر
 (۵۸) (الا) مگر شوند این لفظ ظا ایلان دگلدر (بویل) ویل للمطففین سوره سنه
 واقع اولدی . زیرا اول سوره ده واقع (ولقاهم نضرة النعیم) ضاد ایلاندر ظا
 ایلان دگلدر (هل) دخیده هل اتی سوره سنه واقع اولدی . بوسورده واقع
 (ولقاهم نضرة و سرورا) ضاد ایلاندر ظا ایلان دگلدر (وادلی ناضره) دخیده
 ناضره کلمه سنک اولی سنه واقع اولدی . یعنی سورة القيامة ده واقع (وجوه يومئذ
 ناضرة الی ربها ناظرة) دیکنده کی اولگی ناضره کلمه سی ضاد ایلاندر . اولی
 دیمکی ثانیه دن اخترازد زبیرا ایکنچی ناظره کلمه سی ظا ایلاندر (والغیظ)
 دخیده جمیع غیظ لفظنده کلور . بولفظ (۱۱) موضعه کلوب برنجی سورة آل
 عمرانده الا نامل من الغیظ کلمشدر (لا الرعد) رعد سوره سنه کی غیظ دگل
 (وهود) دخیده هود سوره سنه کی غیظ دگل . یعنی غضب معنی سنه اولان غیظ
 لفظی جمیع متصرفاتی ایلان ظا بولان کلور مگر رعد سوره سنه واقع (وغیض الماء)
 هم هود سوره سنه واقع وما تغیض الارحام بولر هر ایکی سی ضاه ایلان کلور لر
 ظا ایلان کلور لر . (قاصرة) بو ایکی سوره ده واقع غیض کلمه سی قاصره در یعنی
 قاصره و ناقصه معنی سنه در . یا که (قاصره) بو ایکی سوره ننگ حرف لر ی قصر در یعنی
 الف ایله در بس ضاد اولادر ظا اولمیدر چونکه خط کوفیه ضاد ایلان ظا آراسنه
 فرق : قصه الف ایله اولسه ضاد . اوزون الف ایله اولسه ظا اولادر اما بشقه لر
 خطنده فرق ضاد سوکنده بر مرکز قویمق اما ظا حرفی سوکنده قویمق ایلاندر .
 یا که (قاصره ننگ) معنی سی : ضاد ایلان اولمق فقط رعد ، هود سوره لر بنه مقصور دیمکدر .

(۵۷) (یظلمن) معطوف بو مقامه مراد اللفظدر اما اصله فعل مضارع در ظل بمعنی
 دام دن مشتقدر . (مظورا) معطوف . (مع المحتظر) کائنا مع المحتظر تقدیرنه بولوب
 حال محظوران . محتظر بو مقامه مراد اللفظدر اما اصله معنی سی صاحب الحظیره
 دیمکدر . حظیره دیدیکی حیوانلارنی صالحونندن ، و جیل دن ، چقوب کیتیمکن
 منع ایچون آغاج صالام کبی شیلر دن یاسالنهش نرسه در لسانمزده آزار ، آزار ،
 لاپاص کبی بر نیچه اسملر ایله تسمیه ایدیلور . (وکنت فظا) لفظا مراد معطوف
 (وجمیع) مجرور معطوف هم مضاف (النظر) مجرور مضاف الیه . یا که (وجمیع)
 مرفوع لفظا بولوب خبر مبتدأ مخدوف تقدیر کلام و جمیع النظر کائن بالطاء .

(۵۸) (الا) حرف استثناء، مستثنی منه وجميع النظر بالطاء لفظی در امامستثنی مقدره گی الذی لفظیدر ای الا الذی الذی اسم موصول (بویل) وقع فی ویل قوه سنده بولوب صلة الموصول (وهل) معطوف وبیل گه (واولی) مضاف ناظره گه معطوف وبیل گه (ناضرة) مضاف الیه (والغیظ) مجرور معطوف وجميع النظر دیگانده کی النظر لفظینه (لا) حرف عطف بمعنی النفی (الرعد) مجرور معطوف لاسبیلی الغیظ گه (وهود) مجرور معطوف بلایاکه (والغیظ) مرفوع لفظ بولوب بیت سابقه مرفوع اولان وجميع گه معطوف اولادر بوتقدیرده الرعد، هود، لفظری هم مرفوع لفظا بولادرلر معطوف معطوف علیه گه تابع اولدیغندن (قاصرة) بمعنی قاصرة تقدیرنه بولوب خبر مبتدأ مخذوف ای هی قاصرة ضمیر راجع عضین کلمه سینه.

(۵۹) وَالْحِظُّ لَا الْحِضَّ عَلَى الطَّعَامِ * وَفِي ضَنِينِ الْخِلَافِ سَامِي

(۵۹) (والحظ) دخیده حظ لفظنده کلور. یعنی نصیب واولش معنی سنده اولغان حظ لفظی قرآنده یدی مضعده کلور برنجی آل عمرانده یرید الله الایجعل لهم حظا فی الآخرة کلمشدر (لا الحض) حض لفظنده کلمز (على الطعام) طعامگه حض وقزدرمق. یعنی طعام گه تحریض وقزدرمق معنی سنه اولان حض لفظی ظا ایلان دگلدر بلکه ضاد ایلاندر. وבו حض لفظی تحریض على الطعام معنی سنده بولوب (۳) موضعه کلمشدر برنجی الحاقه سوره سنده لایحض على طعام المسکین ۲ نجی سورة الفجرده ولاتحاضون على طعام المسکین ۳ نجی سورة الماعونک و لایحض على طعام المسکین (وفي ضنین) ضنین لفظنده (الخلايف) خلايف (سامی) بیو کدر مشهوردر یعنی تکویر سوره سنده وما هو على الغیب بضنین دیگانده کی ضنین لفظنده قراءت اماملری بیننده خلايف واردر ومشهوردر ابن کثیر، ابوعمر و کسائی لار ظا ایلان او قوب بشقه اماملر ضاد ایلان او قومشدر لار.

(۵۹) (والحظ) معطوف (لا) حرف عطف بمعنی النفی (الحض) معطوف بلا الحظ گه (على الطعام) متعلق الحض گه (وفي) حرف جر (ضنین) لفظ مراد مجرور بولوب جار مجرور متعلق کبله چک سامی گه (الخلايف) مبتدا (سامی) مرفوع تقدیرا بولوب خبر مبتدا.

(باب التعذیرات)

(۶۰) وَإِنْ تَلَاقِيَا الْبَيَانَ لِأَزِمٍ * أَنْقَضَ ظَهْرَكَ يَعْضُ الظَّالِمِ

(۶۱) وَأَضْطَرَّ مَعَ وَعْظَتِ مَعَ أَفْضْتُمْ * وَصَفِي هَاجِبَاهُمْ عَلَيْهِم

(۶۰) (وان تلاقيا) اگر ضاد حرفی ایلان ظا حرفی یولوقسه لار یعنی برکه کیلسه لار (البیان) مخرجلرینی بیان قیلیم (لازم) لازمدر (انقض ظهرك) اول برکه کیلگننگ مثالی انقض ظهرك کبیدر (یعض الظالم) دخیده یعنی بعض الظالم کبیدر . یعنی ضاد حرفی ایلان ظا حرفی متلاقبین اولسه لر لفظه مخرجلرینی بیان قوی ایلان بیان قیلیم لازمدر زیرا ضادنی ظافه ادغام قیلسه یا که احد هاسنی آخر ایلان تبدیل ایدر سه نمازی فاسد اولور . (معلوم اولنه قاری نمازنده بر حرفنی ایکچی حرف ایلان تبدیل قیلسه نمازی فاسد اولور می یایوقمی بو حقه کوب تفصیلات واردر اما مولانا ابن الهمام دیمشدر : اگر حرفین آراسنی مشقتسر آیرماق ممکن اولسه نمازی فاسد اولور مثالی صادنی ظافه تبدیل قیلوب الصالحات مقامینه الطالحات اوقومق کبی . اگر حرفین آراسنی مشقتسر آیرماق ممکن اولسه بلکه مشقت ایلانگنه آیرولسه مثلا ضادنی ظا ایلان ، صادنی سین ایلان ، طانی تا ایلان تبدیل قیلیم کبیلر بو تقدیرده بعضیلر نمازی فاسد اولور دیمشدر ، اما اکثر علما فاسد اولماز دیدیلر انتهى . بومقامنگ زیاده تفصیلنی ایستیان لار فقه وفتوی کتابلرینک زلة القارئ فصلینه مراجعت ایدرلر .

(۶۱) (واضطر) دخیده اضطر کبیدر یعنی اضطرده هم بیان لازمدر (مع وعظت) وعظت لفظی ایلان بولغانی حالده (مع افضتم) افضتم لفظی ایلان بولغانی حالده یعنی ضاد هم ظا حرفلرینی بیان قیلیم لازمدر تا هم ظا حرفلرینک آلدننه واقع اولسه لار اضطر ، وعظت ، افضتم کبیلرده زیرا مخرجلرینی بیان قیلیمغانده ادغام متوهم اولور و الحال ضاد ، و ظا ، حرفلرینی تا و ظا حرفلرینه ادغام جائز ایمس مخرجلرینده بعد اولدیغندن (وصف) دخیده صافی وخالص قیلغل (هاجباهم) جباهم هاسنی (علیهم) دخیده علیهم هاسنی زیرا ها خفی حرف اولدیغندن بیان قیلماغه حرص تیوشدر .

۶۰ (وان) حرف شرط (تلاقیا) فعل شرط ضمیرهما فاعل راجع ضاد ایلان ظاغه
 (البیان) مبتدا (لازم) خبر مبتدا جمله سی جزاء شرط فالبیان لازم قوه سنده
 بولوب فا تقدیر ایدیلور (انقض) فعل ضمیر هو فاعل راجع قرآن ده مذکور و زرگه
 (ظهرک) مفعول سورة الانشراح ده (ووضعنا عنک و زرک الذی انقض ظهرک)
 کلمشدر انقض جمله سی خبر مبتدا محذوف تقدیر کلام مثال المتلاقیین انقض
 ظهرک . (یعض) فعل (الظالم) فاعل ، مفعولی قرآن مذکور (علی یدیه) لفظیدر
 جمله سی معطوف انقض ظهرک جمله سینیه .

۶۱ (واضطر) معطوفی یعض الظالم گه (مع وعظت) کائنا تقدیر ایدیلوب حال
 اضطر دن (مع افضم) کائنا مع افضم قوه سنده بولوب مال (وصف) امر صیغه سی
 تصفیهدن ضمیر انت فاعل (ها) مفعول و مضای ، قصد ایدلمش ضروره وزن
 ایچون (جباهم) لفظا مراد مجرور محلا مضای الیه ها گه (علیهم) بحسب المعنی
 معطوفی جباهم گه علیهم ده میمنک ضمّه سنی اشباع ضروره وزن ایچون در .

۶۲ (۶۲) وَاظْهَرَ الْغَنَةَ مِنْ نُونٍ وَمِنْ * مِيمٍ إِذَا مَا شَدَّادًا وَأَخْفَيْنِ

۶۳ (۶۳) الْمِيمِ إِنْ تَسَكَّنَ بِغَنَةِ لَدَى * بَاءٍ عَلَى الْمُخْتَارِ مِنْ أَهْلِ الْأَدَى

۶۴ (۶۴) وَأَظْهَرَ نَهَا عِنْدَ بَاقِي الْأَحْرَفِ * وَأَحْذَرُ لَدَى وَأَوْ وَفَانِ تَحْتَفِي

۶۲ (واظهر) ظاهر قیلغل سین (الغنة) غنه فی (من نون) نون دن ناشی بولغوچی
 غنه فی (ومن ميم) دخیده ميم دن ناشی بولغوچی غنه فی (اذا ما شددا) هر قایچان
 اول نون و ميم تشدیدلی قیلونسه لار ، (یعنی نون هم ميم حرفلری تشدیدلی اولسه لار
 غنه حرفلری اولور لار بناء علیه غنه لر بنی اظهار قیلغل تاوشنی بورون تاناوندن
 چقاروب ایتمک دیمکدر مثالی الجنة ، من ناصرین ، تم ، وآعنهم من کبیلر .
 (واخفین) دخیده اخفا قیلغل سین .

۶۳ (الميم) ميم حرفنی (ان تسکن) اگر اول ميم سکنتلی قیلنمش بولسه (بغنة)
 غنه ایلان اخفا قیلغل (لدى باء) با آلدنک (على المختار) اختیار قیلنمش قول گه
 بناء (من اهل الادی) تجوید اهلی نك قوللرندن ، یعنی با حرفی آلدنک کیلگن

میم ساکنه ده مختلی قولر واردر بعضیلر اظهار ، بعضیلر ادغام ، بعضیلر اخفا فقط . بعضیلر اخفا مع الغنه اولور دیمشدر . اما بو اقوال مختلفه آراسنده مختار و صحیح اولان قول اخفا مع الغنه دیمکدر . (اخفانک معنی سی اظهار ایله ادغام بیننده اولان بر حالت در تشدیددن عاری اولوب غنه لی اولور آلد اراق تفصیلی کیله چکدر . (و اظهونها) اظهار قیلغل سین اول میم فی (عند باقی الاحرف) قالغان مرفلر آلدنک . یعنی میم ساکنه با آلدنک کیلسه اخفا قیلغل (تریهیم بحجارة) کبیلرده باشقه نیند این گنه مرفلر آلدنک کیلسه ده اظهار قیلغل و بو اظهارغه اظهار شفوی دینلور مثالی انهم کانوا . لکم دینکم کبیلر (واحذر) صاقلان سین (لدی واو) واو آلدنک (وفا) دخیده فا آلدنک (ان تحتفی) اخفا قیلمکتدن . یعنی میم ساکنه واو حرفی یا که فا حرفی آلدنک کیلسه اظهار قیلغل اخفادن بیک صاقلان علیهم و الاضالین ، هم فیها کبیلرده چونکه میم ساکنه واو ایلان مخرجه متعد اولوب فا ایلان مخرج لری قریب اولدیغندن اخفا قیلونمق احتمالی قریبدر نتاک که تحفة الاطلاقه دیمشدر : **وَاحْذَرْ لَدَى** **وَإِذَا أَنْ تَحْتَفَى * لِقُرْبِهَا وَلَا تَحَادِقَ عَرَفِ .**

۴۳ (و اظهر) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (الغنة) مفعول (من نون) الغنة گه متعلق (ومن میم) معطوف من نون گه (واخفین) امر صیغه سی نونی تاکید مخففه ایچون ضمیر انت فاعل (۴۳) (المیم) مفعول اخفین گه (ان) حرف شرط (تسکن) فعل شرط ضمیر هی فاعل راجع میم گه جزاء شرط مقدمه گی اخفین (بغنة) متعلق اخفین گه (لدی) عند معنی سنده ظرف ان تسکن گه مضاف باه گه (باء) مضاف الیه (علی المختار) علی القول المختار تقدیرنده بولوب متعلق اخفین گه (من اهل الاداء) مضاف تقدیر ایدیلوب متعلق المختار گه تقدیر کلام من اقوال اهل الاداء .

۴۴ (و اظهونها) امر صیغه سی نونی تاکید مخففه ایچون ضمیر انت فاعل ضمیر (ها) مفعول راجع میم گه جمله سی معطوف اخفین گه (عند) ظرف مضاف باقی گه (باقی) مضاف الاحرف گه (الاحرف) مضاف الیه احرف اصلده جمع قلت صیغه سی اولوب بو مقامده مجازا جمع کثرت مراددر (واحذر) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل جمله سی معطوف اظهارغه (لدی) ظرف ان تحتفی هم مضاف (واو) مضاف الیه (وفا) معطوف واو گه اصلده مدهمه ایله (وفاء) اولوب ضروره وزن ایچون قصر ایدلمشدر (ان) ناصبه مصدریه (تحتفی) فعل ضمیر انت فاعل جمله سی ان ناصبه سبیلی مفرد تاویلنده منصوب محلا بولوب احذر گه مفعول بولادر .

باب مکم نون الساكنة والتنوين

(۶۵) وحکم تنوین ونون یلنی • اظہار ادغام وقلب اخفا
 (۶۶) فعند حرف الحلق اظہر وادغم • فی اللام والراء لا بغنة لزم

(۶۵) (وحکم تنوین) تنوین حکمی (ونون) دخیل نون ساکنه حکمی (یلنی) تابولادر (علی اربعة اقسام) دورت قسم اوزرینه (اظہار ادغام وقلب اخفا) اول حکم اظہار، ادغام ، قلب ، اخفا درلر : تنوین ایلان نون ساکنه آراسنده فرق نون ساکنه اسم فعل حرفلردن هر قایوسینه داخل اولوب لفظاً وخطاً ووصلاً ووقفاً ثابت اولور، اما تنوین ساکن نون اولوب فقط اسم آخیرنه لاحق اولور لفظاً ووصلاً ثابت، خطاً ووقفاً ساقط اولور ۶۶ (فعند حرف الحلق) بس حرف حلق آلدنده (اظہر) اظہار قیلنمش بولور اول تنوین ایله نون ساکنه (وادغم) ادغام قیلنمش بولور (فی اللام والراء) لام راده ادغام قیلنور (لا بغنة) غنه سز بولغانی حالده اول ادغام (لزم) صفة غنه بوکه لازم بولدی اول، یعنی تنوین ایله نون ساکنه حرف حلق اولان همزه ها عین ما غون خا حرفلرینه اوغراسه لار اظہار قیلغل فقور حلیم، من خوف، وهو بکل شیء علیم کبیلرده اما لام را حرفلرینه اوغراسه لار ادغام بلا غنة لازمة قیلغل یعنی ادغام قیلغل اما غنه فی لازمه قیلماغل بلسکه منفکه قیلغل فقور رحیم من ربهم کبیلرده .

اظہارنک معنی سی : ایکی حرفنک آراسنی آچیق قیلوب آیروب اینمکدر .
 ادغامنک معنی سی : ایکی حرفنی قاتشدروب حرف واحد مشدد قیلمقدر یعنی
 ادغام قیلوناچاق ایکی حرفنک اولکی حرفنی ایکنچی حرفنک جنسندن قیلوب
 متعزک اولسه هرکننی سلب ایدوب اولکی حرفنی ایکنچی حرفکه کحرتمکدر .

۶۵ (وحکم) مبتدا هم مضافی (تنوین) مضاف الیه (ونون) معطوف تنوین که (یلنی) فعل مضارع یوجد معنی سنده نناککه الفیت وجدت معنی سنده کلور ناخب الفاعل اولان ضمیر هو مفعول اول راجع حکم که مفعول ثانسی مقدر و مخدوف اولان « علی اربعة اقسام » در (اظہار) خبر مبتدا مخدوف تقدیر کلام هو اظہار ضمیر راجع حکم که

(ادغام وقلب اخفا) معطوف و فلز اظهار گه . موند این مقام مرده عطی ربطدن مقدم در .
 اخفا اصله مد و همزه ایله اولوب ضرورة وزن ایچون قصر ایدلمشدر .
 ۶۶ (فعدن) ظرفی مضای (حرفی) مضای الیه هم مضای (المعلق) مضای الیه (اظهر)
 فعل مبنی للمفعول ضمیر هونائب الفاعل راجع تنوین ایله نون ساکنه گه ایکیس
 بر حکمه اولدیغندن مفرد قبلنمشدر (وادغم) فعل مبنی للمفعول ضمیر هو نائب
 الفاعل ، یا که (اظهر ، ادغم) امر صیغه لری اولوب ضمیر انت فاعل اولوب مفعول لری
 مخذوف اولور ای اظهر وادغم النون الساکنه والتنوین (فی اللام) متعلق ادغم گه
 (والراء) معطوف اللام گه اصله والراء مد ایله اولوب ضرورة وزن ایچون قصر
 ایدلمشدر (لابغنة) حال ادغم دن ای حال کون ذلك الادغام لابغنة (لزم) فعل ضمیر
 می فاعل راجع غنه گه جمله سی غنه گه صفت یا که ادغام گه صفت یا که (لزم) جمله
 مستأنفه اولوب لام راده ادغام اولمق همیع افرادنده لازمدر ادغام مع الغنه ده کی کی
 بر کلمه ده اولغانی مستثنی دکلدر دیمکدر .

۶۷) وادغمین بغنة فی یومن * الا بکلمة کدنیا عنونوا
 ۶۸) والقلب عند الباء بغنة کذا * لا خفالدی باقی الحروف اخذا

۶۷ (وادغمین) ادغام قیلغل سین اول تنوین و نون ساکنه فی (بغنة) غنه بر لان ادغام
 قیلغل (فی یومن) یومن حرف لرنده . یعنی تنوین و نون ساکنه یا ، و او ، میم ، نون
 حرف لری نه اوغراسه لار ادغام مع الغنه قیلغل که تنوین و نون ساکنه فی یومن حرف لری نه
 کرتوب تاوشنی بورون تاناوندن چیقاروب ایتکل مثالی من یعمل ، خیر ایره کبیلر
 (الابکلمة) مگر یومن حرف لری نیک بر کلمه ده اولغانی ده ادغام قیلماغل (کدنیا) بر
 کلمه ده اولغاننک مثالی دنیا لفظی کی در (عنونوا) خفیده عنونوا لفظی کبیدر .
 یعنی تنوین و نون ساکنه یومن حرف لری نه اوغراماقی بر کلمه ده اولسه اول وقت ادغام
 قیلماغل بلکه اظهار قیلغل دنیا ، عنونوا لفظ لری کبیلر ده زیرا ادغام ایدیلسه
 دیا ، عنونوا اولوب مضاعف ایله ملتبس اولور .

۶۸ (والقلب) تنوین و نون ساکنه فی میم گه آلماشد رمق (عند الباء) با حرفی
 آلدنده آلماشد رمق (بغنة) غنه ایلان اولغانی حالده اول قلب (کذا لاخفا)

اوشانداق غنه برلان اخفا قيلمق تنوين ونون ساكنه نى (عند باقى المحروف) قالغان حرفلر آلدنده (الغذا) عمل ايديلمش بولدى اول اخفا برلان. يعنى تنوين ونون ساكنه نى باحرفينه اوغراسه لار غنه لى قيلوب ميم خالصكه قلب ايديلور ان بورك من بعد كبيلده امبورك ، مبعء ديوب او قولور اما اظهار ، ادغام ، اقلاب حرفلرينه باشقه قالغان اون يش حرفلرگه اوغراسه لار غنه لى قيلوب اخفا ايديلور لار ان كنتم انفسكم نفسا زكية كبيلده .

و بواون يش اخفا حرفلرينى مولانا سليمان الجمزورى اوشوبويت اولان اون يش كلمه نك او اثلنده جمع ايتمشدر :

﴿ صَفِيٌّ ذَا ثَنٍّ كَمْ جَادٌ شَخْصٌ قَدْ سَمَا ﴾ ﴿ دُمٌ طَيِّبًا زِدْفِي تَغْنَى صَعٌ ظَالِمًا ﴾

بعض فضلا ﴿ ضَحِكْتُ زَيْنَبُ فَاِبْتُ ثَنِيًا ﴾ ﴿ تَرَكْنِي سَكَرَانٌ دُونَ شَرَابٍ ﴾

﴿ طَوْقَتْنِي ظَلَمًا قَلَائِدُ ذَلْ ﴾ ﴿ جَرَعْتَنِي جَفُونَهَا كَأْسُ صَابٍ ﴾
 بيتنده اولان ۱۵ كلمه نك او اثلنده جمع ايتمشدر . معلوم اولنه اخفانك معنى سى :

اظهار ايلان ادغام آراسنده بر حالندر كه تشريدن عارى اولوب غنه لى اولور . اظهار ايلان ادغام بيننده بر حاله متوسطه اولماق بويله در : اظهار حرفنك ذاتنى وصفتنى معا ابقا ايلان اولوب ادغام تام حرفنك ذاتنى وصفتنى معا اذهاب ايلاندر اما اخفا ايسه حرفنك ذاتنى اذهاب وصفتنى ابقا ايلاندر . مثلا تنوين ونون ساكنه مذكور (۱۵) حرفلرگه اوغراغانده اخفا قيلمق تنوين ونون ساكنه نك ذاتلرينى لفظدن اذهاب قيلوب صفتلرى اولان غنه لرينى ابقا قيلمقدر .

(الشيخ محمد ساجقلى زاده جهد المقل نام كتابنده ديمشدر ، اخفا ايكي قسم اولوب برى اخفاء الحركه ديگرى اخفاء الحرف در . اخفاء الحركه حركتنى تبعيض در : مثالى سورة يوسف ده لاتا منا كبيدر . اخفاء الحرف ينه ايكي قسم اولوب برى تبعيض الحرف وستر ذاتها فى الجملة در مثالى ميم ساكنه نى باحرفى آلدنده اخفا قيلمق كبيدر ترميمهم بحجارة كبي ، ديگرى اعدام ذات الحرف بالكلية وابقا غنهادر مثالى تنوين ونون ساكنه نى مذكور (۱۵) حرفلر آلدنده اخفا قيلمق كبي ، انتهى اخفاء الحركه سورة يوسف ده مالك لاتا منا كلمه سيده اولماق چونكه بو لا تا منا كلمه سى برنون ايله يازلوب ايكي نون ايله او قولور نون اولى مضمومه نون نانيه مضمومه اولوب نون اولى ، مضمومه نك حركتنده اخفا ايديلور نناك كه

دانی تیسیرده امام شاطبی قصیدہ سندہ تصریح بیوردی * بیت * وتأمنا للکل تخفی مفصلاً * یعنی ائمه قراجمیعالا تأمنانده نون اولی نك مرکننی اخفا ایلان او قودیلر و بو اخفانك حقیقتی : نون الی * مضمومہ نك مرکننی ایلان تاوشنی خفی وضعیف قیلوب ایکی نون آراسنی بر آز فصل قیلیمقدر . اما نون اولی فی بالکل ساکن ایدلماز بنا^۴ علیه ادغام اولماز بلکه اخفا اولور .

۶۷ (وادغمن) امر صیغہ سی نونی تاءکید محففہ ایچون ضمیر انت فاعل مفعولی مخذوف ای ادغمن النون الساکنه والتنویین جمله سی معطوف اظهر ادغم جمله لرینه (بغنة) متعلق ادغمن گه (فی یومن) هم متعلق ادغمن گه (الابکلمه) استثناء ادغمن دن (کننیا) خبر مبتداء مخذوف تقدیر کلام مثاله کننیا (عنونوا) معطوف دنیاغه . اما مولانا علی القاری الابدکلمه ادغمن دن استثناء اولماقی جائز ایمز بلکه یومن دن استثناء اولادیمشدر . یعنی استثناء ما یحکم علیه دن اولادر اما حکم دن اولیدر بلکه مستثنی منده حکم مستثنی فی اخراج بعدنک اولادر اما قبل الاخراج حکم یوقدر بنا^۴ علیه اخراج من متعدد مقدم حکم علی الباقی مؤخردر بس معنی کلام یومن حرف لرینك تنویین و نون ایله بر کلمه ده جیولغانینده باشقه لرته ادغام مع الغنه قیلغل دیمکدر . ۶۸ (والقلب) مبتداء الف لام مضاف الیه دن عوض اصلده و قلب النون الساکنه والتنویین میما اولدیغندن قلب مصدر مضاف بولادر مفعول اولی سنه (میما) مفعول ثانی اشتهاری ایچون حذف ایدیلمشدر (عند الباء) ظرف القلب گه (بغنة) متعلق القلب گه ای حال کون القلب بغنة (کذا) کافی تشبیه ایچون ذا اشاره غنه که کذا متعلق کیله چک لاخفاغه (لاخفا) تقدیری اخفاؤهما متعلق اخذگه (لدی باقی الحروف) ظرف اخذگه (اخذنا) فعل مبنی للمفعول الفی اطلاق ایچون تقدیری اخذبه ای بالاخفا یا که اخذبهما ای بالقلب والاخفاء یا که اخذنا تننیه صیغہ سی ضمیر راجع حکمین گه . القلب گه خبر عند الباء بولادر کائن تقدیر ایدیلوب ، یا که خبری و جوبا مخذوف در چونکه مبتداء مصدر اولوب بعدنده سادمسد الخبر اولان حال کیلسه مبتدائی حذف واجب اولور بوتقدیرده بغنة حال اولوب سادمسد الخبر اولور تقدیر کلام و قلبهها میما عند الباء حاصل اداکان بغنة اولور لکن الاول هو الاظهر فافهم .

(باب المدات)

۶۹) وَالْمَدُّ لَازِمٌ وَوَاجِبٌ أَتَى * وَجَائِزٌ وَهُوَ وَقَصْرٌ ثَبَتَا
 ۷۰) فَلَازِمٌ إِنْ جَاءَ بَعْدَ حَرْفٍ مَدٍّ * سَاكِنٌ حَالِيْنَ وَبِالطَّوْلِ يَمْدُ

۶۹ (والمد) صوزمق . یعنی حرف مدی ایلان تاوشنی اوزون قیلماق (لازم) لازمدر (دواجب) دخیده واجبدر (اتی) صفت واجب بوگه کلدی اول (وجائز) دخیده جائزدر (وهو) اول صوزمق (وقصر) دخیده قصر قیلماق قصه قیلماق (ثبتا) مد جائزده قصر ایلان مد ثابت اولدیلر . (معلوم اولنه حرف مد اوج در برنجی الی ایکنچی ماقبللی مضموم اولان واو ساکنه اوجونچی ماقبللی مکسور اولان یا ساکنه در . (اما سبب مد یعنی بر الی مقدارندن آرتق صوزدره تورغان سبب ایکیدر بری همزه دیگری سکوندر . (مد ایکی نوعدر : بری مد اصلی درکه بر کلمه ده حرف مد اولوب صکره سبب مد کلمز تعریفی مالا ینوقف علی سبب در وبومد اصلی غه مد ذاتی ، ومد طبیعی ، ولازم اصلی دینلور بونلرده بر الی مقداری مد ایدیلور طه ، ابد اسکیلر . ایکنچی مد فرعیدر که بر کلمه ده حرف مد اولوب صکره سبب مد اولان همزه یا که سکون کلور تعریفی ماینوقف علی سبب در وبو مد فرعی لازم ، واجب ، جائز قسملرینه منقسمدر تعریفلری ابیات آتیه ده کیله در . مصنف رحمه الله تعالی ننگ وقصر دیگانک قصر دن مرادی ترک المد الاصلی دگلدر بلکه ترک المد الفرعی در یعنی مد جائزده بر الی مقدارندن زیاده صوزمق هم قصر قیلوب بر الی مقدارندن آرتق قیلماق جائز وثابت دیمکدر . ۷۰ (فلازم) بس مد لازمدر (ان جاء) اگر کیلسه (بعده حرف مد) حرف مد صوکنده (ساکن) ساکن حرف کلسه (حالین) ایکی حالک ساکن ، وصل حالنک هم وقف حالنک ساکن (وبالطول) اوزونلق ایلان (بمد) صوزلمش بولور اول مدنی . یعنی حرف مد صوکنده وصل حالنک هم وقف حالنک ساکن اولان بر حرف کیلسه (سکون لازم کیلسه) بو وقنده مد لازم فرعی اولوب طول ایله یعنی اوج الی مقداری اوزایتمق ایلان مد قیلنور . طول دیدیکمز اوج الی مقداریدر لکن مد طبیعی ایلان اوج بولامی ، یا که مد طبیعی دن

باشقه اوج بولوب مد طبیعی ایلان دورت اولامی بو قدر سنده اختلاف واردر .
 وبومقامله اشباع دیگنلری طول ایله مراد قدر تفصیلی علی الغارینه مذکوردر .

۶۹ (والمد) مبتدأ^۱ (لازم) خبر (دواجب) معطوف لازم که (انی) فعل ضمیر هو
 فاعل راجع واجب که جمله سی صفت واجب که (وجائز) معطوف واجب که (وهو)
 مبتدأ^۲ ضمیر راجع مد که (وقصر) معطوف وهو که (ثبنا) فعل تثنیه صیغه سی ضمیرهما
 فاعل راجع مد ایلان قصرغه جمله سی خبر مبتدأ^۳ . ۷۰ (فلازم) خبر مبتدأ^۴
 مخدوف تقدیر کلام فالمد لازم جمله سی کیله سی شرطه جزا بولادر (ان) حرف شرط
 (جاء) فعل شرط (بعد) ظرف جاء که مضاف حرف که (حرف) مضاف مد که (مد)
 مضاف الیه (ساکن) فاعل جاء که مضاف حالین که (حالین) مضاف الیه ای فی حالین
 (وبالطول) متعلق بمد که (یمد) فعل مبنی للمفعول ضمیر هو فاعل راجع مد که .

(۷۱) وَوَأَجِبْ إِنْ جَاءَ قَبْلَ هَمْزَةٍ * مُتَّصِلًا أَنْ جِئَ بِكَلِمَةٍ

(۷۲) وَجَائِزٌ إِذَا أَتَى مُنْفَصِلًا * أَوْ عَرَضَ السَّكُونُ وَقِفًا مَسْجُلًا

(۷۱) (دواجب) دخیده مد واجبدر (ان جاء) اگر کیلسه حرف مد (قبل همزة)
 همزه دن اوّل (متصلا) توتاش بولغانی حالده (ان جمعا) جیولوق برلان (بکلمه) بر
 کلمه ده . یعنی حرف مد صوکننده سبب مد همزه اولوب ایکیمی بر کلمه ده جیولوب
 توتاش بولوب کیلسه لر مد واجب اولور . و بو مد که مد متصل دینلور حرف مد ایله
 سبب مد توتاش اولدیغی ایچون مثالی (السماء ، ما) کبیلر . و بو مد متصل نك
 مدنده جمیع قراء اتفاقدر لر لکن مراتبند مختلقدر لر سخاوی شاطبی هن ایکی
 مرتبه روایت قیلادر بری مرتبه طولی دیگری مرتبه وسطی ، ورش همزه مد طولی
 قیلوب باقون مد وسطی قیلورلار . مرتبه طولی مد طبیعی ایلان بش الن مقداری
 مد طبیعی دن بشقه دورت الن مقداریدر . اما مرتبه وسطی مد طبیعی ایلان
 دورت الن مقداری مد طبیعی دن بشقه اوج الن مقداریدر .

(۷۲) (وجائز) دخیده مد جائزدر (اذا اتی) هر قیچان کیلسه حرف مد (منفصلا)
 همزه دن آیرولغانی حالده . یعنی حرف مد بر کلمه ده کیلوب سبب مد اولان همزه
 ایکیمی کلمه ده کیلسه بما انزل ، انی اخاف کبیلر . مد واجب اولماز بلکه جائز

اولور و بومدگه ه منفصل دینلور حرف مد ایلان سبب مد بشقه ، بشقه کلمه ده کلدیکی ایچون (اوعرض السکون) یا که سکون عارض اولسه (وقفا) موقوف علیه بولغانی حالده اول سکون (مسجلا) مطلقا موقوف علیه . یعنی حرف مد صوتنده سکون هارض اولسه شول سکون مطلق موقوف علیه بولغانی حالده بومدچائز اولور و بومدگه مد عارض دینلور سبب مد اولان سکون عارض اولدیغی ایچون مثالی یوم الدین ، نستعین ، الصراط المستقیم کبیلر . سکون مطلق موقوف علیه بولمق معنی سی : وقف مطلق سکون ایلان اولور شول سکون ایله اشمام کرب بولسون کرب بولماسون دیمکدر . اما وقف روم اوزرینه اولسه بو وقتده وصل حکمنک اولور مد عارض حاصل اولماز . روم اشمام نک معنی لری رساله نک آخیرنده کیله چکدر . (مصنف رح نک اوعرض السکون) دیگانکگی اولفظی تردید ایچون اولمایوب بلکه تنویع ایچونددر یعنی مد جائز ایکی نوع بری مد منفصل دیگری مد عارض دیمکدر . و بو مد جائز نک هر ایکی نوع سنک قراء بیننک اختلاف واردد ورش ، حمزه ، ابن عامر ، کسائی بلاخانی مد قیلوب ابن کثیر ، سوس بلاخلاف قصر قیلمشدرلر . اما قالون و دوریدن ایکی روایت واردد .

تحقیق اقسام المد : بر کلمه ده حرف مد اولوب سبب مد اولماسه مد طبیعی اولور حرف مد اولوب صکره سبب مد همزه اولوب ایکیسی بر کلمه ده کیلسه مد متصل ، ایکیسی ایکی کلمه ده کیلسه مد منفصل ، حرف مد صکره سبب مد سکون لازم کیلسه مد لازم ، سکون عارض کیلسه مد عارض در . مد لازم ایکی نوع بری کلمی دیگری حرفیدر . زیرا حرف مد ایله سکون لازم بر کلمه ده جیولسه لار کلمی ، بر حرفه جیولسه لار حرفی اولور . کلمی یا منقل و مدغم اولور «الصاحه ، الطامه ، الضالین ، کبیلر یا مخفف اولور سورة یونس نک ایکی موضعه نک کلمش آلان کلمه سی کبی بری آلان وقد کنتم به تستعجلون آیتنک دیگری آلان وقد عصیت قبل آیتنک . حرفی یا منقل اولور الی لام میم دیگانک لام نک مدی کبی ، یا مخفف اولور آلم دیگانک میم نک مدی کبی . معلوم اولنه همزه سکون مد نک سبب لفظی و ظاهر یسیدرلر امام سیوطی اتقان نام کتابنک مدگه سبب معنوی هم ذکر ایددر . سبب معنوی دیدیکی قصد المبالغة فی النفی در . و بو سبب معنوی لفظی غه نسبتا ضعیف اولسه ده لکن هند العرب سبب قوی و مقصود صاناددر حتی مد منفصلک قصر ایدنلر سبب

وقوف ، رسوم المصحف فی بیان قیلقم مستفاد بولغان ایردی بناء علیه تجوید
 هر وقتن فارغ اولدیغنه وقوفنی بیانغه شروع ایلادی . و بو فن وقف فن
 تجویدکه مغایر بر فندر لکن وقفنک قواعد کلیه سنی فن تجویددن جز قیلقم
 ایلان بعض علمانک عادتی جاری اولمشدر . بو فن وقف فی معرفت هم واجبدر
 زیرا (درتل القرآن ترتیلا) آیه کریمه سنی بیانده مضرت علی کرم الله وجهه
 الترتیل تجوید الحروف و معرفة الوقوف دیمشدر . (۷۴) (والابتداء) دخیکه ابتدائی
 یعنی ابتدا موضعلرینی معرفتدن لا بددر زیرا ابتدا وقفنک ضدیدر شینی
 زیاده معرفه ضدنی معرفه ایلان حاصل بولادر (وهی) اول وقفلر (تقسم) بولنمش
 بولادرلر (اذن) شول حینک (ثلثه) اوج که بولنمش بولادرلر (تام و کاف و حسن)
 اول اقسام ثلثه تام کاف حسن درلر . بعض نسخه لرده (وهی تقسم الی تام و کاف
 و حسن تفصلاً) کلمشدر (وهی) اول وقفلر تقسم بولنمش بولورلر (الی تام و کاف
 و حسن) تام ، کاف ، حسن قسملرینه (تَفْصُلًا) آیرولماتی یوزندن ، اگر صادنک
 فتحه سی ایله (تَفْصُلًا) اولسه معنی سی آیرولمش و بیان قیلنمش بولادر اول
 وقوف . معلوم اولنه قطع ، وقف ، سکت قدما عبارتند مرادنی قیلنندن اولسه
 متأخرین بویله فرق ایتمشدرلر : قطع قرائتی رأسا کسمک اعراض نیتنی برلان
 یعنی حاضرکه او قوما سقه بولوب توقنامقدر . بو قطعنک شرطی آیت باشلارنده
 بولمقدر اما بر آیتنک بعضیسنی اوقوب بعضیسنی ترک قیلقم مکر و هدر ،
 و بو قطع بعدنک ایکنچی کره اوقومف بولسه استعاذه لازمدر . وقف : بر کلمه ده
 تاوشنی کیسوب عادة صولوش آلورلق زمان تورمقدر اعراض نیتندن بشقه
 یعنی نیتنی حاضر اوقورغه بولوب توقنامقدر . بو وقف آیت باشله رنگ هم اورطه لارند
 بولادر مگر بر کلمه ننگ و سطنک وقف قیلقم مکر و هدر و بو وقف بعدنک استعاذه
 حاجت بولیدر . اما سکت : صولوش آلورلق زمانه آزراق زمان توروب
 تاوشنی کیسمکدر . بناء علیه قطع الصوت دون النفس دیوب تعریف ایتمشدر .

(۷۳) (وبعد) ظرف کیله چک لایدگه مضانی تجویدکه (تجوید) مصدر مضانی الی
 الفاعل (ک) کاف خطاب ایچون مجرور ملامضانی الیه تجویدکه . تجویدک مضانی الیه
 بعدگه (للحروف) متعلق تجویدگه (لابد) لانی جنس ایچون (بد) مینی فتحه منصوب
 ملام اسم لا تنوین متروک مضانی قه مشابه اولدیغندن مقدر حاصل خبر لامعنی کلام

لافراق حاصلدر (من معرفة) متعلق بدگه مضای الوقوفه (الوقوفی) مضای الیه .
 (۷۴) (وابداه) معطوف الوقوفه (وهی) مبتدا ضمیر راجع وقوفه (تقسم)
 فعل مبنی للمفعول ضمیر هی نائب الفاعل جمله سی خبر مبتدا (اثن) ظرف
 تقسمه (ثلاثة) منصوب بنزع الخافض اصله الی ثلاثة بولوب مفعول تقسمه
 (تام) محقق تشدید ضروری وزن ایچون مرفوع لفظا خبر مبتدا محذوف تقدیر
 کلام هی تام ضمیر راجع اقسام ثلثهغه (وکافی) مرفوع تقدیرا معطوف تام که اعرابی
 مرفوع اولان قاض اعرابی کبیدر . (حسن) وقف ایچون ساکن ایدلمش اصله
 وحصن بولوب معطوف کافی که . (الی تام وکافی حسن تفصلاً) نسخه سینده بناً الی
 تام متعلق تقسم که (وکافی) معطوف تام که (حسن) بحسب المعنی معطوف کافی که
 (تفصلاً) ضم صاد ایلان بولسه تمییز تقسم دن اما صادنک فاعله سی ایلان بولسه
 تفصلاً بولسه فعل القی اطلاق ایچون ضمیر هی نائب الفاعل جمله سی مستأ نفه در .

۷۵ وَهِيَ لِيَا تَمْ فَاِنْ لَمْ يَوْجَدْ * تَعْلُقُ اَوْ كَانْ مَعْنَى فَاِبْتَدَى

(۷۵) (وهی) اول وقفدر (لما) شوند این لفظهغه خاص بولغانی حالده (تم) تمام
 بولدی اول لفظ . یعنی وقفلار لفظا یا که معنی تام بولغان لفظهغه خاسدر
 اما تمام بولماغان لفظهغه وقف ایدلمز . لفظنک تمام بولماقی کلامنک ایکی رکنی
 اولان مستند و مستند الیه حاصل بولقی ایله در . واول تام ایکی قسم در (فان لم یوجد)
 اگر تابولماسه تام بولغان لفظنک (تعلق) ما بعدی ایلان لفظا و معنی تعلق
 تابولماسه (اوکان) یا که بولسه تعلق (معنی) معنی جهندن (فابتدی) بس ما
 بعدی ایلان باشلافل سین . تقدیر کلام (قف علی ما تم وابتدی بما بعدی) بولوب
 تمام بولغان موضعهه وقف ایدوب ما بعدی ایلان ابتدا قیلقل دیمکدر .

(۷۵) (وهی) مبتدا خبری بیت آتیده کیله چک فالتام بولادر (لما) کائنا لما
 قوه سنده بولوب حال بولادر وهی دن یعنی وقوفدن (ما) موصوله لفظن عبارت
 (تم) فعل ضمیر هو فاعل راجع ماغه معنی کلام الوقوفی مختصه لفظ تم مطلقا
 دیمکدر (فان شرطیه (لم یوجد) فعل شرط مبنی للمفعول (تعلق) نائب الفاعل
 (او) حرف عطفی (کان) فعل ناقص ضمیر هو اسم کان راجع تعلقهغه (معنی)

خبر کان ، اوکان جمله سی معطوف فان لم یوجد گه (فابتدی) امر صیغه سی اصله همزه ایله فابتدا اولوب همزه منفی ایدیلوب دالنگ کسره سنی ضروره وزن ایچون اشباع ایدلمشدر . یا که همزه هشام قاعده سیننه بنا وقف مالی اولدیغندن همزه فی یا گه تبدیل ایدلمشدر ضمیر انت فاعل (فابتدی) معطوف مقدر گه تقدیر کلام قف علی ما تم فابتدی بما بعد در . جمله سی معترضه در ایکی شرط ایلان جزالاری آراسنه یعنی فان لم یوجد هنی اوکان معنی ننگ جزالاری بیت آتیدن کیله چک فالتام فالكافی درلار فابتدی ایسه بونلرننگ آراسنه واقع در .

٧٦) فَالْتَامُ وَالْكَافِي فَلِفْظًا فَا مَعْنَى ۞ الْارْوُسُ الْاِي جِوَز فَالْحَسَنُ

٧٦) (فالتام والكافی) بس اوشبو و قفلر تام کافیدر . مابعدی ایلان لفظا ومعنی تعلق بولغانی وقف تام ، اما لفظا تعلق اولمایوب معنی تعلق اولغانی وقف کافیدر . (لفظا) یا که مابعدی ایلان لفظا تعلق اولسه (فامنعن) بس مابعدی ایلان ابتدائی منع ایلاکل . یعنی مابعدی ایله تعلق لفظی سی اولسه بوصورتده مابعدی ایلان ابتدا قیلماهل بلکه ماقبلندن قایناروب آغل دیمکدر . (الارؤس الای) مگر آیت باشلارنک (جوز) جائز کورگل سین مابعدی ایلان ابتدائی . یعنی آیت باشلارندن ابتدا جائز بولادر ولوماقبل ایلان تعلق لفظی سی بولسه ده چونکه العالمین گه وقف ایدوب الرحمن ایلان ابتدا قیلماق برلان حدیث شریف کلمشدر (فالحسن) بس مابعدی ایلان تعلق لفظی سی بولغان وقف وقف معندر . تحقیق اقسام الوقف : - لفظ تام یعنی کلام ننگ ایکی رکنی اولان مستند و مسند الیه حاصل بولوب فائده تامه فی مفید بولغان لفظده وقف یاتام ، یا کافی ، یا حسن اولور زیرا موقوف علیه بولغان لفظ تام ننگ مابعدی ایلان لفظده معنی ده تعلق اولماسه وقف تام اولور . مابعدی ایلان فقط معنی تعلق اولسه وقف کافی اولور ، مابعدی ایلان لفظا تعلق اولسه وقف حسن اولور . تعلق لفظی مابعدی ماقبلنه اعراب جهنندن متعلق اولمقدر صفت اولق ، معطوف اولق کبیلر . وبو تعلق لفظی تعلق معنوی نی مستلزمدر بدون العکس اما تعلق معنوی مابعدی ماقبلینه اعراب جهنندن متعلق اولمایوب فقط معنی جهنندن متعلق اولمقدر . وقف تام ننگ مثالی سورة البقره ده هم المفاحون گه وقف کبیلر زیرا بومفاحون ده مؤمنین احوالی بیان تمامدر صوکنده ان الذین

کفر و دیوب کفار احوالنی بیان قیلادر بناء علیه المفاعون نك مابعدی ایلان لفظاده
 معنی ده تعلق یوقدر . وقف کافی نك مثالی مذکور سورۃ بقره ده هم یوقنون غه وقف
 کبیرد زیرا بو یوقنون گه بعدنک اولان اولئک کلمه سی اعراب جهندن متعلق
 دگلدر لکن معنی جهندن تعلق وارد هر ایکی سی مؤمنین احوالنی بیان
 اولدیغندن . و بووقف تام وقف کافی لارده موقوف علیها اولغان کلمه نك مابعدندن
 باشلانور اما قایتاروب آلف لازم کلمز . وقف حسن نك مثالی سورۃ فاتحه ده الحد
 لله ده وقف کبی هم رب العالمین ده وقف کبی زیرا بووقف صفت ایلان موصوف آراسنه
 وقف اولدیغندن بینهماده تعلق لفظی اولمشدر . بووقف حسن ده وقف جائزدر اما
 ما بعدی ایلان ابتدا جائز دگلدر بلکه قایتاروب آلف کرکدر ، مگر ما بعدی
 آیت باشلاری اولسه بووقنده ما بعدی ایلان ابتدا درست بولور قایتاروب آلف
 لازم کلمز . مثلاً الحمد لله وقف حسن لکن ما بعدی ایلان ابتدا درست دگلدر
 بلکه قایتاروب آلف کرکدر ، اما رب العالمین ده وقف حسندر هم ما بعدی ایلان
 ابتدا جائزدر قایتاروب آلف لازم دگلدر آیت باشی اولدیغندن .

الشیخ محمد ساچقلى زاده ابو عمر والدانی حضرتلردن بویله نقل ایتمشدر : «وقف
 تام ده وقف مستحب ، کافی ده جائز ولوتام گه وصول ممکن بولسه ده ، اما حسن ده جائز
 بر تقدیر تام و کافی گه وصول ممکن اولماسه قصه اوزون بولوب کلام نك بعضیسی
 بعضیسی نه متعلق اولدیغندن ، اما تام گه پا که کافی گه وصول ممکن بولسه بوتقدیرده
 حسن ده وقف قبیحدر مگر قبیح اولماز بر تقدیر آیت باشی بولسه سورۃ الفاتحه ده
 العالمین گه وقف کبی زیرا هر آیت باشنده وقف مستحبدر ولو ما بعدی ایلان
 تعلق لفظی سی بولسه ده ، اما رباب وقوف دن سجاوندی وصاحب الخلاصه لار قاشنده
 حسن ده وقف مطلق قبیحدر آیت باشی بولسه ده بولماسه ده

علامات الاوقاف : ابو عبد الله محمد بن طيفور السجاوندى حضرتلری وقف لاری
 کوب مرتبه لار اوزرینه قیلوب شول مراتبنی بیانده علامات و رموزات وضع
 ایتمشدر بویله : لازم علامتی (م) مطلق علامتی (ط) جائز علامتی (ج) مجوز
 علامتی (ز) مرخص علامتی (ص) قیل فیه وقف علامتی (ف) وقد یوصل علامتی
 (صل) الوصل اولی علامتی (صلی) لایوقی علامتی (لا) در . لازم ده وقف منعین ،
 مطلقه اولی ، جائزه وقف وصل علی السواد ، مجوزه وصل اولی ، مرخص ده وقف

رخصت، (لا) ده وقف جائز دگل . لکن بعض فضلاء سجاوندی وضع قبلفسان
 علامتلردن بعضلری لفظ تام اولوب قرآننی اویله تام لفظ وکلمه تامهلردن احتراز
 واجب اولدیغندن مذکور علامتلرنی وضع قبلفماقنی معقول کورممشدرلر .
 معلوم اولنه وقف کافیه موقوف علیه بولغان لفظ تامنک ما بعدی ایلان معنی جهنندن
 کامل تعلق اولمق شرطدر متکلم، مخاطب وکلام واحد اولمق برلان، اما کامل تعلق
 اولمایوب فی الجملة گنه تعلق اولسه وقف کافی اولمز بلکه وقف تام من وجه اولور .
 زیرا وقف تام ایکی نوعدر بری تام مطلقدرکه ما بعدندن بالکلیه منقطع اولور ،
 دیگری تام من وجهدرکه ما بعدندن بالکلیه منقطع اولمز بلکه ما بعدی ایلان
 آرزغه تعلق اولور مثلا تعقیب گه دال بولغان شیئی ایلان باشلانمق کبی
 یا که کلامین آراسته بر نوع سؤال وجوابلق رابطه سی اولمق کبی . (بزیم
 دیارمرده قزان شهرنده فاضل مرجانی نظارتی ایلان طبع ایدلمش قرآن لارده وقف
 تام مطلق علامتی جمیع علامتلردن مجرد بولغان آیت وتوشدر (⊙) کبی . بووقف
 تام مطلق سوره آخیرنک هم قصه لر تمامنده بولادر ، وبعض وقت آیات اورته لرند
 هم بولادر بو وقتنده علامتی (⊙) حرفی بولادر . وقف تام من وجه علامتی ینه
 (⊙) حرفیدر (⊙) کبی . وقف کافی علامتی (⊙) حرفیدر (⊙) کبی . معلوم اولنه
 وقف علامتلردن (⊙) حرفی کیلسه (⊙) کبی بوعلامت وقف نفی ایچون اولوب
 لاوقف ، لاتقف معنی سنده در ، مظان اوقاتی ده وقف نفی ایچون یعنی قرآنک
 بعض موضعلر وارکه واقع ده وقف محلی اولیدر ما بعدی ما قبلندن منقطع اولیدر
 مع ذلك ظن وگمان قیلورغه ممکن بولادر بو موضع وقف تام یا که وقف کافی محلی
 بولوب ما بعدی ما قبلندن منقطع ایکان دیوب شول ظن وگمانی دفع ایچون
 شوند این موضعلر گه علماء کرام رحمهم الله (⊙) حرفنی وضع قبلمشدرکه بووضع ده
 وقف تام وکافی کبی وقللر یوق ، ما بعدی ننگ ما قبلندن انقطاعی یوق دیمکدر
 اما لایجوز الوقف دیمک دگلر زیرا بو (⊙) علامتی قویلغان موضعلرنک اکثرند
 (آیت باشلارند بولغان وقف حسن صورتلرند) وقف جائزدر مثلا سورة الفاتحه ده
 رب العالمین ده هم الرحمن الرحیم ده) هم علیهم ده علامه منکوره قویلمشدر
 ومع ذلك وقف جائزدر حتی بعضیلر مستحب واجب دیمشدرلر . مگر سجاوندی
 قاشنده (⊙) علامتی لایجوز الوقف دیمکدر زیرا آنک قاشنده مسنده وقف
 مطلقا قبیحدر ولو آیت باشی بولسه ده .

۷۶ (فالتام) خبر مبتدأ محذوف تقدير كلام هو التام ای هذه الوقوف هو التام جمله‌سی جزاء شرط فان لم يوجد که (والکافی) مرفوع تقدیرا خبر مبتدأ محذوف ای هو الکافی جمله‌سی جزاء شرط اوکان معنی که . فعل شرط جزاء شرط ایلان جمله شرطیة مرفوع محلا بولوب خبر مبتدأ بولادر بیت سابقه اولان وهی که . (فلفظا) فاحرف عطف (لفظا) معطوف معنی که اوکان لفظا بولوب جمله شرطیة (فامنعن) امر نون تاءکید مخفف ایچون ضمیر انت فاعل مفعولی محذوف تقدیر کلام فامنع الابداء بما بعده بولادر ، امنعن جمله‌سی معترضه در بیت سابقه اولان فابندی کبی فعل شرط ایلان جزاء شرط آراسنه واقعدر (الا) حرف استثناء (رؤس الآی) مستثنی منصوب ومفعول کیله چک جوز که ، فامنعن مستثنی منه در (جوز) امر صیغه‌سی ضمیر انت فاعل (فالحسن) جزاء شرط اوکان لفظا که .

۷۷) وَغَيْرِ مَا تَمْ قَبِيحٌ وَ لَهُ ۞ الْوَقْفُ مَضْطَرًا وَيَبْدَأُ قَبْلَهُ
 ۷۸) وَلَيْسَ فِي الْقُرْآنِ مِنْ وَقْفٍ وَجِبٍ ۞ وَلَا حَرَامٍ غَيْرِ مَا لِه سَبَبٌ

۷۷ (وغیرما) شوند این لفظ که هاشقه (تم) قیام بولدی اول لفظ . یعنی تام بولماغان لفظ که وقف (قبیح) قبیحدر (وله) اول قارئغه جائزدر (الوقف) وقف قیلمق (مضطرا) اغتیارسز بولغانی حاله اول واقف (ویدئ) باشلار اول قارئ (قبله) موضع وقف نك قبلندن . اگر (یبدائ) مبنی للمفعول بولسه معنی‌سی ویدئ باشلانمش بولور (قبله) بولفظنك قبلی . یعنی بر لفظ تام بولماسه فائده تامه‌نی افاده قیاماسه شول لفظ که اغتیارا وقف قبیحدر اما صلوش بتمك کبی اضطرار حالی بولسه وقف ایدیلوب ما قبلندن ابتدا قیلنور قایتاروب آلتور ، مثلا الحمد ، بسم کبیلدره وقف قبیحدر اگر مضطر اولسه وقف ایدوب باشدن قایتاروب آلتور . ۷۸ (ولیس فی القرآن) ایمز قرآنک (من وقف وجب) واجب بولغان وقفندن (ولاحرام) دخیده حرام بولغان وقفندن (غیر مال سبب) مال سبب که باشقه ، اما مال سبب بولسه وقف حرام بولور دیمکدر . یعنی قرآنک هیچ واجب بولغان وقف یوقدر تا که قارئ وقف قیلماغانده گناهلی بولور ایدی ، هم قرآنده هیچ حرام بولغان وقف یوق تا که قارئ وقف قیلغانده گناهلی

بولور ایدی . مگر وقفنک حرمتنی موجب بولغان سبب بولسه بو وقت حرام ووقی
تابولور مثلا ما من الهده قصدا ووقی قیلیم کیبی ، انی کفرته ده ، قصدا ووقی
قیلمق کیبیلر ، لکن بونلرده مؤمن آدم معنی فی بیلسه ووقی فی قصد قیلیمیدر ،
بیلسه قصه ممکن دگلدر قصد اولماغانده وصل هم ووقی حرام اولمیدر .

۷۷ (وغیر) مبتدا مضاف بعدنده کی جمله گه (ما) موصوله (تم) فعل ضمیر هو فاعل
راجع ماغه ، تم جمله سی صله الموصول (قبیح) خبر مبتدا^ا (وله) خبر مقدم (الوقف)
مبتدا^ا مؤخر (مضطرا) حال واقفی دن (یبدأ) فعل ضمیر هو فاعل راجع قاری غه
(قبله) ظرف یبدأ گه ضمیر راجع موضع الوقف غه ، یا سه (یبدأ) مبنی للمفعول
(قبله) نائب الفاعل . ۷۸ (ولیس) فعل ناقص (فی القرآن) خبر لیس (من
وقف) مرفوع محلا اسم لیس (وجب) جمله فعلیه صفت بولادر ووقی گه (ولاحرام)
وجب گه معطوف بولوب ووقی گه صفت بولادر بناء علیه ولاحرام ده رفع جائزدر من
وقفنک محلینه محلا هم جر جائزدر ووقنک لفظی نه محلا (غیر) حرام گه صفت
مابعد ینه مضاف (ما) موصوله (له) خبر مقدم ضمیر راجع موصولگه (سبب) مبتدا^ا
مؤخر جمله سی صله الموصول موصول مع صلته مضاف الیه غیرگه ، وبوغیر لفظی حرام گه
تابع در صفت اولدیغندن اگر حرام لفظی مرفوع بولسه غیر لفظیه مرفوع ،
مجردر بولسه غیر لفظی ده مجرددر . معلوم اولنه غیر لفظی معرب بولوب مقام
اقتضاسنه بناء اعراب ویروله در مگر ما قبلنک لالفظی یا که لیس لفظی کیلسه مبنی
علی الضم اولادر غایه مشابهتی اولدیغندن جساءتی زید لا غیر ، رأیت
زیدا لیس غیر کیبیلر .

(باب معرفة المقطوع والموصول)

۷۹) وَأَعْرِفِ لِمَقْطُوعٍ وَمَوْصُولٍ وَتَا * فِي مَصْحَفِ الْأَمَامِ فِيهِمَا قَدَاتِي
۸۰) فَأَقْطَعُ بَعْشَرَ كَلِمَاتٍ أَنْ لَا * مَعَ مَا جَاءَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

(۷۹) (واعرف) بلسکل سین (لمقطوع) مقطوعنی (وموصول) دهینک موصولنی (وتا)
دهینک تانائیت فی (فی مصحف الامام) حضرت عثمان رضی الله عنه مصحفنک (فیما) شوندا این
موضعلرده مقطوع وموصول وتا (قد اتی) تحقیق کیلیدی اول موضعلر . یعنی حضرت

عثمان رضی اللہ عنہ مصحفندہ کلمش موصول تا موضع لری بلکل زیرا مقطوعنی معرفت ایلان محل وقفنی معرفت حاصل اولور، موصولنی معرفت ایلان وقف دن احتراز محلی معرفت حاصل اولور، تا تانیثنی معرفت ایلان تاده وقف بعض صورتلرده ها ایلان وبعض صورتلرده تا ایلان اولماننی معرفت حاصل اولور . مصحف امام دن مراد حضرت عثمان رضی اللہ عنہ ننگ اوزی اوقی تورغان قرآنیدر . بعضیلر اوزی ایچون اوزی یازغان قرآنی دیملر لکن مولانا علی القاری بیانیته قاراغانده حضرت عثمان اوزی یازمایوب بلکه زید بن ثابت وبشقه صحابه لرگه برنیچه قرآن یازارغه امر ایدوب شول یازلمش قرآنلارنی مکه، شام، بصره، کوفه کبی مواضع مختلفه گه نشر ایتدروب برسنی مدینهده اوزی واهل مدینه ایچون آلوب قالمشدر، بومقامده مصحف امام دن جنس مراد اولوب حضرت عثمان امری ایلان یازلمش مصحف مذکورہ ننگ جمیع سنی متن اولدر . (۸۵) (فاطم) بس قطع قیلغل آیرغل سین (بعشر کلمات) اون کلمهده (ان لا) ان لانی . یعنی ان لادیگانده ان ناصبهنی لا کلمه سندن آبروب یازغل اون کلمهده (مع ملجا) ملجا لفظی ایلان بولغانی حالده . یعنی سورة توبهده ان لامجا قولند ان ناصبهنی لا کلمه سندن آبروب یازغل اما آلا دیوب ادغام ایله یازماهل ولو قرائنده ادغام ایلان اوقولسهده (والاله الا هو) دخیده لاله الا هو لفظی ایلان بولغانی حالده . یعنی سورة هودده ان لاله الا هو دیگانده ان ناصبهنی لا کلمه سندن آبروب یازغل اما آلا دیوب ادغام ایلان یازماهل ولو قرائنده ادغام ایدلسهده .

(۷۹) (واعرف) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (لمقطوع) لام تعدیهنی تأکید ایچون (مقطوع) محلا منصوب بولوب مفعول اعرف که، یا که لام فی معنی سنده در ونضع الموازین القسط لیوم القیمة کبی فی یوم القیمة معنی سندا (مقطوع) مفعول اعرف تقییر کلام واعرف المرسوم فی مقطوع بولادر . (وموصول) معطوفی مقطوع گه (وتا) ضروره وزن ایچون قصر ایدلمش اصلده وتا بولوب معطوفی موصولا گه (فی مصحف الامام) متعلق کیله چک اتی غه (فیما) فی حرف جر ما موصوله (قد) حرف تحقیق وتغریب (انی) فعل ضمیر هو فاعل ما فاعله سی صلة الموصول . (۸۵) (فاطم) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (بعشر) با فی معنی سنده عشر متعلق اقطع گه مضاف کلمات که (کلمات) مضاف الیه (ان لا) لفظا مراد منصوب محلا مفعول اقطع گه (مع) ظرف مقدر که اول

مقدر حال ان لادن تقدیر کلام کائنا مع ما مجاً بولادر (ما مجاً) مضای الیه مع کہ . اکر
 (ما مجاً) فتحہ ایلان بولسه لفظا مراد مجرور مجلا ببولادر (و لاله الاهو) واو حرف
 عطفی (لاله الاهو) مجرور مجلا ببولوب معطوفی ما مجاً گہ .

کلمة التوحید اعرابی : (لا) نفی جنس ایچون (اله) اسم لامقدر موجود لفظی خبر
 لا . لاله اخفش میردلر قاشندک خمسة عشر قبیلندن مبنی بر فتح ببولوب منصوب مجلا اسم
 لا اولادر ، زجاج قاشندک اله ننگ نصبی اعرابی اولوب منصوب لفظا ببولوب اسم لا بولادر .
 اما خبر لا بالاتفاق محذوفدر تقدیر کلام لاله موجود الا لله در . و بونفی جنس ادرچون
 اولغان لانگ خبری حجازیون قاشندک کوب وقتک محذوف ببولوب بنو تیم قاشندک هر وقت
 محذوفدر یا که موجود کبی عام اولغان صورتلرده محذوفدر علی اغتلافی القولین .
 لافتی الاعلی ، لاسیف الاذو الفقار ، لابس کبیلرده هم خبر اولان موجود و کائن
 لفظلری محذوفدر (الا) حرف استثنا (الله) مستثنی مرفوع ببولوب بدل بولادر
 اسم لا اولغان اله دن . مرفوع اولماقی اله ننگ مجلا اعرابینه تابعدر . بو مرفوع
 اولقی مختار منصوب اولماقی هم جائزدر زیرا کلام غیر موجب دن استثنا بولغانک
 رفع مختار نصب جائزدر ننا ککه مافعلوه الا فلیل هم الا فلیلاً جائزدر دیمشلسر .
 (سؤال) بدل تابع ببولوب نسبت ایلان مقصود بولادر اما متبوع مقصود بولمیدر
 بو مقامده اله که نسبت ایدیلدر نفی موجودیه اگر لفظه الله بدل اولسه نفی موجودیه
 نسبتک مقصود بولادر بناء علیه کلمة توحید وجود واجبنی مقید اولماسه کراک
 (الجواب) کلام نفس وجودنی نسبتده یعنی اله که منسوب موجودیه هم لفظه الله ده
 شول وجودنی نسبتده مقصوددر اما نفی اثبات لار ایسه امر عارضی در لار کذا
 قال الشارح الرومی . یا که جواب بیرو رمز بویلده : لا اله موجود قضیه سی قضیه
 سالبه در سلب ایسه ایجاب قه وارد اولدیغندن مذکور قضیه سالبه الا له موجود
 قضیه موجبیه سلبی بنا علیه لا اله موجود قضیه سنده ایکی نسبت اولادر بری
 نسبة سلبیه صریحیه ایلان مقصود دگلدر بلکه نسبة ایجابیه ضمنیه ایلان مقصوددر
 تعریفی البدلک (تابع مقصود بما نسب الی المتبوع دونه دیکانک) ما نسب صریحی
 و ضمنی دن اعذر . الحاصل لا اله موجود قضیه سنده اله که سلب موجودیت نسبتی
 ضمنک نفس موجودیت قدر سنی نسبت بار ضمنا بدل اولان لفظه الله شول نسبة
 ضمنیه ایلان مقصوددر اما نسبة سلبیه صریحیه ایلان مقصود دگلدر (فاقوم)

(٨١) وتعبدوا يس ثانياً هوذلاً * يشركن تشريك يدخلن تعلوا على

(٨٢) ان لا يقولوا لا اقول ان ما * بالرعد والمفتوح صل وعن ما

(٨١) (وتعبدوا) دخيک اول ان لاتعبدوا لفظی ایلان بولغانی حالک (یس) یس سورہ سنک
 (ثانی ہود) دخيک ہود سورہ سی نک ثانی سنک . یعنی ان کلمہ سنی لا کلمہ سننن آیروب
 یازغل یس سورہ سنک ان لاتعبدوا الشیطان آیتنک ، ہم ہود سورہ سنک ایکچی
 ان لاتعبدوا الا اللہ آیتنک . اما ہود سورہ سنک اولگی ان لاتعبدوا کلمہ سی
 بالاتفاق ادغام ایلاندر . (لا یشرکن) دخيک اول ان لا کلمہ سی لایشرکن لفظی
 ایلان بولغانی حالک (تشرک) دخيک تشرک لفظی ایلان بولغانی حالک (یدخلن)
 دخيک یدخلن لفظی بولغانی حالک (تعلوا علی) دخيک تعلوا علی لفظی ایلان
 بولغانی حالک . یعنی ان کلمہ سنی لا کلمہ سننن آیروب یازغل سورۃ الممتحنہ
 ان لایشرکن باللہ آیتنک ، سورۃ الحججہ ان لاتشرک بی شیئا آیتنک ، سورۃ النون
 ان لایدخلنہما آیتنک دخان سورہ سنک ان لاتعلوا علی اللہ آیتنک . اما نمل سورہ سنک
 الا تعلوا موصولدر . (٨٢) (ان لا) ان لانی آیرغل (یقولوا) یقولوا لفظی ایلان
 بولغانی حالک (لا اقول) دخيک لا اقول لفظی ایلان بولغانی حالک . یعنی اعرافک
 ان لایقولوا علی اللہ الا الحق آیتنک ہم ان لا اقول علی اللہ الا الحق آیتنک ان کلمہ سنی
 لا کلمہ سننن آیرغل . اما مذکور اون موضعن بشقہ لارده وصل قیلغل دیمکدر
 مثالی الا یرجع الیہم قولاً ، الا تزر وازرة وزر اخری کبیلر . (ان ما) دخيک
 ان ما دیکانک ان مکسورہ فی ماہ مؤکدہ کلمہ سننن آیرغل (بالرعد) رعد سورہ سنک
 بولغانی حالک . یعنی رعد سورہ سنک واما نرینک بعض الذی نعدہم آیتنک
 ان شرطیہ فی ما مؤکدہ دن آیرغل ، اما رعد سورہ سننن بشقہ لارده وصل قیلغل
 دیمکدر مثالی بقورہ فاما یأتینکم منی ، انفالک اما تخافن ، مریمہ اما ترین ،
 یونس وغافرہ واما نرینک کبیلر (والمفتوح) مفتوح آماتی ، ہمزہ نک فتحہ سی
 ایلان اولغان آماتی (صل) وصل قیلغل سین ، اصلک ام ما بولسہدہ ادغام ایلان
 آما یازغل مثالی سورۃ الانعامہ اما شملت ، نملک واما تشرکون ، اما اذا کنتم کبیلر .

(٨١) (وتعبدوا) معطوف ماجأ کہ (یس) فی سورۃ یس قورہ سنک ظرفی تعبدا گہ

(ثانی هود) پس که معطوف تعبد و که ظرف ، حق عبارة و ثانی هر ددیوب حرفی عطفی هم بانگ نصبی ایلان ایتمه کدر لکن حرفی عطفی حذف ایدیلوب یانی ساکن ایدلدی ضروره وزن ایچون (لایشرکن ، تشرک ، یدخلن ، تعلوا علی) هر قایوسی معطوفلار تعبد و اگه . ای ان لایشرکن ، ان لاتشرک ، ان لایدخلن ، ان لاتعلوا علی . (۸۲) (ان لا) اقطعوا که مفعول به ای اقطعوا ان لا (بقولوا) بیت سابقه اولان تعلوا علی که معطوف . مصنف رحمه الله ان لانی اعاده قیلدی بعد عهد ایچون . (لا اقول) ان لا اقول تقدیرنه بولوب معطوف ان لایقولواغه . ان حذف ایدیلوب لاذکر ایدلمکی ضروره وزن ایچوندر ، یا که لا اقول لایقولواغه معطوفدر . (ان ما) لفظا مراد منصوب محلا بولوب اقطعوا ننگ مفعولینه معطوف ای اقطع ان ما (بالرعد) کائما فی الرعد قوه سنه ظرفی ان ماغه (والمفتوح) منصوب کیله چک صل ایلان (صل) امر ضمیر انت فاعل ، شارح رومی بو قولنی مکسوره ان مقابلته اولدیغندن (والمفتوح) مفتوح ان کلمه سنی (صل) ما کلمه سی ایلان وصل قیلغل دیوب مطالعه قیلمشدر لکن علی القاری اول مطالعه فی رد قیلمش فارجمع الیه (وعن ما) منصوب محلا بولوب مفعول بولادر کیله چک اقطعوا که .

۸۳) نَهَوُ الْقَطْعُوْا مِنْ مَّارِوْمٍ وَالنِّسَاءِ ﴿۸۳﴾ خَلْفِ الْمُنَافِقِيْنَ اَمْ مِنْ اَسْسَا

(۸۳) (نهوا) دخیده عن ما نهوانی (اقطعوا) قطع قیلکزلار ای قرآن او قفوجیلار یاخود قرآن یازغوجیلار یعنی اعرافی سوره سنه اولان عن ما نهوا عنه دیگانده عن کلمه سنی ما کلمه سنندن قطع قیلکزر . (من ما) دخیده من مانی ، من چاره کلمه سنی ما موصوله کلمه سنندن قطع ایدیکز (بروم) اول من ماروم سوره سنه بولغانی حاله (والنساء) دخیده نسا سوره سنه بولغانی حاله . روم سوره سنه من ما ملکت ایمانکم من شرکاء آیتنده ، نسا ده فمن ما ملکت ایمانکم من قتیاتکم آیتنه (خلفی المنافقین) منافقین سوره سنه اختلاف ایلان قطع قیلکزر ، زیوا منافقین سوره سنه اولان وانفقوا ما رزقکم آیتنده من ما کلمه سی ننگ مقطوع وموصول اولماننده مصاحف عثمانیه مختلفدر لر . الحاصل من چاره موصوله دن مقطوعدر روم ده و نسا ده اما منافقینده اولان ماده مصاحف عثمانیه مقطوع وموصول اولقی ایلان مختلفدر لر ، و بو اوج موضوعدن بشقه لارده بالاتفاق موصولدر مثالی و مامرزقنهم ینفقون کیس ، مامزلنا

بِسْمَا اشْتَرُوا بِهِ انْفُسَهُمْ آيَتِنْدَه بِسُّ كَلِمَه سِي مَا كَلِمَه سِي اِيْلَان مَوْصُولِدِرْ بِالْاِتْفَاقِ ، اَمَّا
 بِسْمَا لَفْظِي مَذْكُورِ اَوْجِ مَوْضِعْدِنِ بَاشِقَه لَارِدَه بِاِخْلَافِ مَقْطُوعِدِرْ وَبِوَمَقْطُوعِ اَوْلِمَاقِي
 لَامِ كِه يَا كِه فَاغَه مَقَارِنِ بَوْلِغَانِ صَوْرَتِرْدَه دَرِ قَرْآنِدَه بِسُّ مَوْضِعْدَه لَامِ اِيْلَانِ لِبِسُّ مَا
 كَلُوبِ ، اِيكِي مَوْضِعْدَه فَا اِيْلَانِ فَبِسُّ مَا كَلِمَشْدِرْ . (فِى مَا) فِى مَادَه (اِقْطَاعَا) قَطْع
 قِيْلِغَلْ . يَعْنِي فِى كَلِمَه سِنِي مَا كَلِمَه سِنْدِنِ قَطْعِ قِيْلِغَلْ اَوْنِ بَرِ مَوْضِعْدَه (اَوْحِي فِى مَا)
 اَوْحِي دَه قَطْعِ قِيْلِغَلْ . سُورَةُ الْاَنْعَامِ دَه قَلْ لَاجِدِي فِى مَا اَوْحِي اِلَى آيَتِنْدَه . (اِقْضَمْتُمْ) سُورَةُ
 النُّورِ دَه فِى مَا اِقْضَمْتُمْ آيَتِنْدَه قَطْعِ قِيْلِغَلْ (وَاشْتَمْتُمْ) دَخِيْدَه سُورَةُ الْاَنْبِيَاءِ دَه فِى مَا اِشْتَمْتُمْ
 اِنْفُسَهُمْ دَه قَطْعِ قِيْلِغَلْ (يَبْلُؤُوْنَ) دَخِيْدَه يَبْلُؤُوْا ، لِيَبْلُوكُمْ فِى مَا اَتَاكُمْ دَه قَطْعِ قِيْلِغَلْ
 (مَعَا) قَرْآنِدَه اِيكِي مَوْضِعْدَه بَرِگَه بَوْلِغَانِي حَالِدَه . زِيْرَا لِيَبْلُوكُمْ فِى مَا اَتَاكُمْ قَرْآنِدَه
 اِيكِي مَوْضِعْدَه مَادَه سُورَه سِنْدَه هُم اَنْعَامِ سُورَه سِنْدَه كَلِمَشْدِرْ .

(٨٧) - (خَلْفْتُمُوْنِي) فِى بِسْمَا خَلْفْتُمُوْنِي تَقْدِيْرِنَا بَوْلُوبِ صَفِ الْوَصْلِ غَه مُتَعَلِقِ
 (وَاشْتَرُوا) وَفِي بِسْمَا اِشْتَرُوا تَقْدِيْرِنَا بَوْلُوبِ مَعْطُوفِ خَلْفْتُمُوْنِي غَه (فِى مَا) لَفْظَا
 مُرَادِ مَنْصُوبِ مَعْلَا مَفْعُولِ كِيْلَه چَكِ اِقْطَعْ كِه (اِقْطَاعَا) اَمْرِ صِيغَه سِي اَصْلِدَه اِقْطَعْنِ نُونِ
 تَأَكِيْدِ خَفِيْفَه اِيْلَانِ اَوْلُوبِ وَقْتِ مَالِي اَوْلَدِ بَعْنِدِنِ نُونِ تَأَكِيْدِ الْفَكْهِ قَلْبِ اَيْدِلْمَشْدِرْ .
 ضَمِيْرَانْتِ فَاعِلِ (اَوْحِي ، اِقْضَمْتُمْ ، اِشْتَمْتُمْ ، يَبْلُؤُوْنَ) مُتَعَلِقِلَارِ اِقْطَعْ كِه (مَعَا) حَالِ
 يَبْلُؤُوْدِنِ اِيْ حَالِ كَوْنَه مَعَا فِى الْمَوْضِعِيْنَ .

(٨٨) ثَانِي فَعْلُنْ وَقَعْتُمْ رُومٍ كَلَا * تَنْزِيْلِ شَعْرًا وَغَيْرَهَا صِيْلَا
 (٨٩) فَايْنَمَا كَالنَّحْلِ صِيْلٍ وَمَخْتَلِفٍ * فِي الشَّعْرِ الْاَعْزَابِ وَالنِّسَاوِصِ

(٨٨) ثَانِي فَعْلُنْ (دَخِيْدَه فَعْلُنْ نَكْ اِيكِيچِي سِنْدَه قَطْعِ قِيْلِغَلْ فِى مَا كَلِمَه سِنِي يَعْنِي
 سُورَةُ الْبَقْرَه دَه اِيكِيچِي فِى مَا فَعْلُنْ فِى اِنْفُسَهُمْ مِنْ مَعْرُوفِ آيَتِنْدَه فِى كَلِمَه سِنِي مَا
 كَلِمَه سِنْدِنِ قَطْعِ قِيْلِغَلْ . ثَانِي دِيُوْبِ سُورَةُ الْبَقْرَه دَه اَوْلِغَانِ اَوْلَسْكَي فَيَمَا فَعْلُنْ فِى
 اِنْفُسَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ آيَتِنْدِنِ اِحْتِرَازِدِرْ زِيْرَا اَوْلَدَه بِالْاِتْفَاقِ وَصَلِ قِيْلْتُمْ شُدِرْ .
 (وَقَعْتُمْ) دَخِيْدَه اِذَا وَقَعْتُمْ سُورَه سِنْدَه فِى مَا كَلِمَه سِنِي قَطْعِ قِيْلِغَلْ . يَعْنِي وَنَنْشَتُمْكُمْ
 فِى مَا لَا تَعْلَمُوْنَ آيَتِنْدَه (رُومِ) دَخِيْدَه رُومِ سُورَه سِنْدَه فِى كَلِمَه سِنِي مَا كَلِمَه سِنْدِنِ
 قَطْعِ قِيْلِغَلْ . مِنْ شُرَكَاءِ فِى مَا رَفَقْتُمْكُمْ آيَتِنْدَه (كَلَا تَنْزِيْلِ) دَخِيْدَه زَمْرِ سُورَه سِنْدِكْ

ايكيسنه قطع قيلغل . يعنى سورة الزمرده ايكي موضعه بى ان الله يحكم بينهم في ما هم فيه
يختلفون آيتنه ، ديگرى انت تحمكم بين عبادك في ما كانوا فيه يختلفون آيتنه في كلمه سنى
ماكله سندن قطع قيلغل . سورة الزمرى تنزيل ديوب تعبير قيلماقى تنزيل الكتاب
من الله ديوب ابتدا قيلند يغند ندر . (شعرا) دخيده شعرا سوره سنده قطع قيلغل .
في ماهنا آمين آيتنه . (معلوم اولنه مواضع مذكوره دن فقط اون برنجى موضع
اولان شعرا ده قطع بالاتفاق راما باشقه لارنده اختلاف واردر مصنف رحمه الله هر
قايسنده قطع ايلان امر قيلماقى فقط اوزى قاشنده جانب قطع راجع اولد يغند
بولسه كرك (وغيرها) مذكور (١١) موضعه باشقه لارنى (صلا) وصل قيلغل سين
مثالى فيما فعلن في انفسهن بالمعروف ، فيم كنت ، فيم انت كيبلىر .

(٨٩) - (فايما) فايما كلمه سنى (كالنحل) نحل سوره سنه گى كى (صل) وصل
قيلغل يعنى سورة البقره ده فايما تولوا فثم وجه الله آيتنه كذلك نحل اينما بوجه
آيتنه اينما كلمه سى بالاتفاق موصولر (ومختلف) رسمى مصاف عثمانيه ده مختلفر
(فى الشعرا) شعرا سوره سنده (الاحزاب) دخيده احزاب سوره سنه (والنسا) دخيده
نسا سوره سنه . شعرا ده اينما كنتم تعبدون آيتنه ، احزاب ده اينما ثقفوا آيتنه ،
نسا ده اينما تكونوا يدرككم الموت آيتنه اينما كلمه سى نك موصول ومقطوع اولماقند
مصاف عثمانيه نك رسملى مختلفر لسكن اكثر مصاف ده مقطوع يازلمشدر .
وبوبش موضعلر دن باشقه لارده بالاتفاق مقطوعر مثالى اين ماتكونوا ، اين ماكنتم
تشركون ، اين ماكانوا كيبلىر . (وصف) اختلاف موصوف اولدى مذكور اوج سوره ده .
يعنى اينما كلمه سنه اختلاف اوج سوره ده بولق ايلان موصوفر ، باشقه لارده اختلاف
يوقدر زيرا بقره ايلان نحل ده اتفاقا موصول باشقه لارده اتفاقا مقطوعر .

(٨٨) ثانى مضاف فعلن كه معطوف ياسين غه (فعلن) مضاف اليه (وقعت) ثانى كه
معطوف (روم) معطوف (كلا) معطوف ، مضاف تنزيل كه (تنزيل) مضاف اليه
(شعرا) معطوف كلا غه (و غيرها) مفعول كيله چك صل غه ضمير راجع مذكورات كه .
اما على القارى ضمير شعرا غه راجع مذكورات كه رجوعسى خطأ ديمشدر . (صلا)
امر صيغه سى ضمير انت فاعل اصلك صلن نون تاكيد ايلان اولوب وقف حالى
اولد يغند نون الفكه قلب ايدلمشدر . (٨٩) فايما مفعول كيله سى صل غه (كالنحل)
اينما دن حال (صل) امر ضمير انت فاعل معنى كلام صل اينما بالبقره كوصلك بالنحل

(و مختلف) خبر مبتدأ محذوف ای الرسم مختلف (فی الشعرا) مختلف گه متعلق (الاحزاب) والنساء معطوف لار (وصف) فعل مجهول ضمیر هونائب الفاعل راجع مختلف ضمندان اولان اختلاف گه جمله سی معترضه در .

٩٠ (٩٠) وَصِلْ فَا لِمِ هُوْدِ النَّبِجِعَلَا * نَجْمِعْ كَيْلَا تَحْزَنُوْا تَأْسُوْا عَلٰی

٩١ (٩١) حَجِّ عَلِيْكَ حَرْجٍ وَقَطْعُهُمْ * عَنِ مَنِ يَشَاءُ مِنْ تَوَلٰى يَوْمَ هَمِّ

٩٠ (وصل) وصل قیلغل (الم) اَلَمْ نِي . یعنی ان شرطیه کلمه سی لم جازمه ایلان وصل قیلغل (هود) هود سوره سنده فالم یستجیبوا آیتنده . اما هود سوره سندن باشقه لارده بالاتفاق مقطوعدر مثالی فان لم تفعلوا ، لئن لم تنتهوا ، فان لم یستجیبوا کبیلر . (الن نجعلا) دخیده الن نجعل کلمه سنی وصل قیلغل (تجمع) دخیده الن نجمع کلمه سنی وصل قیلغل ، یعنی ان مصدریه کلمه سی لن ناصبه کلمه سی ایلان ایکی موضعک بالاتفاق موصولدر بری کهی سوره سنده الن نجعل لکم موعدا آیتنده دیگرى قیامه سوره سنده الن نجمع عظامه آیتند . وبوا یکی موضعلردن باشقه لردن بالاتفاق مقطوعدر مثالی ان لن ینقلب الرسول ، ان لن نقول الانس ، ان لن یقدر علیه احد کبیلر (کیلا تحزنوا) دخیدک کیلا تحزنوا فی وصل قیلغل (تأسوا علی) دخیده کیلا تأسوا علی فی وصل قیلغل . یعنی کی کلمه سی لا کلمه سی ایلان دورت موضعنده بالاتفاق موصولدر برنجی سوره آل عمرانده لکیلا تحزنوا علی ما فاتکم آیتنده ، ایکنجی سوره الحدیده لکیلا تأسوا علی ما فاتکم آیتنده (٣نجی ٣نجی موضعلری بیت آتیدک کیله در) ٩١ (حج) اول موضعلرنک اوچونجی سی حج در . دورت موضعلردن اوچونجی موضع حج سوره سنده لکیلا یعلم من بعد علم شیئا آیتنده در . (علیک حرج) دخیده لکیلا یكون علیک حرجده وصل قیلغل . یعنی دورتنجی موضع احزاب سوره سنده لکیلا یكون علیک حرج آیتنده در . وبو مذکور دورت موضع لاردن باشقه لارده بالاتفاق مقطوعدر مثالی لکن لایکون علی المؤمنین حرج ، کی لا یكون دولة ، کبیلردر (وقطعهم) ارباب رسوم نک مقطوعسی (عن من یشاء) عن من یشاءدر (من تولى) دخیده عن من تولى در . یعنی رسوم مصاحف عثمانیه اربابی عن چاره کلمه سنی من موصولدن قطع ایتمشلر

بالاتفاق ایکی موضعده بری نور سوره سنده و بصرفه عن من يشاء آیتند دیگری
 نجم سوره سنک عن من تولى عن ذکرنا آیتند و بو ایکی موضعدن باشقه لارده عن
 من کلمه سی قرآنک کلمه شد (یوم هم) دخیده یوم هم در . یعنی یوم کلمه سی
 ضمیر مرفوع اولان هم کلمه سندن بالاتفاق مقطوعدر ایکی موضعده بری غافر
 سوره سنک یوم هم بارزون آیتند . دیگری ذریات سوره سنده یوم هم علی النار
 آیتند . اما یوم لفظی ضمیر مجرور اولان هم ایلان کیلسه بالاتفاق موصول در
 مثالی من یومهم الذی یوعدون ، حتی یلاقوا یومهم الذی فیہ یصعقون کبیلر .

۹۰ (وصل) امر ضمیر انت فاعل (الم) مفعول صلغه (هود) منصوب علی الظرفیة
 ای فی هود (الن نجعل) معطوف الم که الفی اشباع ایچون (نجم) معطوف نجعل که
 (کیلا تحزنوا) معطوف الم که ای صل کیلا تحزنوا (تأسو علی) معطوف تحزنوا که
 ای صل کیلا تأسوا علی . ۹۱ (حج) خبر مبتداً مخذوف تقدیر کلام وثالثها
 حج (علیک مرج) معطوف تحزنواغه تقدیر کلام صل هذه المواضع الثلاث وهی کیلا
 تحزنوا ، وکیلا تأسوا علی ، وثالث تلك المواضع حج وکذا صل کیلا یكون علیک
 مرج (وقطعهم) مبتدا قطع مصدر بمعنی المقطوع بولوب فاعلینه مضاف ضمیر
 راجع ارباب الرسوم که (عن من يشاء) لفظا مراد مرفوع مخلا خبر مبتدا (من تولى)
 لفظا مراد معطوف من يشاء که (یوم هم) لفظا مراد معطوف عن من يشاء که .

۹۲ (و مال هذا والذین هؤلاء) * تحین فی الامام صل وقیل لا

۹۲ (و مال هذا) دخیده ارباب الرسومنک مقطوعلاری مال هذا در . (والذین)
 دخیده فعال الذین در (هؤلاء) دخیده فعال هؤلاء در . یعنی حرف جر اولغان
 لامنی مجرورندن دورت موضعده بالاتفاق قطع قیلمشلر برنجی سورة الکهف ده
 مال هذا الکتاب آیتند . ایکنجی فرقان سوره سنده و مال هذا الرسول آیتند .
 اوچونجی معارج سوره سنده فعال الذین کفروا آیتند ، دورتجی نسا سوره سنک
 فعاله هؤلاء القوم آیتند ، و بو دورت موضعلردن باشقه لارده بالاتفاق مجروری
 ایلان وصل قیلمشدر لار مثالی فما لكم ، و مالک لاتأمننا ، و ما لامدعنه ، کبیلر
 (تحین) تحین لفظنی (فی الامام) امام مصحفنده بولغانی حالک (صل) وصل قیلغل
 (وقیل) ایتمش بولدی (لا) وصل قیلماغل ، یاخود وصل یوف دیوب .

(یعنی ابو عبید دیمشدر « حضرت عثمان رضی الله عنه نك اوزینه خاص مصحفند
 سورة ص ده ولات حین مناص آیتند لات نك تاسنی حین گه توتاش قیلوب
 ولا تخین دیوب یازلمشدر » اما مصاحف حجازیه و عراقیه ، و شامیه لارده مقطوع
 قیلوب ولات حین دیوب یازلمشدر بناء علیه جمهور قطع گه یازمشدر لر ، مصنف
 رحمه الله تعالی صل دیوب ابو عبید قولینه ، وقیل لادیوب جمهور قولینه اشاره
 قیلغاندر . (بعض نسخه لارده بوبیت نك مصرع نانیسی (تخمین فی الامام صل و و مالا)
 کلمشدر بو وقنده معنی سی امام مصحفنده تخمین موصول در لکن موصول دیوب
 ایتموشنی وهل دوهم گه نسبت ایدلدی بلکه واقعه مقطوع اولماتی حقدر .
 علی القاری بو نسخه فی صواب کورمشدر .

۲ و (و مال هذا) لفظا مراد معطوف بیت سابقه اولان عن من يشاء غه (والذین)
 فمال الذین (هؤلاء) فمال هؤلاء قوه سنده بولوب معطوف لار عن من يشاء غه
 (تخمین) لفظا مراد منصوب عملا مفعول کبلاچک صل غه (فی الامام) ظرف مقدر غه
 اول مقدر مال تخمین دن ای کائما فی مصحف الامام (صل) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل
 (وقیل لا) جمله مستأنفه لانك مدغولی محذوف در ای (لا وصل) . (لات کلمه سی نك
 تحقیقی : لات کلمه سی اکثر علما فاشنده اصلده لاه نافیله اولوب تأنیث ایچون
 تاخر فی الحاق ایدلمشدر رب ثم لفظ لریقه تأنیث ایچون تا داخل اولوب ربه
 ثمه ، اولدیق لری کبی ، و بولات لفظی نك اسمی محذوف بولوب عملی زمان
 معنی سنده بولغان اسم لری مقصود در (ولات حین مناص) نك معناسی ولیست
 الحین حین فرار معنی سنده در . (و بولات لفظنك وقف قیلغاننك کسائی ها ایلان
 لاه دیوب وقف ایدر باشقه لار تا ایلان لات دیوب وقف ایدر لر . (اما ابو عبید
 ایتده در مصحفی امام ده موصول کوردیم بناء علیه لات کلمه سنده وقف فی جائز کوریم
 بلکه لاده وقف ایدوب (تخمین) ایلان ابتدا قیلان دیوب . (مصنف و ناظم
 رحمه الله تعالی نثر نام کتابنده دیمشدر « بن امام ده یعنی حضرت عثمان رضی
 الله عنه مصحفنده کوردم لا کلمه سی آیرلوب تانی حین گه توتاش قیلوب (تخمین)
 دیوب یازلغان وشول قرآنده اثر دمنی کوردم ، ابو عبید قولنی تتبع قیلدم
 وادل آیتکانه تابدموم « دیوب .

(۹۳) اَوْ زُنُوهُمۡ وَكُلُوهُمۡ حَبِیۡلٌ * كَذٰلِكَ مِنْ اٰلِ وَاٰوٰهٖا لَا تَفۡصِلُ
(باب النآت)

(۹۴) وَرَحِمَتِ الزَّخْرَفِ بِالَّتَاذِرَةِ * لَاعِرَافٍ بِرُومٍ هُوَ دَکَافِ الْبَقَرَةِ

(۹۳) (اووزنوهوم) (اووزنوهوم فی) (وکلوهوم) دخیل کالوهوم فی (صل) وصل قیلغل
(کذا) او شیو وصل کبی (من ال) ال کلمه سنی (ویا) دخی یا کلمه سنی (وها) دخی ها
کلمه سنی (لاتفصل) آیرماغل . یعنی مصاحف عثمانیه ده بالاتفاق اووزنوا لفظنی
دخی کالوا لفظنی ضمیر اولان هم کلمه سی برلان وصل قیلوب اووزنوهوم ، کالوهوم
دیوب النی دن بشقه یازمشلرا اگر قطع اینمش اولسه لاره مه کلمه سنک قبلنده الن
یازغان بولورلار ایدی . بنا علیه ورتوا ، کالوا دیوب وقف قیلغ دخیل هم ایلان
ابتدا قیلغ درست بولمدر . اما وادا ماغضبوا هم آیتی ننگ خلافتجه زیبا آنده
مقطوعه در غضبوا ده وقف قیلوب هم ایلان ابتدا جائزدر . کذلک حرف تعریف
اولان ال کلمه سنی ، وحرف ندا اولان یا کلمه سنی ، وحرف تنبیه اولان ها کلمه سنی
مدخول لرندن آیرماغل بلکه قراءتک هم کتابتک مدخول لری برلان وصل قیلغل
الارض ، السماء ، یا ایها ، یا آدم ، ها انتم ، هؤلاء کبیلرده زیبا بو حرف لر مصاحف
عثمانیه ده مدخول لرینه وصل قیلنمشد لار بنا علیه بو حرف لرده وقف قیلوب مابعد لرندن
ابتدا قیلغ جائز دگلدر . (۹۴) (ورحمت الزخرف) زخرف سوره سی ننگ رحمتی
(بالتا) تا برلان (زیره) یازدی آنی امام (اعراف) حاصل بولدی اول رحمت لفظی
اعراف سوره سنک (بروم) دخیل روم سوره سنک (هود) دخیل هود سوره سنک (کاف)
دخیل که بعض سوره سنک (البقره) دخیل بقره سوره سنک . یعنی رحمت لفظی
حضرت امام مصحفنک یدی موضع ده تاء مجروره ایلان یازنمشدر ایکسی سوره
الزخرف ده اهم یقسمون رحمت ربک ، ورحمت ربک غیر مابجمعون ، اوچونچی
اعرافنک ان رحمت الله قریب من المحسنین ، دورتنچی روم ده فانظر الی آثار
رحمت الله ، بشتچی هودده رحمت الله وبرکاته ، آلتنچی مریم ده ذکر رحمت ربک ،
یدنچی بقره ده اولنک یرجون رحمت الله آیتلرنده . وبومذکور یدی موضع لرندن
بشقه لارده ها ایلان یازنمشدر مثالی لاتقنطوا من رحمة الله کبی . معلوم اولنه اسم

نعمت لفظی تاء مجروره ایلان یازلمشدر بری الم تر الی الذین بدلوا نعمت الله کفرا آیتنه ، دیگری وان تعدوا نعمت الله لاتحصوها آیتنه (اخیرات) اخیرات بولغانلری حاله . رفع ایلان بولسه (اخیرات) اخیرلاردر اول ثلاث نحل وموضعی ابراهیم . یعنی نعمت لفظی نحل سورہسی ننگ آخیرغی اوج موضع ننگ و ابراهیم سورہسی ننگ آخیرغی ایکی موضع ننگه تا ایلان یازلمشدر ، اما نحل سورہسی ننگ اولنگه وان تعدوا نعمه الله لاتحصوها آیتنه . ذی ابراهیم سورہسی ننگ اولنگه اذکروا نعمه الله علیکم آیتنه ها ایلان یازلمشدر . (العقود) دخید عقود و مائده سورہسندہ نعمت لفظنی تا ایلان یازدی (الثانی) صفة نعمت لفظی بوکه ثانی اول (هم) صفة ثانی بوکه هم لفظی نه مقارن بولغوجی . یعنی عقود سورہسندہ نعمت لفظی اوج موضعه کلمشدر شول مواضع دن موضع ثانیده نعمت لفظنی امام تا ایلان یازدی اول ثانی اذهم لفظینه مقرون نعمت لفظیدر که یا ابا الذین آمنوا اذکروا نعمت الله علیکم اذهم قوم آیتنه در . اما مائده سورہسندہ گی اولکی نعمت لفظی و اذکروا نعمه الله علیکم و میثاقه آیتنه ، ذی اوچونچی نعمه لفظی یا قوم اذکروا نعمه الله علیکم اذ جعل فیکم آیتنه ها ایلان یازلمشدر . و بو سورہده دهان نعمت لفظلری وارد لکن آنلار اضافه ایلان نعمتی دیوب یازلمشدر لر .

(۹۵) (نعمتها) معطوف رحمت گه مضای هاغه (ها) مضای الیه ضمیر راجع بقره گه اضافه بمعنی فی در ای نعمت فی البقرة (ثلاث) مضای معطوف نعمت گه (نحل) مضای الیه (ابرهیم) رانگ و هانگ فتحه سی ایلان ابراهیم ده بر لغتدر معطوف ثلاث گه (معا) ابرهیم دن حال ای کائنا بموضعیه معا (اخیرات) منصوب اولسه مجموع دن مال مرفوع اولسه خبر مبتداء مخذوف ای هن اخیرات ضمیر راجع مجموع گه یعنی ثلاث وموضعی ابراهیم گه (العقود) مرفوع بولوب معطوف ثلاث گه ، یا که منصوب بولوب زبره گه مفعول یاخود منصوب بنزع الخافض اصلده فی العقود بولور (الثانی) صفت بولادر عقود ده مأخوذ نعمت لفظی نه ای لفظ نعمت الثانی فی عقود (هم) اصلده هم میم ننگ تشدید ی ایلان وقف ایچون ساکن ایدلش در صفت الثانی غه تقدیر کلام المقرون باذهم قوم ان یبسطوا الخ بولادر .

(۹۶) لَقَمَانُ ثُمَّ فَاطِرٌ كَالطُّورِ * عِمْرَانُ لَعْنَتْ بِهَا وَالنُّورُ

٩٧) وامرات يوسف عمران القصص ﴿ تحریم معصیت بقدر سمع یخص

(٩٤) (لقمان) لقمان سورہ سندہ نعمت لفظی تا ایلان یازدی ، فی البحر بنعمت اللہ آیتندہ (ثم فاطر) ذخیدہ فاطر سورہ سندہ ، نعمت اللہ علیکم هل من خالف غیر اللہ آیتندہ (کالطور) طور کبی ، زیرا طور سورہ سندہ ہم تا ایلان یازدی فما انت بنعمت آیتندہ (عمران) دخی آل عمران سورہ سندہ ، واذکر وانعمت اللہ علیکم اذ کنتم اعداء آیتندہ . امام ذکور (١١) موضعن بشقہ لارده نعمت لفظی ها ایلان یازلمشدر مثالی واما بنعمه ربک فحدث کبی . (لعنت) ذخیدہ لعنت لفظی امام آئی تا ایلان یازدی (بها) آل عمران سورہ سندہ بولغوچی (والنور) دخی نور سورہ سندہ بولغوچی . یعنی لعنت لفظی تا ایلان یازلمشدر آل عمرانہ فاجعل لعنت اللہ علی الکاذبین آیتندہ ، سورة النورہ والحامسة ان لعنت اللہ آیتندہ مصنف رحمہ اللہ علیہ نذک عمران دن مرادی آل عمران سورہ سی نذک ایکی موضعندہ کلمش فاجعل لعنت اللہ آیتلری در ، زیرا آل عمرانہ کلمش اولئک جزاؤہم ان علیہم لعنة اللہ آیتندہ لعنة لفظی ها ایلان کلمشدر تا ایلان دگلدر .

(٩٧) (وامرات) ذخیدہ امرأت لفظی امام آئی تا ایلان یازدی (یوسف) یوسف سورہ سندہ (عمران) عمران سورہ سندہ (القصص) ذخیدہ القصص سورہ سندہ (تحریم) ذخیدہ تحریم سورہ سندہ . یعنی امرأت لفظی یدی موضعده تا ایلان یازلمشدر مصحفی امامده ، یوسفده ایکی موضعده امرأت العزیز تراود ، امرأت العزیز الآن ، عمرانہ واذ قالت امرأت عمران ، قصصده امرأت فرعون ، تحریمده اوج موضعده امرأت نوح ، امرأت لوط ، امرأت فرعون ، وبوبدی موضع لارده بشقہ لارده ها ایلان یازلمشدر مثالی وان امرأة خافت کبی . الحاصل امرأت لفظی زوجی ایلان مذکور اولغانده تاء مجروره برلان یازلوب زوجندن بشقہ مذکور اولغانده ها ایلان یازلمشدر (معصیت) ذخیدہ معصیت لفظی امام آئی تا ایلان یازدی . (بقدر سمع یخص) اول معصیت لفظی قد سمع سورہ سینہ خاص بولغانی حالده . یعنی قد سمع سورہ سینہ خاص معصیت لفظی مذکور سورہده ایکی موضعده تا ایلان یازلمشدر بری ویتناجون بالاثم والعدوان ومعصیت الرسول ، دیگرى فلا تتناجوا بالاثم والعدوان ومعصیت الرسول .

(٩٤) (لقمان ، فاطر) مرفوع بولوب معطوفلر العقودغه (کالطور) مرفوع عملا

معطوف العقوده ، ياكه منصوب لفظا بنزع الحافض بولور في تقدير ايدلوب
ياكه زيره كه مفعول بولوب منصوب بولورلار . (لعنت) معطوف رحمت كه (بها)
صفت لعنت كه ضمير راجع سورة آل عمران كه (والنور) معطوف بها ديكانده كي
ضمير متصل مجرور كه . (سؤال) « اذا عطى على الضمير المجرور اعيد الحافض ،
قاعده سينه بنا » وبالنور كرك ايدى ؟ (الجواب) قاعده مذكوره بصريون مذهبيد
مصنف رحمه الله كوفيون مذهبي اختيار قيلغاندر .

(٩٧) (امرأت) مرفوع معطوف رحمت الزخرف كه مضاف يوسفه اضافه في
معنى سنده ياكه (يوسف) منصوب على الظرفية اى الكائنة فيها ، ياخود (امرأت)
خبر مبتدأ محذوف تقدير كلام ومنها اى من الكلمات المرسومة بالناء كلمة امرأت
بولادر (يوسف) هم خبر مبتدأ محذوف تقدير كلام محلها سورة يوسف (عمران ،
القصاص ، تحريم) معطوفلار يوسفه . القصص ساكن ايديلدى وفق حالى
اولديغندن (معصيت) رحمت الزخرف كه معطوف (بقدر سمع) متعلق كيله چك
يخصه (يخص) فعل مبنى للمفعول ضمير هونائب الفاعل راجع لفظ معصيت كه
يخص جمهسى حال معصيت دن . ياكه (معصيت) مرفوع تنوين ايلان بولوب
مبتدا يخص جمهسى خبر مبتدأ محذوف تقدير كلام ومن الكلمات
المرسومة بالتا لفظ معصيت بعد سمع يخص بولادر .

(٩٨) شَجَرَةُ الدِّخَانِ سُنَّتٌ فَاطِرٌ ۝ كَلَّا وَالْانْفَالِ وَآخِرَى غَافِرٍ

(٩٨) (شجرت الدخان) دخينه دهان سورهنده اولان شجرت لفظنى تا ايلان
يازدي امام ، ان شجرت الزقوم آبتنده . اما دهان سورهندين بشقه لارده شجرة
لفظى ها ايلان يازلمشدر مثالى انها شجرة ، شجرة الزقوم كيبيلر (سنت فاطر)
دخينه تا ايلان يازدي امام فاطر سورهنده كي سنت لفظنى (كلا) سنت لفظنى
همهسى بولغانى حالده . يعنى فاطر سورهنده اولان سنت لفظللى هر قايوسى
تا ايلان يازلمشدر (والانفال) دخينه انفال سورهنده كي سنت لفظنى (واخرى
غافر) دخينه غافر سورهنده آخبرنده غى سنت لفظنى . الحاصل سنت لفظنى
بش موضعه مصحف امامده تا ايلان يازلمشدر اوچوسى فاطر سورهنده سنت
الاولين ، فلن تجد لسنة الله تبديلا ، ولن تجد لسنة الله تحويلا آيتلرنده .

دورتچی انفال سوره سنه وقد مضت سنت الاولين آيتنه، بشنچی غافر سوره سی نك
 آخيره سنه الله التي قد غلت في عباده آيتنه، اما مذکور (۵) موضع من
 بشقه لارده سنه لفظی ها ایلان یازلمشدر مثالی سنه من قد ارسلنا کبی .

(۹۸) (شجرت) مضای لفظا مرفوع معطوف رحمت الزفری که ، یا که منصوب لفظا معطوف
 زبیره دیکانده کی رحمت که راجع اولغان ضمیرغه (الدخان) مضای الیه شجرة که
 اضافه بمعنی فی (سنت فاطر) اعرابی شجرت الدخان کبی (والانفال) فاطرغه
 معطوف (واخری) معطوف سنت فاطرغه مضای غافرغه (غافر) مضای الیه .

۹۹) قرت عین جنت فی وقعت * فطرت بقیة وابنت وکلمت
 ۱۰۰) اوسط الاعراف وکلها اختلف * جمعاً وفرداً فیهِ بالتا عرف

۹۹) (قرت عین) دخی ده تا ایلان یازدی امام قرت عین لفظنی، سورة القصص ده
 قرت عین لی وک آیتنه. قرت عین دیوب اضافه ایلان اینمکی فرقان و سجده
 سوره لارنده اولان قرة اعین لفظلرندن احتراز در زبیرا آنلر ها ایلان یازلمشدر (جنت)
 دخیده جنت لفظنی (فی وقعت) وقعت سوره سنه یعنی اذا وقعت الواقعة سوره سنه
 فروح وریحان و جنت نعیم آیتنه جنت لفظنی امام تا ایلان یازدی. اما باشقه
 سوره لارده جنت لفظی ها ایلان یازلمشدر مثلاً جنة الملک کبی (فطرت) دخی ده
 فطرت لفظنی، روم سوره سنه فطرت الله آیتنه (بقیة) دخیده بقیة لفظنی، هود
 سوره سنه بقیة الله خیر لکم آیتنه. اما بقیة لفظی تفویض ایلان بولوب بقیة ما
 ترک آل موسی، هم اولوا بقیة آیتلرنده ها ایلان یازلغاندر. (وابنت) دخیده ابنت
 لفظنی، تحریم سوره سنه و ابنت عمران التي آیتنه (وکلمت) دخیده کلمت لفظنی
 ۱۰۰) (اوسط الاعراف) اعراف سوره سی نك اورطه سنه غی

کلمت لفظنی، وتمت کلمت ربك الحسنی آیتنه. اما اوسط اعراف من باشقه موضعه لارده
 اولان کلمة لفظی ها ایلان یازلمشدر مثالی و جعل کلمة الذین کفروا السفلی و کلمة
 الله هی العلیا کبیر. و بوکلمة لفظی انعام سوره سنه هم تا ایلان یازلمشدر لکن
 اول انعام سوره سنه یازلغانی کیله چک قاعده تخمیننه مندرج اولدیغندن مصنف روح
 بالغزنی ذکر اینتمشدر (وکلمه) هر لفظ (اختلف) اختلاف قیلونمش بولدی (جمعاً)

و فردا) جمع فردلك بوزندن (فيه) اول لفظه (بالتا) تا بولان (عرف) بلمش
 بولدى اول لفظ. يعنى بومقام ده برقاعده كليه واردر (هر لفظه مفرد و جمع بولوب
 او قولماقنده بين القراء اختلاف اولسه اول لفظ تا ايلان يازلورها ايلان يازلماز)
 مثلا سورة يوسف ده آيت للسائلين ده آية لفظنى ابن كثير مفرد قيلوب آية ديوب
 او قومشدر اما باشقه لارج جمع قيلوب آيات ديوب او قومشدر لار بنا عليه من كور لفظ
 تا مجروره ايلان يازلور. و بوقاعده كليه نك جزئيات اون ايكي موضعه كمشدر
 تفصيلى شرح على القاربه من كوردر .

۹۹ (قرت عين) الى آخره بوبينده بولغان لفظلر معطوفلار زبوره نك ضميرينه مكر
 (في وقعت) لفظى معطوف دگل بلكه ظرف جنت لفظينه. ۱۰۰ (اوسط الاعراف)
 ظرف كلمته (وكلما) مبتدا (اختلف) فعل مبنى للمفعول ضمير هو نائب فاعل
 (جمعا و فردا) اختلف فى نائب فاعلينه نسبتدن تميزدر (فيه) اختلف كه ظرف
 (بالتا) متعلق كيله چك عرف كه (عرف) فعل مبنى للمفعول ضمير هو نائب فاعل
 ضمير راجع كل كه. عرف جمله سى خبر مبتدا .

باب معرفة همزة الوصل

۱۰۱) وَأَبْدَأُ بِهَمْزِ الْوَصْلِ مِنْ فِعْلِ بِيَضْمٍ * إِنْ كَانَ ثَالِثًا مِنْ الْفِعْلِ يَضْمُ

۱۰۱ (وابدا) باشلاغل سين (بهمز الوصل) همزة وصله بولان (من فعل) فعلندن
 بولغانى حاله. اول همزة وصليه (بضم) ضم بولان باشلاغل (ان كان) اگر بولسه (ثالث
 من الفعل) فعلنك او چونچى حرفى (بضم) ضمه لى. معلوم اولنه قارئ نك ايكي حالى
 باردر برى وقف حالى ديگرى ابتدا حالى وقف حالندن اصل سكوندر حرکت ايلان وقف
 قيلمق خطادر اما وقف نك ضدى اولان ابتدا حالنده اصل حرکت در سكون ايلان ابتدا
 چاژ دگل بلكه ممكن هم دگلر بنا عليه هر ابتدا متحرك بر حرف ايلان اولادر، بس
 بر كلمه نك اولسكى حرفى متحرك اولسه شول متحرك حرف ايلان ابتدا قيلونادر
 اما اولسكى حرفى ساكن اولسه ابتدا ممكن اولماديغندن اولينه بر همزة وصليه
 اديرلوب شول همزة وصليه ايلان ابتدا قيلونادر. و بوهمزنى وصليه ديوب تسميه
 قيلماقلارى بوهمز سببلى ساكن ايلان تلفظه توصل ايد يلكى ايچوندر بناه
 عليه بوهمزنى امام خليل سلم اللسان ديوانمشدر. و بوهمز وصليه ابتدا ثابت

درج ده (وصل حالنده) ساقط اولادر. اما همزه قطعیه ابتداده هم درج ده ثابت اولادر. و بوهمهزه وصلیه اسمارده فعللرده حرفلرده تابولادر مگر فعل مضارع غه اصلا داخل بولمیدر هم ثلاثی در رباعی اولان فعل ماضی لارغه داخل بولمیدر اما خماسی و سداسی اولان فعل ماضی لارغه داخل بولوب معلوم صیغه لارنده مکسوره مجهول صیغه لارنده مضمومه بولادر انطلق، استخراج کبیلر.

دخی فعللردن امر حاضر صیغه سینه داخل بولادر بو صورتده مضمومه و مکسوره اولماقی زیاده تفصیله ممتاچدر شونک ایچون مصنف رحمة الله علیه فعللردن فقط بو صورتنی ذکر ایدوب و ابدأ بهمز الوصل الخ دیه بیان اینتمشدر. یعنی امر صیغه لارنده اولان همزه وصلیه مضمومه بولادر اگر شول فعل امرنک حرف ثالثی اولان عینی ضم اصلی ایلان مضموم بولسه أَنْصُرْ، أَنْظُرْ، أَعْبُدْ امرلری کبیلر. اما فعل امرنک عینی فقط ضم عارضی ایلان مضموم اولسه بو وقتده امر صیغه سنده اولان همزه وصلیه مکسوره اولادر امشوبکی اصلک امشوبوا بولوب یانک ضمه سی شین غه نقل ایدیلک یکنندن شین نك ضمه سی عارضیدر اصلی دگلدر.

۱۰۱ (و ابدأ) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (بهمز الوصل) متعلق و ابدأ گه (من فعل) متعلق مقدر گه اول مقدر مال همزه الوصل دن تقدیر کلام کائنا من فعل (بضم) متعلق و ابدأ گه (ان کان) جمله شرطیه (ثالث) اسم کان (من الفعل) کائن من الفعل تقدیرندن بولوب ثالثه صفت (یضم) فعل مجهول ضمیر هو نائب الفاعل جمله سی خبر کان بولادر.

۱۰۲) وَ اَکْسِرُهُ حَالَ اَلْاَکْسَرِ وَالْفَتْحِ وَ فِي اَلْاَسْمَاءِ غَيْرِ اللّٰمِ کَسْرَهَا وَ فِي

۱۰۳) اِبْنِ مَعَ اِبْنَةِ اَمْرِیْ ؕ وَ اِثْنَيْنِ ؕ وَ اَمْرَاةٍ وَ اِسْمٍ مَعَ اِثْنَتَيْنِ

۱۰۲) (واکسره) همزه وصلیه فی مکسوره قیلغل (حال الکسر و الفتح) فعلنک اوچونچی حرفی مکسور و مفتوح بولغان حالده. یعنی اگر فعل امرنک اوچونچی حرفی مکسور یا مفتوح بولسه همزه وصلیه سنی کسره لی قیلغل اضرَبْ، اَمْنَعْ کبیلر. (و فی الاسماء غیر اللام) لام تعریفی که بشقه بولغوجی اسمارده (کسرهما) اول همزه وصلیه فی کسره لی قیلغ (و فی) و افیدر تامدر. یعنی بیت آتیده کیله چک اسملرنک

هر قایوسنده همزه وصلیه مکسوره در، لکن آل دیکانه حرف تعریف اولان لامگه داخل بولغوجی همزه وصلیه مفتومه در زیرا حرف تعریف که کثیر الاستعمال اولدیغندن هفت مناسبدر. مصنف رحمه الله علیه ننگ غیر اللام دیکان قولندن حرف تعریفی لام وحدها اولماقی مستفاددر و اول لام وحدها اولماقی سبویه من هبیدر.

اما امام خلیل قاشنده ثنائی ال کلمه سی مجموعی حرف تعریف در .

(۱۰۳) (ابن) ابن لفظنده (مع ابنة) ابنة لفظی ایلان بولغانی حالده (امریه) دخیده امرئ لفظنک (واثنین) دخیک اثنین لفظنک (وامرأة) دخیک امرأة لفظنک (واسم) دخیک اسم لفظنک (مع اثنتین) اثنتین لفظی ایلان بولغانی حالده . یعنی یندی اسملرده ابن، ابنة، امری، اثنین، اثنتین، امرأة، اسم لفظلرنک همزه وصلیه مکسوره اولادر مکسوره اولماقی تامدر . معلوم اولنه همزه وصلیه اسملرده قیاسی هم سماعی اولادر، قیاسی اولغانی شوشی قاعده ایلان یلنهدر (هر مصدر که فعلی ننگ الفی بعدنک دورت حرف یا که آرتق اولسه اول مصدر ننگ همزه سی وصلیه در) بونلر اون بر مصدرلر انفعال انطلاق کبی، افعال اکتساب کبی، افعال امرار کبی، افعال احمیرار کبی، استفعال استخراج کبی، افعیال اغشیشاب کبی، افعوال اخرواط کبی، افعیال اقعنساس کبی، افعیال اسلتقاء کبی، افعیال احرنجام کبی، افعیال اقشعرار کبی . اما فعلی ننگ الفی بعدنک دورت حرفدن کم اولسه اکرم کبی اول مصدر ننگ همزه سی وصلیه اولماز بلکه قطعیهدر. سماعی بولغانلاری اون اسملر لاری یسیسی مصنف رحمه الله ذکر قیلغان اسملردر (۸) نچی ابنم لفظی در (۹) نچی ایمن وایم لفظلریدر (۱۰) نچی است لفظلردر که اصلک فعل و زندنک سده در خلقة البر معنی سنک اولوب جهی استاه کلور. بواج اسملرنی مصنف رحمه الله ذکر قیلماوی قرآنک کلمه کلری ایچوندر . مصنف رحمه الله ننگ وفی الاسماء دیکانه مرادی اسماء قیاسیه دگلدر بلکه اسماء سماعیه در .

(۱۰۲) (واکسر) امر صیغه سی ضمیر انت فاعل (ها) مفعول ضمیر راجع همزه الوصلغه جمله سی معطوف وابتدا گه (مال) منصوب علی الظرفیه مضاف (الکسر) مضاف الیه (والفتح) معطوف الکسرگه (وفی الاسماء) کیهلچک کسر هاغه متعلق (غیر)

(غير) مجرور بولسه اسماءه صفت ، منصوب بولسه استثناء منقطع بولادر كسرها
 وفي دن وبوغير مضافي (اللام) مضاف اليه (كسرها) مبتدا ضمير راجع همزه كه
 (وفي) خبر مبتدادر اصله فانك كسرى يانك تشديدي برلان (وفي) فعيل
 وزننه بولوب بمعنى فاعلدر يعنى واف تام، يعنى سنه در وقف حالى اولديغندن
 ياني ساكن ايديلدى . شارح رومى وفي الاسماء خبرمقدم كسرها مبتدا مؤخر،
 وفي ابن معطوفى الاسماء كه ديوب مطالعه قيلغاندر لكن على القارى اول مطالعه
 من جهة المبني والمعنى خطادر ديمشدر .

(۱۰۳) (ابن) مجرور الاسماء كن بدل ياكه عطفي بيان (مع ابنة) حال ابن دن
 (امرئ) معطوف (ائنين ، وامرأة ، واسم) معطوفلار (مع ائنين) حال .

۱۰۴) وَحَاذِرِ الْوَقْفِ بِكُلِّ الْحَرَكَةِ ۞ إِذَا رَمَتْ فَبَعْضِ الْحَرَكَةِ

(۱۰۴) (وحاذر) بيك صاقلانغل سين (الوقف) وقفن (بكل الحركة) حركت نك تمامي
 ايلان وقفن (الا) مگر (اذا رمت) هر قچان روم قيلساك (فبعض الحركة) بس
 كيترگل سين حركتنك بعض سنى . يعنى هر كلمه ده وقف قيلغانه سكون ايلان
 وقف قيلغل اما حركت ايلان وقفن صاقلانغل زيرا حركه ايلان وقف خطادر
 مگر روم قيلغانده حركتنك بعضي ايلان وقف قيلغل . معلوم اولنه روم نك
 معناسى : اتيان بعض الحركة بصوت خفى در . يعنى حرفنك حركتنى تاما ايتيمبوب
 فقط بعضي سنى صوت خفى ايلان ايتمكدر . وبوروم ايلان اختلاس تبعض الحركة ده
 مشترك رلار لكن روم اختلاس دن اصدر اوج وجه دن ، برنجي روم فتح ونصبه
 بولميدر اما اختلاس حركات ثلثه نك هر قايسنده بولادر ، ايكنچي روم وقف
 حالينه مختص اولوب اختلاس وقف وصلدن عامدر . اوچونچي روم اختلاس نك
 هر قايسنه حركتنك بعضي ثابت وبعضي مخفوف اولسه ده روم ده حركتنك
 ثابت اولغان مقدارى مخفوف اولغان مقدارن اقلدر اختلاسه بالعكسدر .
 الحاصل روم ده ثلث حركت ثابت ثلثانى مخفوفدر ، اختلاسه ثلثانى ثابت ثلثي
 مخفوفدر بنا عليه روم ايشته در فقط ياقين بولوب قلاغنى صالوب تنكلاب
 تورغان آدم اما يراق آدم وصاغر آدملر ايشتمرلار بلكه سكون ايلان وقف
 قيلدى ديوب بلورلار . وبوروم فى ضبط فقط شيخ دن مشافهه ايلان معلوم اولادر .

۱۰۴ (وماذر) امر ضمیر انت فاعل (الوقف) مفعول (بكل الحركة) الوقف غه متعلق
 (الا) حرف استثناء (اذا) حرف شرط (رمت) فعل شرط ضمیر خطاب فاعل (فبعض)
 مضاف ومنصوب لفظا بولوب مفعول مقدر فعل گه ای فت بعض الحركة (الحركة)
 مضاف الیه فأت جمله سی جزاء شرط جمله شرطیة مستثنی بولادر الوقف بكل الحركة دن .

۱۰۵ (الا) بِفَتْحٍ أَوْ يَنْصِبٍ وَأَشْمٌ * إِشَارَةٌ بِالضَّمِّ فِي رَفْعٍ وَضَمٍّ

۱۰۶ (وقد) تَقْضَى نَظْمِي الْمَقْدِمَةَ * مَنِّي لِقَارِي الْقُرْآنِ تَقْدِيمَةً

۱۰۵ (الا) مگر روم قبیلماغل (بفتح او بنصب) فتح نصب اولان حرکت لار ایلان . یعنی
 روم فقط ضم و رفع ، کسره و جر حرکت لر زنده بولور اما فتح و نصب حرکت لر زنده بولماز .
 فتح ایلان نصب بیننک فرق فتح غالباً حرکت بناثیبه ده نصب حرکت اعرابیده مستعملر
 (وَأَشْمٌ) اشمام قبیلغل سین (اشاره بالضم) ضم گه اشاره بورتندن (فی رفع و ضم) رفع
 ضم حرکت لار زنده . یعنی موقوف علیه بولغان کلمه نك آخری نستعین کبی مضموم اولسه
 ضمینه اشاره قیلوب اشمام قبیلغل دیمکدر . مصنف رحمه الله نك قوانندن معلوم اولدیکه
 وقف اوج نوعدر : برنجی نوع اسکان محض در روم و اشمام دن خالیدر ، ایکنجی نوع روم در
 بیت سابقده معنی سی اوتدی ، اوچونجی نوع اشمامدر . اشمام نك معنی سی موقوف
 علیه اولغان کلمه نك آخرینی ساکن قیلغان صونک ضمینه اشاره قیلوب شفتین فی
 یومفی در تاکه مخاطب شفتین فی مضموم کوردیکندک آخیر کلمه ده اولان ضمگه اشاره
 قیلدی یغنیکی فهم ایدر . و بواشمام تاوش ایلان اولمایوب فقط تحمک عضو ایلان
 اولدیغی ایچون قلاق ایلان ادراک قیلنماز بلکه فقط کوز ایلان ادراک قیلنور بناء
 علیه اعنی اشمامنی ادراک قیلا آلماز . و بواشمام ایلان وقف فقط آخیر کلمه مضموم
 اولدیغنده بولور زیرا مفتوح و مکسور اولغانده انضمام شفتین بولمیدر .

وقف نك مذکور اوج نوعیسی آراسنک اصل بولغانی اسکان محضر زیرا وقفن مقصود
 استراحت در سلب الحركة بالکلیة تحصیل راحتک ابلغ در .
 ۱۰۴ (وقد) تَقْضَى تحقیق تمام و منتهی بولدی (نظمی المقدمه) مقدمه رساله سنی
 نظم یعنی مقدمه رساله سنی شعر و بیت ایلان بیان قیلماقم تمام بولدی (منی) اول
 مقدمه مننن (لقاری القرآن) قرآن اوقغوجی لارغه (تقدمه) تحفه و هدیه در .

۱۵۵ (الافتح ابونصب) مستثنى اذا رمت دن (واشم) اشم بيشم دن امر صيغه سى
 ضمير انت فاعل (اشارة) اشم دن تميز (بالضم) متعلق اشارة گه (فى رفع وضم) متعلق اشم گه
 ۱۵۶ (وقد) حرف تحقيق و تقريب (تقضى) فعل ماضى اصله تقضى در لکن اوج
 ضادنگ تواليسى ثقیل اولد بگندن ضاد آخيره فى يا گه قلب ايتمشدر، سقط الحائظ
 معنى سنك اولان انقض الحائظ دن مشقندر (نظمى) تقضى غه فاعل يانك فتحه سى
 ايلان در، يا اضافة فى فتحه لى قيلمق بعض لغتنگ استعماليدر (المقدمة) نظمى غه
 معقول تقدير كلام **أَنْ نَّظَّمْتُ الْمَقْدِمَةَ بَوْلَادِر** (منى) دخى (لقارئ القرآن) متعلق لار
 كيله چك تقدمه گه (تقدمة) خبر مبتدا مخذوف تقدير كلام هى منى لقارئ القرآن
 تقدمه بولادر. لقارئ القرآن ديگانك قارئ مفرد اولوب جنس مراددر يا گه جمع
 صيغه سى ايلان قارئين بولوب اضاغه سببلى نون ساقط اولمشدر.

۱۰۷ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَهَا خِتَامٌ * ثُمَّ الصَّلَاةُ بَعْدَ وَالسَّلَامِ

۱۵۷ (والحمد لله) حمد الله تعالى گه (لها) اول مقدمه گه (ختام) آخيدر (ثم الصلاة)
 الله تعالى گه حمد صوتنگ رسول عليه السلام گه صلاتدر (والسلام) دخيك سلامدر گه
 اول مقدمه گه آخيدر .

۱۵۷ (والحمد لله) مبتدا و خبر، جمله سى محل مفرده مرفوع محلا بولوب مبتدا (لها)
 متعلق كيله چك ختام گه ضمير راجع مقدمه غه (ختام) خبر مبتدا (ثم) حرف عطف
 (الصلاة) مبتدا معطوف الحمد كه خبرى «على نبيه» مخذوفدر مقام قرينه سى برلان
 معلوم اولديغى ايچون هم صلوات ايتولمك برلان رسول عليه السلام متعين اولديغى
 ايچون (والسلام) معطوف الصلاة غه و بوالصلاة على نبيه جمله سى محل مفرده
 بولوب مبتدا در، خبرى مقدر اولان (لها ختام) در تقدير كلام ثم الصلاة على نبيه
 بعد الحمد لله وكذا السلام لها ختام .

معلوم اولنه شارح رومى نسخه سنك اوشبو (۱۵۷) نچى بيت نك آخيرى اولان والسلام
 لفظى ايلان رساله مقدمه تمام در. مصنف رحمه الله نك صلوة سلام نك متعلقنى ذكر
 قيلماديفى مقام قرينه سى ايلان معلوم اولديغى ايچون ديهدر لکن بعض
 نسخه لارده دها بر بيت كلمشدر بويله :

(١٥٨) ﴿ عَلَى النَّبِيِّ الْمُصْطَفَى الْمُخْتَارِ ﴾ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ الْأَبْرَارِ ﴿

بعض نسخه ده الْأَطْهَارِ . بونقد برده على النبي خبر مبتدا بولاد الصلاة غه (المصطفى) صفت (المختار) عطף بيان المصطفى غه مصطفى اصله تا ایلان مصطفى اولوب تاء افتعال فی طافه قلب ایدلش حروف صغیرغه مجاور اولدیغی ایچون (وآله وصحبه) معطوفلار النبي گه (الابرار) یا که (الاطهار) آل اصحاب قه صقدر . وبعض نسخه لارده

(١٥٨) ﴿ عَلَى النَّبِيِّ أَحْمَدَ وَآلِهِ ﴾ وَصَحْبِهِ وَتَابِعِيْ مَنْوَالِهِ ﴿ کلمشدر بونقد برده (احمد) عطף بیان بولاد نبی گه ضروره وزن ایچون تنوین ادخال ایدلمشدر (وآله) وصحبه معطوفلار النبي گه (وتابعی) معطوف صحبه گه

مضاف منواله گه اصله تابعین اولوب اضافه سببلی نون

ساقط اولمشدر (منواله) مضاف الیه میم نك كسرى

ایلان طریقه و حاله معنی سنده ای

وتابعی طریقه و حاله فی

افعاله واقواله

﴿ نَمَّ بَعُونَ اللَّهَ وَفَضَلَهُ ﴾

ومعینه : ابراهیم
الکولیبی

مصحح الکتب فی المطبعة
الکریمیه : الحاج محمد امین
ابن الحاج عبدالله الصرناقی
الموسوی